SLUŽBA BOŽJA
LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST
GODINA IV MAKARSKA 1964. BROJ 6

KONCELEBRACIJA U CRKVI SV. PETRA U RIMU

Treće zasjedanje II vatikanskog sabora započelo je Misom koju je celebrirao Sveti Otac uz koncelebraciju još 24 saborska oca. Bit će zanimljivo za prijatelje liturgije upoznati način te koncelebracije.

U istočnim obredima je koncelebracija nešto svakidašnje i zato skladno razvijen obred. Koncelebracija je u rimskom obredu bila dopuštena samo uz ređenje svećenika i konsekraciju biskupa. Mora se priznati da je obred te rimske koncelebracije vrlo nespretno uređen. Npr. kod ređenja koncelebranti kleče kod cijele Mise iza glavnog celebranta i govore s njim riječi žrtvene Mise. Pričest primaju samo pod jednom prilikom i to kao da su obični vjernici. Neka strašno pasivna koncelebracija, ako tako smijemo reći.

Sad se traži oblik nove koncelebracije rimskog obreda. Po onom što se 14. rujna o. g. vidjelo u Sv. Petru, buduća koncelebrirana Misa bit će i dostojna i praktična i lijepa. Iznio bih ovdje glavne njezine karakteristike.

Sam OLTAR iznad konfesije, tj. groba apostolskog prvaka, bio je žrtvenik te Mise. On je dug blizu četiri, a širok preko dva metra. To velim zato da čitaoci mogu sebi predočiti kako su svi koncebranti, stojeći jedan uz drugoga, mogli komotno stajati oko oltara i držati na menzi svoje priručnike, patene i purifikatorije s malom žličicom. S oltara je uklonjeno veliko raspelo i ogromni svijećnjaci, a mjesto toga su postavljeni sasvim niski svijećnjaci s malim svijećama i maleno raspelo. Tako je sva crkva mogla bolje vidjeti što se na oltaru događa. Na dvije strane blizu oltara postavljeni su stolovi s bijelim stolnjacima i određenim posudama za abluciju poslije Pričesti.

POVORKA DO OLTARA: Papa i koncelebranti bili su obučeni u sasvim jednake boromejke crvene boje. Koncelebranti u povorci prema oltaru idu iza Pape. U cijeloj PREDMISI

stoje nekoliko metara iza Svetog Oca, drže u ruci priručnike i odgovaraju kao asistencija. Misa je tiha, ali pjevači pjevaju Ordinarij Mise zajedno sa saborskim ocima i pukom. Tako se Ordinarij i recitirao i pjevao. Poslanicu glasno čita jedan od koncelebranata, Evanđelje drugi. Ostali kod Poslanice sjede, kod Evanđelja stoje. Obje lekcije su čitane latinski, što je razumljivo jer je »puk« (saborski oci, bar u ogromnoj većini) bio tako mnogojezičan. Homilije nije bilo, valjda zato što je Sveti Otac održao uvodni govor za otvorenje zasjedanja poslije svih tih obreda. Dok su pjevači pjevali (koralni) »Et incarnatus est . . .« i Papa i koncelebranti su klečali! Poslije Creda i »Oremus« pjevači su pjevali (tonom Litanija svih svetih) tzv. zajedničku molitvu ili molitvu vjernih, a »puk« je odgovarao s »Te rogamus, audi nos!« Na koncu je molitva vjernih završena posebnom oracijom koju je Papa glasno recitirao.

MISA VJERNIH: Papa stoji IZA (versus populum), a koncelebranti oko cijelog oltara. Papa recitira svećeničke molitve i sam vrši pokrete nad darovima. On sam širi ruke na oracije, osim ako jedan od koncelebranata govori koju oraciju. Onda samo taj koncelebrant širi ruke, a drugi ne. »Suscipe sancta Trinitas« glasno recitiraju svi. Na Papin »Orate fratres« odgovara sva asistencija i koncelebranti »Suscipiat Dominus . . .« Secretu recitira Papa glasno, a koncelebranti odgovaraju dijalog pred Prefaciju koju opet sam Papa recitira. U Kanonu je novo samo recitiranje diptiha od strane pojedinog koncelebranta. Dva prije, dva poslije Konsekracije: prvi koncelebrant govori Spomen živih, drugi »Communicantes«, treći Spomen za mrtve, a četvrti »Nobis quoque peccatoribus«. Diptisi se govore glasno.

Na »Hanc igitur . . .« svi šire ruke nad darovima, zapravo svaki pred sobom drži raširene ruke kao da je pod rukama kalež. Od »Hanc igitur« do »Supplices« uključivo, svi koncelebranti govore riječi Kanona glasno. Neće se, dakle, CIJELI kanon morati recitirati zajednički, bar ne glasno kako je dosad bilo. Na podizanje Papa vrši obred kao obično, a koncelebranti STOJE duboko sagnuti, svaki na svom mjestu! Pater noster govore svi zajednički, ne samo koncelebranti nego i sva crkva. »Libera nos, quaesumus, Domine . . .« recitira Papa glasno.

Pax je Papa dao svakom koncelebrantu direktno. To je izvršeno vrlo uredno: krug koncelebranata kretao se jednostavno u smjeru kazaljke na satu. Prvi je koncelebrant — koji je Papi stajao s desna — primio Pax i otišao na lijevu

stranu Papi. Tako i ostali po redu. Na sličan način je izvršena Pričest koncelebranata. Poslije Agnus Dei prvi je koncelebrant razlomio tri velike hostije na po četiri dijela, drugi koncelebrant druge tri. Onda su koncelebranti spomenutim redom pristupali Papi, uzimali svaki po jedan komadić hostije na patenu i odlazili na svoja mjesta. Kad je »uzimanje pričesti« bilo završeno, svi su koncelebranti zajednički izmolili »Domine, non sum dignus« i uz obične molitve uzimali u usta Pričest. Slično je bilo s Pričešću pod prilikama vina. Papa je otpio malo presv. Krvi, a koncelebranti su prilazili s patenom i žličicom, zahvatali žličicom u kalež, prinosili je ustima i odlazili. Poslije je svaki išao jednom od stolova zbog ablucije.

Ostatak Mise tekao je kao obično: koncelebranti su opet zauzeli mjesta kao u Predmisi (iza Pape, stojeći), samo je Papa govorio riječi celebranta, dok su koncelebranti odgovarali zajedno sa saborskim ocima. Papa je dao blagoslov kao obično, zadnjeg Evanđelja nije bilo.

Tako je izgledala koncelebracija 14. rujna. To sigurno nije završni oblik, ali se već vidi da će buduća koncelebracija biti aktivnija i bujnija nego što se to dalo zamisliti po dosadašnjim Misama ređenja i biskupske konsekracije.

ALFRED PICHLER, biskup

ŠTO JE VIJEĆE ZA PROVEDBU UREDBE O SVETOM BOGOSLUŽJU UČINILO U PRVIH ŠEST MJESECI?

Naše će čitaoce zanimati ovaj izvještaj što ga je tajnik Vijeća napisao u »Osservatore Romano« 23-IX-1964. Iz njega se vidi kako se temeljito i svestrano priprema liturgijska obnova.

Vrlo važna ovdje više puta spomenuta i potanje prikazana »Uputa za ispravno provođenje Uredbe o svetom bogoslužju« izišla je u »Os. Rom.« 24. IX 1964. Njezin se prijevod može naručiti kod uprave našeg lista.

UREDNIŠTVO

»Vijeće za provedbu Uredbe o svetom bogoslužju« ustanovljeno je od Sv. Oca 29. II ov. god. i već je 11. III imalo svoju prvu plenarnu sjednicu. Tim je Vijeće službeno započelo svoj rad. Po izgledu skromna sjednica uspostavila je vezu između raznih članova koji su, usprkos kratkog roka, stigli sa

stranu Papi. Tako i ostali po redu. Na sličan način je izvršena Pričest koncelebranata. Poslije Agnus Dei prvi je koncelebrant razlomio tri velike hostije na po četiri dijela, drugi koncelebrant druge tri. Onda su koncelebranti spomenutim redom pristupali Papi, uzimali svaki po jedan komadić hostije na patenu i odlazili na svoja mjesta. Kad je »uzimanje pričesti« bilo završeno, svi su koncelebranti zajednički izmolili »Domine, non sum dignus« i uz obične molitve uzimali u usta Pričest. Slično je bilo s Pričešću pod prilikama vina. Papa je otpio malo presv. Krvi, a koncelebranti su prilazili s patenom i žličicom, zahvatali žličicom u kalež, prinosili je ustima i odlazili. Poslije je svaki išao jednom od stolova zbog ablucije.

Ostatak Mise tekao je kao obično: koncelebranti su opet zauzeli mjesta kao u Predmisi (iza Pape, stojeći), samo je Papa govorio riječi celebranta, dok su koncelebranti odgovarali zajedno sa saborskim ocima. Papa je dao blagoslov kao obično, zadnjeg Evanđelja nije bilo.

Tako je izgledala koncelebracija 14. rujna. To sigurno nije završni oblik, ali se već vidi da će buduća koncelebracija biti aktivnija i bujnija nego što se to dalo zamisliti po dosadašnjim Misama ređenja i biskupske konsekracije.

ALFRED PICHLER, *biskup*

ŠTO JE VIJEĆE ZA PROVEDBU UREDBE O SVETOM BOGOSLUŽJU UČINILO U PRVIH ŠEST MJESECI?

Naše će čitaoce zanimati ovaj izvještaj što ga je tajnik Vijeća napisao u »Osservatore Romano« 23-IX-1964. Iz njega se vidi kako se temeljito i svestrano priprema liturgijska obnova.

Vrlo važna ovdje više puta spomenuta i potanje prikazana »Uputa za ispravno provođenje Uredbe o svetom bogoslužju« izišla je u »Os. Rom.« 24. IX 1964. Njezin se prijevod može naručiti kod uprave našeg lista.

UREDNIŠTVO

»Vijeće za provedbu Uredbe o svetom bogoslužju« ustanovljeno je od Sv. Oca 29. II ov. god. i već je 11. III imalo svoju prvu plenarnu sjednicu. Tim je Vijeće službeno započelo svoj rad. Po izgledu skromna sjednica uspostavila je vezu između raznih članova koji su, usprkos kratkog roka, stigli sa

svih strana svijeta. Na sjednici je predsjednik kard. Jakov Lercaro održao uzvišenu uvodnu riječ, a tajnik opširan izvještaj tajništva. Svi su prisutni postali svjesni delikatne i vrlo odgovorne zadaće koju im je povjerio Sv. Otac: organizirati Vijeće; pripremiti Uputu koja će prema koncilskoj Uredbi i apostolskom pismu »Svetu liturgiju« od 25-I-1964 jasno označiti uloge teritorijalnih crkvenih vlasti dok se čeka reforma obreda i liturgijskih knjiga; primjenjivati slovo i duh koncilske Uredbe; organizirati i voditi rad studijskih grupa i pripremu nacrta za liturgijsku reformu.

Organizacija rada

Sav je ovaj posao, pokrenut u času prve plenarne sjednice, sada već dostigao važne etape.

Vijeće je dobilo svoj konačan izgled: 41 član (jedan, pok. Mons. Valentini je nenadano ostavio ovaj svijet 11. V) iz 27 naroda (nas zastupa preuz. banjalučki biskup Mons. Alfred Pichler) tvori s predsjedništvom dobro usklađeno upravno tijelo.

Konsultori, dandanas njih 132, izabrani su i podijeljeni u 40 studijskih grupa po trostrukom kritriju: prema strukama, narodnosti i mogućnosti da se sastaju. Oni su već izvršili temeljit posao orijentacije i istraživanja. Njima je pridružen ne manji skup savjetnika (consiliarii) kojima se svaki put posebno povjerava da prouče ili ispitaju neki određeni problem.

Uputa se nalazi pred završetkom svoga puta; primjenjivanje Uredbe »po slovu i duhu« vrši se pomnjivo i revno svakog dana od slučaja na slučaj; u znatnoj su mjeri odobrene odluke biskupskih konferencija.

Poslije prve plenarne sjednice od 11. III Vijeće je imalo još druge dvije: jednu od 17. do 20. travnja i drugu od 18. do 20. lipnja.

Plenarna je sjednica u travnju najviše raspravljala o utvrđenju kriterija i normi po kojima će se potvrđivati odluke biskupskih konferencija, a te je kriterije odobrio Sv. Otac u audijenciji danoj kardinalu predsjedniku 21. IV. Time je postavljena baza na temelju koje se potvrđuju odluke biskupskih konferencija (u vezi s koncilskom Uredbom o svetom bogoslužju). Oci su se u travnju bavili još ovim predmetima: ispitali su prve nacrte za koncelebraciju i za pričest pod obje

prilike, te nacrt Upute. Na kraju im je dan opći informativan izvještaj o problemima što ih donosi reforma Mise i časoslova.

Na plenarnoj su sjednici u lipnju oci bili zaokupljeni ispitivanjem sheme za Uputu, koja je bila potpuno prerađena, te shemâ za koncelebraciju i za pričest pod obje prilike, ispravljenih prema primljenim primjedbama. Sve je tri sheme onda kard. Lercaro podastro Sv. Ocu 26. VI. Još su Mons. Wagner i kan. Martimort po drugi put obavijestili članove Vijeća kako napreduju proučavanja oko reforme Mise i časoslova.

Rad se je studijskih grupa naravno odvijao na temelju što su ga postavile te opće sjednice Vijeća.

Prva je grupa, zadužena za reviziju kalendara, održala tri sjednice: dvije u Louvainu i jednu u Rimu, a skoro će slijedeću održati u Rimu, da utvrdi opća načela po kojima će se izvršiti revizija kalendara za opću Crkvu. Kroz listopad ili početkom studenoga taj će nacrt biti podnesen Vijeću na ispitivanje.

Druga je grupa »za preradbu prijevoda psalama« sastavljena od 6 biblicista i liturgista, posebno kvalificiranih i nastanjenih u Rimu. Dosada je u 27 sjednica izvršila reviziju 25 psalama, koji su onda poslani u pretres tridesetak stručnjaka, izabranih u 24 naroda na svih pet kontinenata. Njihove će primjedbe biti dragocjene za konačne ispravke i izmjene, da se tako postigne zadovoljavajući tekst. Grupa je poslije ferija jače prionula uz posao 17. IX. Predviđa se da će revizija čitavog psalterija tražiti još dosta mjeseci rada.

Posebnoj je grupi dodijeljena zadaća da razvrsti psalme u časoslovu. U liturgijskoj tradiciji skoro svaki psalam ima svoju »povijest«, prema tome kako je bio upotrebljavan od raznih »cursus« i u raznim ustrojstvima istočnih i zapadnih obreda. Sadanja će se reforma morati u vrlo širokoj mjeri poslužiti tom bogatom tradicijom i ujedno se prilagoditi pastoralnim zahtjevima.

Tri grupe proučavaju probleme koji se odnose na biblične, patristične i historične lekcije časoslova. Sve tri grupe vode priznati stručnjaci. Dosad su imali 10 sastanaka za pripremu programatskih načela po kojima će se postupati.

Dvije se grupe bave pjesničkim i muzičkim dijelovima časoslova: himnima, responsorijima i antifonama.

Druga skupina grupâ ima posebnu, dapače najvažniju zadaću u svoj liturgijskoj reformi: sv. Misu. Tu je zaduženo

ukupno pedesetak stručnjaka, (među njima i naš Dr Dragutin Kniewald).

Od svih je grupa najviše opterećena 10. »o redu Mise«. Dosada je održala tri važna sastanka: prvi u Trieru u travnju, drugi u Einsiedelnu početkom svibnja, treći u švicarskom Friburgu od 23. do 28. kolovoza. Četvrta će biti ovih dana u Rimu. Na tim su sastancima uzeli učešća, uz tajnika Vijeća, konsultori iz Njemačke, Austrije, Francuske, Španjolske, Švicarske, Kanade i Italije. U Friburgu su se toj 10. grupi pridružili i izvjestioci i tajnici ostalih 7 sekcija koje se bave sv. Misom. I te su grupe prije sastanka u Friburgu održale jednu ili više sjednica, da zajedno ustanove probleme i kriterije svog rada.

Onaj tko se udube u studij Mise s namjerom neke reforme susreće se s vrlo velikim problemima. Ne samo što ne odgovaraju rubricistički podaci nego su nedovoljni i oni iz povijesti, tradicije, teologije i kateheze, kad ih se uzme zasebno. Treba s temelja preispitati cjelokupan obred Mise u svjetlu liturgijskog pastorala, gledajući obred više iz crkvene lađe negoli iz svetišta. A to je pothvat kakvih se dosada nije poduzimalo. Eto zašto studijska grupa poduzima mnogo rasprava, istraživanja i ispitivanja, te napreduje krajnje obazrivo. Držat će se odluke, da nijedne promjene ne predlaže bez zrela promišljenja i samo uz jasno i opširno obrazloženje.

Koncilska je Uredba povratila Misi na prikazanju biser izgubljen tokom stoljeća: zajedničku molitvu. Za nju je 12 grupa sakupila iz liturgijske i patrističke tradicije vrlo bogat materijal, da od njega sastavi izvjestan broj tipičnih obrazaca za opće nakane koji će možda skoro biti predloženi »ad experimentum«.

Istom revnošću rade i grupe koje se bave votivnim i općim (de Communi) Misama, oracijama, liturgijskom godinom, Pontifikalom i Obrednikom. Isto tako i one kojima je povjeren glazbeni dio časoslova, Mise itd. Mjesto svih neka je poimence spomenuta 25. grupa koja ima spremiti izdanje knjiga za pjevanje. Na više je sjednica izradila opširan program. Kao svoj prvi plod pripremila je izdanje jednog »Kyriale simplex« koji obuhvaća petnaestak jednostavnih napjeva (u smislu čl. 117. koncilske Uredbe), prema kojima će se pjevati ordinarij Mise. Ti su napjevi dobrim dijelom neizdani ili su poznati u liturgijama koje su drukčije od rimske, ili u odredima različitim od Mise. Taj će »Kyriale simplex« dobiti

svoju konačnu redakciju nakon obilnih studijskih napora što ih grupa ovih dana vrši u Solesmesu.

Kad neka shema prođe kroz rešeto raznih redakcija u samoj grupi, prije nego se predloži Vijeću, bit će još ispitana od raznih dotrinarskih potkomisija: teološke, biblične, juridične, historične, stilistične, pa od komisije za pastoralna načela i primjenu, kao i od one koja ispituje probleme međusobnog slaganja. Sav će se taj put na prvi pogled činiti predugim, ali je nužan, da se divno blago liturgije, kod čijeg je skupljanja »sudjelovalo nebo i zemlja«, preda i u novu fazu svoje povijesti u onoj integralnoj i punini duhovne djelotvornosti kojom ga je Crkva čuvala i predavala kroz stoljeća.

Koncelebracija

Na svojoj je plenarnoj sjednici u lipnju Vijeće prihvatilo tekst za obred koncelebracije, što ga je pripravila posebna studijska grupa, a onda je prošao rešeto raznih redakcija, brojnih revizija i nekoliko pokusa. Nacrt je 26. VI predan Sv. Ocu za konačno odobrenje.

Međutim su stizale sve češće molbe za koncelebraciju. Pristankom Sv. Oca dana je dozvola ad experimentum nekoliko puta na mjesec bened. opatijama sv. Anselma (Rim), Montserrat (Španjolska), En-Calcat (Francuska), Maria Laach (Njemačka), Collegeville (USA), Maredsous (Belgija) i studijskom zavodu dominikanaca »Le Saulchoir« (Francuska).

Nadalje je dana dozvola ad actum na molbu preuzv. gg. biskupa prigodom biskupskih posvećenja, svećeničkih ređenja, duhovnih obnova, studijskih sastanaka i hodočašća.

Za koncelebraciju su postavljeni ovi uvjeti: 1) Morao se je ishoditi pristanak mjesnog ordinarija prema čl. 57. Uredbe; 2) Vjerno treba slijediti obred određen od Vijeća koji se dodaje dekretu dozvole; 3) Koncelebranata neka ne bude više od dvadeset i neka stoje oko oltara; 4) Jedan neka bude odgovoran za obavljanje obreda koji će kasnije izvjestiti Vijeće spominjući poteškoće i predlažući rješenja; 5) U mjestima gdje je dozvola dana na nekoliko puta u mjesecu neka se kušaju razni oblici koncelebracije, tj. kod čitane, pjevane, svečane i pontifikalne Mise.

Iz izvještaja, koji su stigli Vijeću do konca kolovoza, mogu se pribrati ovi utisci: U Opatiji je Montserrat koncelebrirana jedna Misa s ređenjem kod koje je sudjelovao

biskup iz Gerone kao zareditelj, novozaređeni svećenici i dva druga monaha. Drugoj je Misi predsjedao opat koadjutor s 20 koncelebranata, a obavile su se još pontifikalna Misa, čitana Misa s pučkim pjevanjem i dijalogirana sa 6 koncelebranata. »Svi koji su prisustvovali obredu bili su vrlo impresionirani. Neki su vjernici izjavili da im se presv. Euharistija ukazala u novom svjetlu.«

U Maria Laach su održali 7 koncelebracija. »Prema sudu svih obred se je pokazao vrlo dostojanstven i pun uvjerljive snage. Vjerno smo slijedili shemu određenu od Vijeća.«

Iz Collegeville-a pišu: »Bilo je prisutno malo vjernika, jer je konventualna Misa redovito ujutro rano i jer se htjelo poslušati mjesnog ordinarija koji je izrazio želju da se pokus u tom prvom stadiju učini bez oglašivanja. Prisustvovalo je preko sto svećenika raznih biskupija i neki protestanski službenici koji su tih dana imali u našoj opatiji biblični tečaj. Svi ti, pa monasi i neki vjernici zapisaše svoje utiske koji su jednodušno izvrsni.«

Tri koncelebracije obavljene u Maredsous »vjernicima su se vrlo svidjele. Kod one na Veliku Gospu pristupilo ih je sv. pričesti kao nikada dosada. Pet je svećenika dijelilo sv. pričest 20 minuta, a biskup redovničkoj zajednici«.

Dominikanci su iz »Le Saulchoir« poslije dviju koncelebracija pisali: »Opća je impresija odlična kod svećenika i kod vjernika. Ovi su došli u velikom broju i u radni dan, te su vrlo pobožno sudjelovali i pjevali. Više je njih ustvrdilo da su po prvi put osjetili pravo značenje Euharistije, osobito euharistijske molitve (kanona).«

Na poseban su način odjeknula tri slučaja koncelebracije u Lurdu, koliko zbog ambijenta toliko zbog priprave onih koji su sudjelovali. Prije su se izvršili pokusi potanko, a isto je tako izabrano i kušano zajedničko pjevanje. Dirljivo je bilo sudjelovanje vjernika, naročito kod nekih dijelova, tako kad se je koncelebrantima pridružilo sve mnoštvo vjernika i pjevalo »Pater«, te kad su svi koncelebranti dijelili pričest koju su vjernici primali pjevajući. Brojni su prisutni biskupi i kod pontifikalne i kod čitane Mise istakli jednostavnost, praktičnost i ujedno svečanu veličanstvenost obreda koji lijepo teče zgodnom razdiobom uloga.

U Bellocu (Engleska) »na monahe je i na vjernike učinio duboki dojam kanon, osobito činjenicom što su svi svećenici okruživali oltar, što su razne kretnje vršili zajedno, što su

dio kanona izgovarali na glas i na način da se moglo pažljivo pratiti. Posebno je privlačivo bilo njihovo držanje kod »Hanc igitur« i kod riječi pretvorbe. Neki izrazi, kao »servitutis nostrae... nos servi tui...« dobivaju novo značenje. Osjeća se jedinstvo svećeništva i Crkve. Po riječima svih pričest se ističe kao vrhunac obreda. Poslije Mise su vjernici bili pozvani u dvoranu za sastanke, da izraze svoje dojmove«.

Iz izvještaja o nekim pojedinim slučajevima navodimo samo malo. Mons. Martin, biskup u Nicoletu (Kanada), piše: »Koncelebranti i asistenti tvrde da je obred veličanstven, a obavlja se lako i jednostavno.« Iz Viamao (Brazil): »Koncelebracija je pravi pastoralni uspjeh. Svi, biskupi koncelebranti, svećenici, asistenca i vjernici doživjeli su jake utiske zaista značajnog obreda.«

Na koncu evo posebno zanimivog izvještaja biskupa iz Bobbia, Mons. Zuccarina. Koncelebracija je obavljena u Casalporinu, maloj župi u Apeninima nad Parmom, gdje je revan svećenik svojom ljubavi prema liturgiji znao stvoriti malenu, ali revnu i izglednu župsku zajednicu. Na 20 kolovoza, na blagdan župskog patrona sv. Bernarda, htjelo se uprav tu primjeniti najjednostavniji i za biskupa načešći slučaj: koncelebracija sa župnicima prigodom pastirskog pohoda. Evo kako događaj opisuje sam preuzv. biskup: »Župnik se je Don Ilija Volpi prema propisu pobrinuo da svi pozvani svećenici dobiju izvadak obreda koncelebracije i vjernicima je održao potanku katehezu o tom obredu. I radio je u pokrajinskim vijestima najavio taj izvanredan događaj. Pobrinulo se za posebne letke na ulazu crkava tog dekanata i obližnjih središta.

Ujutro smo par sati prije samog obreda, uz zatvorena vrata, obavili generalni pokus, ja sam i svi svećenici koncelebranti. Veseo sam što mogu izvijestiti da su svećenici pokazali živo zanimanje za dostojno izvršenje povlaštenog obreda. Sa mnom je sudjelovalo dvanaest svećenika, a narod je pažljivo i živo pratio. Propisane smo ceremonije obdržavali savjesno. Mogu reći da su bili oduševljeni jednostavni moji župljani kao i neke nadošle ličnosti.

Po mojem skromnom sudu držim da ne treba ništa izmijeniti u propisanom obredu, jer je sve obavljeno vrlo dostojanstveno i bez koje nezgode. Za sv. pričest sam izabrao način rimske Crkve koja daje povlasticu đakonu da predragocjenu Krv on pruži biskupu i koncelebrantima. Sudjelovanje je

vjernika bilo vrlo živo bez sumnje stoga što župnik vrlo revno nastoji oko svete liturgije. Želim jedino da se ovaj novi oblik liturgijske obnove proširi posvuda i da nađe suglasne kler i vjernike«.

Potvrđene odluke biskupskih konferencija

Treća djelatnost, kojom se je Vijeće bavilo u ovom semestru, sastoji se u ispitivanju i potvrđivanju odluka biskupskih konferencija u liturgijskim predmetima.

Do 15. kolovoza potvrđena su akta 44 konferencija i to: Republika centralne Afrike, Čile, Alžir, Australija, Egipat, USA, Švicarska, Tunis, Novi Zeland, Tailandija, biskupija Port Viktorije, Obala slonove kosti, Južna Afrika, Nova Gvineja, Vietnam, Irak, Pakistan, Velika Britanija, Brazil, Belgija, Karaiba, Urugvaj, Latinski patrijarhat u Jeruzalemu, Škotska, Holandija, Indija, Kolumbija, apost. vikarijat Beyrut, Koreja, Kuba, Kina (Formoza), Švedska, Francuska, Madagaskar, Malaka - Singapur, Japan, Jugoslavija, bretonske biskupije, Senegal, Visoka Volta, Portoriko, Argentina, Paragvaj, Ekvador.

To je odobrenje, ili »potvrda«, izvršeno na temelju čl. 36. Uredbe i br. IX i X apost. pisma »Svetu liturgiju« (od 25-I-1964), te prema kriterijima što ih je Vijeće donijelo na svojoj plenarnoj sjednici u travnju i koje je Sv. Otac potvrdio 21. travnja.

Biskupske su odluke različitog opsega: idu od jednostavnog traženja živog jezika za sama čitanja, pa do organičkog plana koji se proteže na Misu, sakramente, sakramentale i na božanski časoslov. Neke su konferencije donijele i praktične odredbe obzirom na mjesne prilike kako se prihvaćene odluke imaju postepeno primjenjivati.

Akta su uvijek popraćena tekstom prevedenim na narodni jezik kako su ga odobrile dotične biskupske konferencije. Radi se o velikim govorenim jezicima kao i o raznim lokalnim jezicima s određenom raširenosti. I tu je ljestvica vrlo široka, pa po neki put dovodi do kolebanja sa svojim nesigurnim, iako svijetlim izgledom. Treba dodati da se ni u jednom slučaju nije za prijevode prešlo ograničeno polje eksperimentiranja. Nekoji su episkopati ustanovili vlastite komisije sa raznim sekcijama (biblična, teološka, jezična, glazbena), koje su potrebne za ozbiljan i temeljit rad. Tako je učinio francuski episkopat i CELAM za latinsku Ameriku.

Na polju će prijevoda trebati određeno vrijeme da se dođe do dobroga, trajnog i liturgije dostojnog teksta. S toga se je u međuvremenu većinom zasad poslužilo prijevodima koji već postoje.

Na kraju se velikim zadovoljstvom može opaziti da se poslije prvih nesigurnih časova prilazi k oblikovanju jezičnih grupa, koji put odričući se nacijonalnih posebnosti, ali s velikom prednošću da se zajednički priprave tekstovi u narodnom jeziku, koji će biti ozbiljni, doktrinalno sigurni, te tipografski i troškovno prihvatljivi. Da se olakoti ovaj posao, koji se obavlja usporedno s radom grupa Vijeća, predviđa se da se početkom 1965. održi zajednički sastanak svih biskupskih komisija koje pripremaju prijevode liturgijskih tekstova u razne jezike, da se tako postave ozbiljne i zajedničke norme i da se međusobno pomažu u poslu raznovrsnim iskustvima.

»Uputa«

Vijeću je bilo odmah na početku naređeno da pripravi jednu Uputu koja će pojasniti koncilsku Uredbu i apost. pismo od 25-I. Ta je Uputa od 5-III prošla kroz četiri sheme. Ispitalo ju je četrdesetak konsultora, a zatim članovi Vijeća, pa je 20. VI postigla svoju završnu fazu. Tada je konačna shema mogla biti izručena u uzvišene ruke Sv. Oca.

Uputa se sastoji od 5 glava koje nose odnosne naslove koncilske Uredbe koju ona slijedi po ritmu i načinu. Nadahnjuju je slijedeći kriteriji:

a) Zardžana su samo tumačenja koja imaju zaista opće značenje, dok se namjerice izbjegavalo sve što je plod osobnih razrađivanja i mišljenja.

b) Od premnogih su prijedloga za razne dozvole prihvaćeni samo oni koji ne prejudiciraju buduću opću reformu, pa je svaku odredbu preispitala odnosna studijska grupa i njihova su mnijenja prihvaćena i onda kad su mogla izgledati pretjerano »razboritima«.

c) S druge su strane prihvaćeni razni prijedlozi koji će se u nekim krajevima činiti suvišnima, jer su tu takove legitimne i dozvoljene liturgijske inicijative već u punoj porabi, na korist pobožnosti vjernika, a drugdje su ili nepoznati ili se vrše slabo ili ne dosta dobro. Tako napr. »molitva vjernika« (na prikazanju Mise), biblično-liturgijski satovi, liturgijske komisije itd.

d) U ceremonijalnom je naprotiv dijelu Upute doneseno samo ono bitno, jer su običaji krajeva i crkava tako različni da se smatralo shodnim službeno se zadržati samo na nužne propise kako se autentično i ispravno ima primijeniti koncilska Uredba.

Prva se glava, suglasno s odnosnom glavom Uredbe, tiče općih načela, utvrđuje norme za neposrednu primjenu nekih tačaka koje se mogu provesti prije reforme liturgijskih knjiga i odnose se: 1) na poučavanje liturgije na teološkim fakultetima i u sjemeništima; na liturgijski odgoj pripravnika svetišta, sjemeništaraca i pitomaca redovničkih domova. Te je norme Vijeće proučilo zajedno sa Sv. Kongregacijom za sjemeništa i univerze, te sa Sv. Kongregacijom za redovnike; 2) na »kompetentnu vlast« u liturgiji; 3) na reviziju »klasa« ili stanovitih povlastica kod liturgijskh obreda; 4) na pojednostavljenje nekih najobičnijih obreda (nakloni koru, poljupci, kađenja i izdavanje liturgijskih tekstova u narodnom jeziku; 7) na liturgijske komisije.

Druga se glava odnosi na Misu i sadrži organski skup mjera čija će primjena učiniti služenje Mise i sudjelovanje kod nje lakšim i življim. Te se mjere tiču »reda Mise«, čitanja i pjevanja između njih, homilije, »molitve vjernika«, kao i dijelova koji se mogu govoriti na narodnom jeziku.

O sakramentima i blagoslovinama govor u gl. III, gdje jasne i konkretne odredbe nastoje pojednostaviti i srediti neke odredе kod kristenja, potvrde, bolesničkog pomazanja i ženidbe.

Zatim dolazi časoslov (gl. IV) s propisima o moljenju oficija za one koji su vezani na kor, o malim časoslovima i o njihovoj obavezi za članove ustanova staleža savršenstva, o jeziku kojim se treba služiti.

Konačno V glava govori o gradnji kultnih mjesta i osobito oltara pod vidikom da se postigne djelatno učešće vjernika. Pristupa dakle k nekim problemima ne malog značenja, pa i za umjetnike i arhitekte. Častan i zgodan smještaj ambijenta nije nego okvir kulta, ali okvir dragocjen koji je poduzetnom i revnom svećeniku od velike pomoći, da »sveti puk Božji« oko oltara, tj. oko Gospodnjeg stola opet shvati duboki smisao Božje obitelji i potiče njegovu pobožnost.

Eto dakle dokumenta koji liturgijskom pastoralu otvara najšire mogućnosti: organički skup pojednostavljenja i refor-

mi koji se bez protivljenja i bez poteškoća može uklopiti u živo tijelo liturgije, kao prvi korak k postepenoj primjeni one liturgijske obnove koja je jedan od najviše očekivanih plodova ekumenskog sabora.

* * *

Rad smo Vijeća u prvih šest mjeseci njegova života pregledali samo na brzu ruku i pod glavnim vidicima. Rad je to pozornog studija i strpljivog istraživanja, sa stalnim shvaćanjem dične prošlosti i današnjih pastoralnih zahtjeva. Sve drugo nego površan i brz rad, kako je možda tko mislio. Rad je to studija, razmatranja i molitve. Prevario bi se i tko bi se nadao da se liturgijska reforma može izvesti u kratko vrijeme. Dobri bi p. Delehaye SJ, bolandista, ponovio što je zapisao o reviziji Martirologija :»Non est opus unius diei nac ludus puerorum — Nije to posao jednog dana ni dječja igra«!

Treba dakle obuzdavati opasnu nestrpljivost i štetnu neumjerenost. Na čitavom zakonodavnom putu od svih članaka Uredbe valjda nijedan nije uživao toliko jednodušnog suglasja kao § 3 čl. 22: »Neka nitko drugi, pa ni svećenik, u liturgiji po svom nahođenju bilo što ne doda, ukine ili mijenja.« Treba istaći umetak: »pa ni svećenik«. Na području bogoslužja samovolja ili osobna inicijativa ne može se opravdati ni kojom željom za većim dobrom ili za nepogrešivim pastoralnim sredstvom.

Međutim će objavljanje Upute donijeti dašak novog života i nade. Dozvole, u koliko ih se moglo učiniti u okviru Uredbe i na temelju sadanjih liturgijskih knjiga, bit će djelotvorna pomoć pastirima koji hoće da ozbiljno rade u dušama pomoću liturgijske obnove.

A ne treba ni ostati besposlen u očekivanju da Vijeće završi svoj rad. U pojedinim narodima ostaje otvorenim neizmjerno polje za rad liturgijskog pastorala. Kler će postepeno primjenjivati odluke što ih donesu biskupske konferencije. Komisije imenovane od kompetentnih vlasti pripremit će zgodne tekstove. Svi su pozvani da prodube shvaćanje liturgije za sebe i za druge, pa da liturgijska Uredba zaista bude značila procvat vjerskog i duhovnog života kršćanskog puka.

A. Bugnini

Dodatak.

Vijeće, o čijoj se djelatnosti gore govori, primio je Sv. Otac Pavao VI u posebnu audijenciju 29. X 1964. Bili su prisutni članovi i savjetnici tog dana prisutni u Rimu. »Veliku obitelj« od 250 članova i savjetnika tog Vijeća predstavio je Sv. Ocu predsjednik kard. J. Lercaro latinskim govorom. Papa je isto tako odgovorio latinskim odužim govorom, u kojemu je između ostalog istaknuo: »Najviše do vas stoji, da se vrlo mudri propisi Sabora rado prihvate, sve više uzljube i da kršćanski puk postepeno posve uskladi svoje ponašanje s njihovim smislom«. Zatim im je predočio norme kojih se trebaju držati u svojem teškom i vrlo odgovornom poslu: sve liturgijske molitve i obredi moraju vjerno izražavati pravi katolički nauk; svojim oblikom biti dostojne Božjeg veličanstva; isticati se pobožnošću, kratkoćom i jednostavnošću; i konačno — što je saborske oce navelo da su donijeli ovakvu liturgijsku Uredbu — da vjernici mogu što aktivnije sudjelovati u liturgijskim činima. Pri koncu je sv. Otac naglasio: »Kako vidite, čeka vas dug put, pun uzbrdica. Budući da je vaše nastojanje već donijelo radosne plodove — od kojih je glavni nedavno od Svetog zbora obreda proglašena liturgijska Uputa — gajimo vrlo obilne nade u vaš budući rad. A znate da na vas svraćamo oči ne samo Mi nego i čitava Crkva, uprav uzbuđenim očekivanjem (trepida exspectatione)«.

Među onima koji željno očekuju plodove rada ovog Vijeća sigurno su i čitaoci našeg lista. Ali — koliko se tog važnog posla sjećamo u svojim molitvama? Pridružimo barem i tu nakanu svagdanjoj molitvi kojom združujemo svoje moljenje časoslova sa Sv. Ocem za čitav saborski rad.

o. M. K.

Potrebno je da često idealnu sliku Crkve kakvu je Krist htio osnovati usporedimo sa stvarnom slikom Crkve kakva nam se danas pokazuje.

Pavao VI

MAŠNIK, VODITELJ OBREDA

Obnovljeni obredi velikega tedna (zlasti veliki petek in velikonočna vigilija) so nam spet približali tisto idejo, ki bi morala voditi vse liturgične obrede, in jih po koncilu najbrž tudi bo, da je namreč duhovnik, celebrant, tisti, ki vodi vse obrede in da se jih vsi navzoči udeležujejo na njim primeren način (Instrukcija o cerkveni glasbi in liturgiji iz l. 1958, št. 93).

Ker smo duhovniki v veliki večini že vzgojeni v tistem duhu, ki je v maši cenil predvsem mašnikovo osebno duhovno

Dodatak.

Vijeće, o čijoj se djelatnosti gore govori, primio je Sv. Otac Pavao VI u posebnu audijenciju 29. X 1964. Bili su prisutni članovi i savjetnici tog dana prisutni u Rimu. »Veliku obitelj« od 250 članova i savjetnika tog Vijeća predstavio je Sv. Ocu predsjednik kard. J. Lercaro latinskim govorom. Papa je isto tako odgovorio latinskim odužim govorom, u kojemu je između ostalog istaknuo: »Najviše do vas stoji, da se vrlo mudri propisi Sabora rado prihvate, sve više uzljube i da kršćanski puk postepeno posve uskladi svoje ponašanje s njihovim smislom«. Zatim im je predočio norme kojih se trebaju držati u svojem teškom i vrlo odgovornom poslu: sve liturgijske molitve i obredi moraju vjerno izražavati pravi katolički nauk; svojim oblikom biti dostojne Božjeg veličanstva; isticati se pobožnošću, kratkoćom i jednostavnošću; i konačno — što je saborske oce navelo da su donijeli ovakvu liturgijsku Uredbu — da vjernici mogu što aktivnije sudjelovati u liturgijskim činima. Pri koncu je sv. Otac naglasio: »Kako vidite, čeka vas dug put, pun uzbrdica. Budući da je vaše nastojanje već donijelo radosne plodove — od kojih je glavni nedavno od Svetog zbora obreda proglašena liturgijska Uputa — gajimo vrlo obilne nade u vaš budući rad. A znate da na vas svraćamo oči ne samo Mi nego i čitava Crkva, uprav uzbuđenim očekivanjem (trepida exspectatione)«.

Među onima koji željno očekuju plodove rada ovog Vijeća sigurno su i čitaoci našeg lista. Ali — koliko se tog važnog posla sjećamo u svojim molitvama? Pridružimo barem i tu nakanu svagdanjoj molitvi kojom združujemo svoje moljenje časoslova sa Sv. Ocem za čitav saborski rad. o. M. K.

Potrebno je da često idealnu sliku Crkve kakvu je Krist htio osnovati usporedimo sa stvarnom slikom Crkve kakva nam se danas pokazuje.

Pavao VI

MAŠNIK, VODITELJ OBREDA

Obnovljeni obredi velikega tedna (zlasti veliki petek in velikonočna vigilija) so nam spet približali tisto idejo, ki bi morala voditi vse liturgične obrede, in jih po koncilu najbrž tudi bo, da je namreč duhovnik, celebrant, tisti, ki vodi vse obrede in da se jih vsi navzoči udeležujejo na njim primeren način (Instrukcija o cerkveni glasbi in liturgiji iz l. 1958, št. 93).

Ker smo duhovniki v veliki večini že vzgojeni v tistem duhu, ki je v maši cenil predvsem mašnikovo osebno duhovno

življenje in zato obsojal vsako »motnjo«, ki so jo povzročali navzoči, ne bo odveč, če premislimo nekaj smernic, ki nam bodo pomagale, da se bomo hitreje vživeli v novega duha.

Po nauku Cerkve »privatna« maša nikakor ni ideal. Član 113 liturgične konstitucije pravi: »Liturgično dejanje dobi odličnejšo vrednost, če se sveta opravila opravljajo slovesno s petjem, pri katerem sodelujejo posvečeni služabniki in pri katerem dejavno sodeluje tudi ljudstvo.« Kdor se je že poskušal ravnati po tem členu ve, da je zadel na ovire, na katere hoče opozoriti ta članek.

Tridentinski koncil je iz obrambnih razlogov moral obraniti dogmatično oblestveno vrednost tudi tistih maš, ki jih duhovnik opravi samo ob prisotnosti strežnika. Individualistična usmjernost duhovnega življenja je v stoletjih med tridentinskim in vatikanskim koncilom poskušala mašnika zavarovati pred vsakršno »raztresenostjo«, ki je nujno zvezana s slovesnejšim maševanjem.

Pojavili so se celo razlagavci, ki so naročilo mašnega obreda (Ritus in celebratione misse III/4), da se mašnik po začetku pristopnih molitev ne sme ozirati na druge, ki mašujejo v njegovi bližini, ampak mora brez presledka (continuate) maševati do konca, razlagali kot prepoved zbornih maš ali maš s sodelovanjem ljudstva, češ da to mašnika prisili, da mora večkrat čakati na ljudi (prim. Jounel, Les rites de la messe, 1963, 31—32). Morda bo celo kdo dosedanjo prakso branil z novo liturgično konstitucijo, češ da koncil ni dal podrobnih navodil, ko vendar to ni bila njegova naloga.

Mašni obred iz konca 16. stoletja je vzel za osnovo maševanja »privatno« mašo, pri kateri je mašnik bral vsa berila sam, in to uzakonil tudi za peto in slovesno mašo. Obnovljeni red (Ritus serv. VI/4 v izdaji 1962) pa že jasno naroča, da mašnik sedé posluša, če strežnik bere odlomek svetega pisma v berilu in evangeliju. Glede mašnikovega odnosa do pevcev to načelo še ni izvedeno, vendar pri peti maši že doslej ni bilo pomislekov, da mora mašnik počakati do konca posameznega speva. Zgodovina pa ve, da so ob koncu 18. stoletja maševali tudi brez ozira na pevce, ki so peli kak silno dolg Benedictus tja do Agnus Dei ali celo preko očenaša.

Nekaterim duhovnikom je še vedno odveč, da bi pri maši s petjem v domačem jeziku (ko mašnik ne poje) molili n. pr. Kyrie eleison skupno z ljudmi šele potem, ko bi pevci končali vstopno pesem, ali da bi počakali do konca kitice za Slavo predno bi pozdravili ljudi z Dominus vobiscum, ali da bi brali

gradual šele potem, ko je bralec končal berilo v domačem jeziku. S primeri ni treba nadaljevati, ker jih vsak pozna dovolj.

Ker mašnik voditelj celotnega obreda spet ne sme dopustiti, da bi bil od ljudi ali zbora popolnoma odvisen (posebno, če bi zbor pel brez ozira na potek maše), zato je bilo že tolikokrat ponovljeno navodilo, naj se mašnik dogovori z vsemi sodelavci, kako bodo mašo izvedli. Hkrati s podrobnimi navodili se mora tudi potruditi, da bi vsem sodelavcem, tudi glasbenikom in pevcem, poskrbel pravo liturgično vzgojo (prim. člen 115 liturgične konstitucije).

U času ko bomo uvajali vedno več novosti v skladu s postopnim izvajanjem liturgične konstitucije, bo tako sodelovanje še bolj nujno, da bo vsaka maša res Bogu v čast in navzočim v spodbudo.

Marijan Smolik

P. LOMBARDI: SVEĆENIČKA TAJNA

Veliki isposnik i asketa Pijo XII govorio je o novom, boljem svijetu. I radio za nj. U istu svrhu Ivan XXIII sazvao je II Vat. sabor, a Pavao VI ga nastavio. O tom svijetu po Americi govori i piše biskup Fulton Sheen. Po Evropi i Aziji to čini P. Johann Lepich D. I. Posebno po Italiji govori o obnovi svijeta poznati P. Ricardo Lombardi D. I. A svojom knjigom o obnovi crkvenih vrhova uzbudio je sve saborske oce. Ovdje donosimo njegov govor upućen svećenicima svega svijeta.

Svećenici, braćo moja! Među svim govorima u našem siromašnom osvajalačkom pohodu ljubavi, među svim zborovanjima, najvažniji je govor upravljen svećenicima.

Uvijek, kad govorim svećenicima, hvata neki strah. Govoriti službenim predstavnicima Boga na zemlji vrijedno je da probudi u svakome neki strah. Ali ja sebe bodrim. Ja naime shvaćam da i svećenicima mora netko govoriti... I onda osjećam da moram zaboraviti na svoje osobno siromaštvo. I to potpuno moram sebe zaboraviti. I ja molim Isusa da On jedini govori. On koji je osobno svakoga od nas pojedinačno odabrao. On koji nas posebnom ljubavlju ljubi.

I

Potrebni su svećenici, ljudi Božji. Temeljna misao koju Isus želi uklesati u naš duh i u naše srce, jest — kako se barem meni čini — ova: »Braćo, današnji svijet mora se

gradual šele potem, ko je bralec končal berilo v domačem jeziku. S primeri ni treba nadaljevati, ker jih vsak pozna dovolj.

Ker mašnik voditelj celotnega obreda spet ne sme dopustiti, da bi bil od ljudi ali zbora popolnoma odvisen (posebno, če bi zbor pel brez ozira na potek maše), zato je bilo že tolikokrat ponovljeno navodilo, naj se mašnik dogovori z vsemi sodelavci, kako bodo mašo izvedli. Hkrati s podrobnimi navodili se mora tudi potruditi, da bi vsem sodelavcem, tudi glasbenikom in pevcem, poskrbel pravo liturgično vzgojo (prim. člen 115 liturgične konstitucije).

U času ko bomo uvajali vedno več novosti v skladu s postopnim izvajanjem liturgične konstitucije, bo tako sodelovanje še bolj nujno, da bo vsaka maša res Bogu v čast in navzočim v spodbudo.

Marijan Smolik

P. LOMBARDI: SVEĆENIČKA TAJNA

Veliki isposnik i asketa Pijo XII govorio je o novom, boljem svijetu. I radio za nj. U istu svrhu Ivan XXIII sazvao je II Vat. sabor, a Pavao VI ga nastavio. O tom svijetu po Americi govori i piše biskup Fulton Sheen. Po Evropi i Aziji to čini P. Johann Lepich D. I. Posebno po Italiji govori o obnovi svijeta poznati P. Ricardo Lombardi D. I. A svojom knjigom o obnovi crkvenih vrhova uzbudio je sve saborske oce. Ovdje donosimo njegov govor upućen svećenicima svega svijeta.

Svećenici, braćo moja! Među svim govorima u našem siromašnom osvajalačkom pohodu ljubavi, među svim zborovanjima, najvažniji je govor upravljen svećenicima.

Uvijek, kad govorim svećenicima, hvata neki strah. Govoriti službenim predstavnicima Boga na zemlji vrijedno je da probudi u svakome neki strah. Ali ja sebe bodrim. Ja naime shvaćam da i svećenicima mora netko govoriti... I onda osjećam da moram zaboraviti na svoje osobno siromaštvo. I to potpuno moram sebe zaboraviti. I ja molim Isusa da On jedini govori. On koji je osobno svakoga od nas pojedinačno odabrao. On koji nas posebnom ljubavlju ljubi.

I

Potrebni su svećenici, ljudi Božji. Temeljna misao koju Isus želi uklesati u naš duh i u naše srce, jest — kako se barem meni čini — ova: »Braćo, današnji svijet mora se

promijeniti. A da se ovaj svijet mogne promijeniti, potreban je Isus. A Isus će se vratiti u današnjicu preko svojih svećenika!« Jednom riječju: Mi smo Isusu potrebni!

Prema današnjem stanju svijet ne će moći ni koraka naprijed poći bez Isusa. Živimo u jednoj krizi, u jednoj strašnoj krizi, a svaka kriza čeka rješenje. Za sreću na zemlji je potrebno Isusovo Evanđelje. Ali tko će vratiti Isusa suvremenom čovjeku? Tko drugi, ako ne mi, Isusovi javni zastupnici?

Naša je odgovornost: prvo izvanredno pogodan položaj za svećeničko djelovanje i drugo izvanredna dužnost odgovoriti ovom položaju.

Mnoge se misli pojavljuju čovjeku i mi bi ih sve ovdje morali obrađivati. Bilo bi lijepo govoriti o potrebi međusobnog jedinstva, bez ikakve sebičnosti, te o potrebi jednog zajedničkog aktivnog nacrta kojim bi se postiglo snažnije i prodornije djelovanje. Jedno svakako stoji: Ne smijemo bilo kako djelovati i raditi. Moramo zajednički pretresti potrebe našeg vremena i odmah povući bilansu svih sila, kojima raspolažemo. I konačno morali bismo se složiti u razdiobi ovih snaga na najpotrebnije zahtjeve da tako dobijemo strategijski nacrt koji može postići pobjedu u borbi za spas svijeta. Morali bi govoriti o mnogim stvarima. Ali meni se ipak čini da postoji nešto mnogo važnije od svega toga. Radi kratkoće vremena primorani smo ovome dati prednost ispred svega drugoga. Tko će spasiti svijet? Isus! A kroz koga, preko koga će Isus spasiti svijet? Po svećenicima! Šta slijedi iz toga? Bezuvjetna potreba, da se svećenici istinski i intimno ujedine s Isusom!

Kanal može biti vrlo lijep i može imati mnoge manje kanale razdijeljene na polju za natapanje. Ali ako je rastavljen od izvora, ostaje samo suho korito i suho polje. Električni transformator, ako je odvojen od centrale, makar imao na tisuće žarulja, ne će moći dati ni tračka svijetla. I grančica može biti vrlo lijepa, ali ako je odrezana od stabla, mora uvenuti i ne će donijeti ploda. Sam Isus je rekao da će se po svećenicima moći spasiti svijet jer je to zamisao Božja, ali mi ćemo moći spasiti svijet samo onda, ako budemo s Isusom i toliko koliko budemo s njim sjedinjeni. Odijeljen od Isusa naš svećenički rad ništa ne vrijedi. Ništa, baš ništa!

Ono što današnji svijet očekuje jesu ljudi izdignuti nad drugima, nad onima koji se u svojim brigama skoro utapaju.

Ljudi koji će se držati Boga i tako mnoge brodolomce, mnogu braću spasiti iz opasnih valova. Današnji svijet treba Isusa, ali taj svijet ne može sam naći put do Njega. Zato su potrebni svećnici koji Isusa doživljuju u svojoj nutrini. Još više: koje je sam Isus osvojio tako da od Njega žive. Potrebni su svećenici, ljudi Božji u punom smislu riječi. Ljudi Božji koji potpuno pripadaju Bogu, koje je Bog uzeo u svoj posjed. U ovom trenutku, kojemu je svrha kleru pokazati put do obnove, dopustit ćete mi da vam u posebnom aspektu upravim korake koji će vas voditi do sjedinjenja s Isusom jer baš je On tajna uspjeha u našem radu.

Ako s Isusom nismo sjedinjeni, ne ćemo ništa postići, a ako smo s Njim tijesno povezani, sve ćemo postići. Na ovom sjedinjenju počiva uspjeh duhovne pastve koju očekuje današnje vrijeme.

II

Braćo, znamo li moliti?

Put do sjedinjenja s Isusom jest put naše molitve. Po molitvi se naša duša sjedinjuje s Isusom. Napredak u molitvi pokazuje napredak u sjedinjenju s Isusom. Braćo, znamo li moliti? Poznamo li stubište molitve, preko kojega se duša penje da konačno postane oruđe koga će Isus slobodno upotrijebiti?

1. USMENA MOLITVA

Prvi stupanj molitve svi poznajemo. To je usmena molitva. Mi upotrebljavamo obrasce koje je drugi zamislio i napisao. Čitamo te obrasce ili ih opetujemo napamet i nadamo se da ćemo tim opetovanjem probuditi u svom srcu one osjećaje koji prate takve molitve.

Pazite: To nije molitva ako je ne upravljaju i ne prate nutarnji čini volje! Nije molitva ako se samo izgovaraju riječi. Potrebni su nutarnji poticaji volje. To je najjednostavniji način molitve, pa i neškolovani ljudi mogu tako moliti. A Crkva, koja je vrlo mudra, želi da svi svećenici mole barem ovim načinom. Pa i onda kad je duša sposobna i za viši stupanj molitve, Crkva želi da svaki svećenik svaki dan posveti neko vrijeme usmenoj molitvi: Molimo Brevijar, prikazujemo svetu Misu koja se uglavnom sastoji iz usmenih molitava, a osim toga imamo pripravu i zahvalu za svetu Misu, pa Krunicu i različite druge dnevne molitve.

Ali to će biti samo onda molitva, ako je pratimo nútarnjim poticajima volje, ako se duša doista vine do Boga, ako misli na Boga, ako se pred Bogom ponizi, ako Boga ljubi. Molitva je samo onda molitva ako postoje ovi nutarnji čini. Pri tome doduše nije potrebno da se prati riječ po riječ, ali se mora dizati srce k Bogu jer inače ne bi bila molitva. Ja to govorim pred svećenicima s nekom boli u srcu jer se bojim da mnogi od nas koji su prema zakonu Crkve dužni obavljati ove molitve, da ih obavljaju, ali ta se molitva jedva može nazvati molitvom. Tko se kod molenja Brevijara zadovolji samo tim da očima pređe preko pisanih redaka i miče usnama, taj nekako ispunja slovo zakona, ali tu ne može biti ni govora o molitvi. Ova žalosna konstatacija, ponavljam,prouzrokuje veliku bol. Ako cijele satove posvetimo ovim formulama i ako ništa drugo ne činimo nego samo čitamo, onda gubimo vrijeme i pravo se ne molimo. Dugi sveti časovi propadaju!

2. MISLENA MOLITVA

Usmena molitva ima toliku vrijednost koliko je prate čini volje. Zato će duša koja se vježbala u usmenoj molitvi sama od sebe preći na drugi stupanj: k molitvi koja nije toliko vezana na riječi drugih nego joj je glavna svrha probuditi nutarnje poticaje. Duša će dati prednost onome što je odlučujuće za molitvu te će mnogobrojne formule ostaviti.

Ali pitanje je kako da u sebi probudimo takve poticaje. Odgovarajući ljudskoj psihologiji ovakvi čini volje nastaju ako je razum uvjeren da mora na neki način vjerovati. Volja ništa ne zahtijeva što razum nije prije upoznao. Zato je potrebno da i u molitvi činu volje prethodi čin razuma.

Drugi stupanj molitve jest diskurzivna molitva, nazvana razmatranje. Ona ima dva dijela koji su međusobno povezani. Najprije dolazi rad razuma, promatranje našeg duha, a kad se naša duša preko ovih misaonih puteva uvjerila, onda slijedi drugi koji je najvažniji dio u ovoj molitvi. To je čin volje. U diskurzivnoj molitvi razmišljamo o velikim kršćanskim istinama: o raju, paklu, smrti, kratkoći ljudskog života i t. d. Drugi opet put razmišljamo o tajnama Isusova života... Drugim riječima: mi razmatramo, razmišljamo. To je zapravo diskurzivni dio. Onda tek slijedi prava molitva, a to su čini poniznosti, kajanja, pouzdanja, predanja,

dobre nakane ... Jednom riječi prava molitva koja je nastala na poticaj razmatranja. Posebno naglašavam da je molitva onaj drugi dio. Diskurzivna će molitva biti tim savršenija ako preko kratkog razmatranja uspijemo potaknuti volju na djelovanje. Put molitve koji će se u dušama razviti bit će ovaj: razmatranje će se sve više potiskivati u pozadinu da se tako što više razviju čini volje. Pomislimo ujedno kakav se razvoj događa u razmatranju i razmišljanju čovjeka koji je tek svoj duhovni život započeo. Kad laicima držimo duhovne vježbe, onda im govorimo cijeli sat, a ostavljamo ih da mole samo nekoliko minuta i možda neki od njih iza dvije-tri minute ne znaju šta bi rekli ... Duše koje su u molitvi napredovale, razmišljaju samo kratko vrijeme, možda traže poticaj u kakvoj knjizi, a onda prelaze na pravu molitvu, k činima volje. Napredak će biti jedva primjetan: duša ne će ništa primjetiti, da svaki dan ograničuje diskurzivni dio molitve. Ali to će djelovati tako da nam knjige razmatranja koje su nam se sviđale ne će više pružati ne znam kakav ugođaj.

U početku su knjige morale podupirati dugi rad našeg duha time što su na široko iznosile tumačenja za razmatranja. Kasnije se duhovni rad sve više ubrzao, postao sintetičniji, a opširna štiva više ne koriste. Sad nam možda više gode kratke misli, koje odgovaraju našem novom načinu razmatranja.

3. ČUVSTVENA MOLITVA

Idemo još dalje. Najprije je razmatranje bilo kompleks razmišljanja, te je imalo kao zaključak jedan ili drugi kratki trenutak prave molitve. Dugom vježbom postizava se baš protivno. Dostatno je kratko razmišljanje, možda i samo čitanje kratke rečenice iz Evanđelja, možda samo pogled na Križ i već počinje duša vježbu volje. Ako ovo postane običajem, onda možemo govoriti o trećem stupnju molitve: o čuvstvenoj molitvi.

Ovaj razvoj je trajan i nije moguće prelaziti od jednog stupanja i odrediti drugi. O jednoj tački svakako ne možemo sumnjati. Kad je djelovanje razuma to jest diskurzivni dio spao na najmanje, odmah duša počinje pravu molitvu i prelazi k činima volje. Ova je molitva mnogo bolja i od diskurzivne.

Gledam Križ i mislim: Isus je za mene umro na Križu... I već stavljam upit? Šta činim ja za Njega? — Gospodine Isuse kako sam nemaran u Tvojoj službi?! Ovako ne smije više biti!

Pogled na betlehemsku špilju: Isusu je tako siromašan..., a ja? U dušama koje su dugo vremena vježbale diskurzivnu molitvu koje su napunjene ovim istinama i nema potrebe da ih proširuju, razvijat će se pod utjecajem Božje milosti čuvstvena molitva. Ipak ne bih želio da se riječ »čuvstvena« shvati samo kao osjećaj. Ne! Osjećaj može postojati, ali ova molitva može postojati i bez njega. Osjećaj ne čini čuvstvene molitve. Čuvstvo koje se ovdje podrazumijeva proizlazi iz volje, iz one volje koja je jedina sposobna griješiti, i koja je jedina, ako se obrati Bogu, sposobna da izvršava najuzvišenija djela.

Čuvstvena molitva: to su dobri čini volje koja se slobodno ujedinjuje s Isusom s potpunom svijesti i po jasnom razmišljanju, koja dugo ustraje u jednoj odluci, dugo boravi u zajednici s Bogom. Ja sam čvrsto uvjeren da među svećenicima koji su u molitvi vjerni postoje mnogi koji su od Boga na ovaj način pozvani. Razmatranja u knjigama njima više ne gode, osjećaju umor u razmatranju. Ali ne radi površnosti ili lijenosti, nego što je njihova volja odmah užarena od čuvstava. Neka ih ovo ne uznemiruje. Neka samo tako nastave a dugo razmišljanje neka ostave... Samo naprijed: ovako je dobro! Međutim njihova poteškoća bit će u drugom: kako započeti da se dugo ostane u ovim činima volje kad se zna da volju potiče svijetlo spoznaje? Kako ćemo uspjeti da ustrajemo u čuvstvima kad naša psihologija zahtijeva uvijek da čuvstvo bude vođeno od spoznaje? Uistinu, volja sa odmah pokreće čim počnemo moliti, ali kako ćemo postići da dulje ustrajemo u ovim činima?

Htio bih ovim dušama pokazati praktična sredstva koja mogu koristiti mnogima. Put molitve je u stvari put sve veće jednostavnosti. Duša koja se vježba samo u usmenoj molitvi osjeća potrebu stalno umnažati oblike svoje molitve. Ona se služi devetnicama, osminama, te molitvama upravljenim na razne svece. Ako se duša digne na stupanj diskurzivne molitve, onda ona voli ovakvu raznolikost: svaka duša možda knjiga koja odgovara ovom vremenu, možda knjiga knjige obično odgovaraju njihovu duševnom stanju. To je posjeduje jednu, dvije ili tri knjige za razmatranje, a te

koja izvađa razmatranje u ovom opsegu i u ovoj metodi koja je prikladna dotičnoj duši. Ako je duša doprla do čuvstvene molitve, onda joj nijedna knjiga ne godi. Zato bih ja predložio da svatko sebi sastavi kratki molitvenik od osobnih molitava. Pitanje je samo na koji način. U Sv. Pismu, u Liturgiji, u knjižici Nasljeduj Krista i u drugim tako dragim knjigama kršć. pobožnosti ima rečenica koje su kratke a ipak koje prouzrokuju mnoštvo duhovnih čina: Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Tko ne osjeća u ovim riječima izraz kajanja i poniznosti?! Oče, sagriješio sam protiv neba i Tebe! Nisam dostojan da se nazovem tvojim sinom! Tko ne osjeća ovdje bogatstvo svih onih osjećaja koje osjeća sin na povratku u očevu kuću koju je bio napustio. — Pater, peccavi in coelum et coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus! I opet: Mane nobiscum, Domine, quoniam advesperascit et inclinata est jam dies. Svi me ostavljaju. Sve je gorčina oko mene. Sve prolazi. Ostani kod nas, Gospodine! In te Domine speravi, non confundar in aeternum!

Mnogo ovakvih izraza postoji. Bez sumnje svaki od vas pozna neke izraze koji u vašim dušama prouzrokuju duboki odjek. Zato baš savjetujem: Sastavimo ovakvu knjižicu. Neka ima 15—20 strana. Na svakoj strani napisati jedan od važnijih osjećaja: poniznost, kajanje, klanjanje, otklanjanje grijeha, trpljenje, predanost, bratska ljubav, predanost Božjoj Providnosti, pouzdanje i t. d. ... Što već želite! Na ove strane onda napisati izreke koje odgovaraju našem srcu.

Kad smo u molitvi tako daleko došli da svako razmatranje probudi u nama jedno od ovih čuvstava, onda ćemo otvoriti ovu knjižicu, polako ponavljati ove rečenice. I po više puta. Ponavljana rečenica glas je vlastitog svetog osjećaja. U stvari tako biva kao kad se u vatru bacaju drva, jedno za drugim, da se uzdržava vatra. To je način molitve koju nas je sam Isus naučio, kad je bio u Getsem. vrtu neprestano ponavljajući: Oče, ako je moguće, neka me mimoiđe ovaj kalež. Ali ne moja, nego Tvoja neka bude volja!

(Nastavit će se)

Preveo Dr SREĆKO BOŠNJAK

LITURGIJSKA OBNOVA

Obnova liturgijskog duha i života u kleru ne sastoji se, u smislu liturgijske konstitucije II Vatikanskog sabora, samo u tomu da kler vrši liturgijske funkcije tačno prema rubrikama, savjesno, pažljivo i pobožno. Tako su se liturgijske funkcije redovito vršile i do sada. Ali često je nedostajalo dublje razumijevanje liturgijskih molitava i čina. Stoga traži liturgijska konstitucija u čl. 17 da duhovni život klerikâ bude liturgijski oblikovan, te uzmognu svete obrede s razumijevanjem shvatiti i u njima sudjelovati. Liturgika se ubuduće ima predavati u svim sjemeništima. Na bogoslovskim fakultetima dobiva liturgika rang *disciplinae principalis*, dok je do sada bila samo *disciplina auxiliaris.* Nastavnici liturgike u sjemeništima i bogoslovskim fakultetima treba da se ubuduće specijalnim studijem na liturgijskim institutima (na pr. u Parizu i Rimu) osposobe za tu službu. Ostali nastavnici bogoslovskih disciplina treba da svoja predavanja povežu s liturgijom, jer izobrazba i odgoj svećeničkih kandidata valja da budu jedinstveni i liturgijski orijentirani (čl. 16). I svećenici koji već vrše dušobrižničku službu u vinogradu Gospodnjem treba da sve potpunije shvaćaju ono što čine u svetim obredima, kako im je to rečeno već kod samoga ređenja (čl. 18). Biskup će, kao veliki svećenik i prvi liturg u svojoj biskupiji, svojim dubokim poznavanjem liturgije, svojom liturgijski usmjerenom pobožnošću i liturgijskim funkcijama u svojoj katedrali prednjačiti ostalom kleru koji mu pomaže u dušobrižničkoj službi (čl. 41, 42).

Za mnoge će biti velika i možda nečuvena novost, često puta izražena u liturgijskoj konstituciji II Vatikanskog koncila, da sve vjernike treba privesti punom, svjesnom i djelotvornom učestvovanju u liturgijskom svetkovanju Crkve. Kroz stoljeća kao da se uvriježilo mišljenje da je liturgija isključiva stvar klera. Ustvari, sama priroda liturgije izizkuje djelotvorno sudjelovanje prisutnih vjernika u liturgijskoj funkciji što je obavlja svećenik, osobito kod svete mise. Na to imadu pravo svi vjernici po sv. krštenju. To im je i dužnost. Svi su Kristovi vjernici izabrani Božji narod i sveto svećeništvo (1 Petr 2, 9; 2, 4—5). Po sudjelovanju u liturgiji vjernici će, kao iz prvog, nepresušnog i potrebitog vrela, crpsti pravi kršćanski duh. Stoga treba da duhovni pastiri u svim svojim dušobrižničkim nastojanjima vjerni-

cima predaju poznavanje liturgije (čl. 14) i da im prednjače svojim ličnim životom u duhu liturgije (čl. 18, 19).

Kako ćemo vjernike približiti liturgiji, kad se ona vrši na njima nerazumljivom jeziku, kad su liturgijski čini i simboli, a često i molitve, nerazumljivi i strani današnjim vjernicima? Kako će vjernici, uza sve to, djelatno sudjelovati u liturgiji usklicima, odgovorima, psalmima, antifonama, kanticima i činima u smislu čl. 30?

Nakon dugih rasprava, u koje su zahvatili i neki naši biskupi, koncil je velikom većinom stao na stanovište da u »latinskim obredima« treba ostati latinski jezik, ukoliko ne postoji posebno pravno stanje, kao što je na pr. kod nas. Možda nije slučajno ni nevažno da liturgijska konstitucija u čl. 36, koji govori o liturgijskom jeziku, ne primjenjuje riječ *privilegium*, nego izraz *ius particulare*. Paragraf 1 čl. 36 tako je formuliran upravo nakon intervencije naših biskupa iz Dalmacije. Izraz »latinski obredi« odnosi se na one obrede koji se vrše latinskim jezikom, t. j. rimski, mozarapski, lionski, milanski obred. Tako se u »latinskoj Crkvi« (kan. 1. CIC) liturgija vrši »latinskim obredom«, premda se kod nas liturgija po rimskom obredu vrši na staroslavenskom i živom hrvatskom jeziku. U nedostatku prikladnijeg izraza nađen je ovaj — možda privremeni — izlaz iz situacije koja je nastala u sukobu ekstremnih tendencija i stvarnosti. Ostali paragrafi čl. 36, u smislu čl. 22 § 2, širom otvaraju vrata primjeni živog narodnog jezika u liturgiji; kod dijeljenja sv. sakramenata i u celebraciji sv. mise. U čitavoj Crkvi, a ne samo izuzetno u ovoj ili onoj biskupiji ili pokrajini. Prema tomu može se opravdano zaključiti da u budućnosti, kad bude u život proveden § 2—4 čl. 36, ne će više biti riječ o »latinskim obredima«, nego — možda — rimskom, ambrozijskom, mozarapskom, galikanskom.

U svakom slučaju članom 36 konstitucije (§ 2—4) legaliziran je prodor živog narodnog jezika u liturgiju, uključivši i celebraciju sv. mise.[1]) Osobito u čitanjima Sv. Pisma, »zajedni-

---

[1]) Latinski jezik ostaje i dalje nezamjenjiv elemenat u životu i upravi Crkve i u liturgiji. Bogoslovski je studij velikim dijelom nezamisliv bez dobrog poznaavanja latinskog (i grčkog) jezika. Crkveno pravo i crkvena uprava služi se (ponajviše) latinskim jezikom. Ipak se ne može poreći ni važnost, pa i potreba, primjene narodnih ili današnjih međunarodnih jezika ni u bogoslovskom studiju ni u crkvenoj upravi. Kako će »kerigmatska teologija« biti

čkoj molitvi« koja se ponovno uvodi, u onim dijelovima mise »koji spadaju na vjernike« (čl. 54). Prema prilikama i potrebama i više još, kako to zaključi regionalni episkopat u sporazumu sa Sv. Stolicom (čl. 54/3 u vezi sa čl. 40). Liturgijska konstitucija ne upotrebljava za živi narodni jezik latinski izraz *lingua vulgaris* koji se do sada obično upotrebljavao, nego blaži i prikladniji *lingua vernacula*, izbjegavajući naziv *lingua nationalis*. Uvodi se, dakle, u liturgiju, pa i u celebraciju sv. mise, dvojezičnost: ono što spada na vjernike može se moliti i pjevati na živom narodnom jeziku, a ono što spada na misnika i kler ostaje, u principu, latinski. Tako je vjernicima omogućeno da čuju čitanja Sv. Pisma u misi na svom narodnom jeziku i da na isti način liturgijskim usklicima, odgovorima, psalmima, antifonama, kanticima aktivno sumjeluju u liturgiji i u sv. misi.

Suočen sa činjenicom da liturgijski tekstovi, simboli i čini današnjih liturgijskih knjiga rimskog obreda nisu uvijek lako shvatljivi vjernicima (pa ni svećenicima) našega doba, jer su nastali u sasvim drugim prilikama pred mnogo stoljeća, drugi Vatikanski koncil daje u čl. 21—40 direktive za što skoriju reviziju svih liturgijskih knjiga, obrazaca, tekstova i obreda. Nove liturgijske knjige treba da omoguće vjernicima da skupno, zajedno sa svećenikom, djelatno i s razumijevanjem u punoj mjeri sudjeluju u liturgijskim funkcijama, osobito u

---

predavana i sastavljena nego na narodnom jeziku? Ne upućuje li Papa sve češće svoja pisma i poruke i na internacionalnim, pa i na nacionalnim jezicima? U ekumenskim razmjerima stvarnost je potisnula latinski jezik u pozadinu. Načelo djelotvornog učestvovanja vjernikâ u liturgiji, kao bitnog elementa kršćanskog života, sve će više sužavati funkciju i opseg latinskog jezika u liturgiji. Jer vjernici nigdje više ne vladaju latinskim jezikom i nikad više ne će njime vladati. Vjerojatno će svećenici »latinskih obreda« u »latinskoj Crkvi«, kako se izražava konstitucija, uopće govoreći, moliti časoslov latinski. U misalu i pontifikalu bit će s vremenom latinski vjerojatno samo ono što celebrant — *in missis et functionibus cum populo* — moli u svoje lično ime. K tomu, možda, misni kanon, premda postoje ozbiljni razlozi da bi i vjernici trebali čuti i razumjeti predslovlje i konzekraciju. U svakom slučaju Crkvi je opet namijenjena časna zadaća da spasi latinski (i grčki) jezik od zaboravi, kao što je za seobe naroda i kasnije spasila klasičnu kulturu. Zato i opća Crkva i svaka pojedina biskupija treba da mnogo više pažnje posveti njegovanju latinskog (i grčkog) jezika nego je to bilo u posljednje vrijeme. U tu je svrhu Pavao VI svojim *Motu proprio* »Studia latinitatis« od 22. II. 1964, i u tomu stupajući tragom Ivana XXIII, osnovao u Rimu viši institut za studij latinskog jezika.

sv. misi. Zato treba da nova redakcija liturgijskih knjiga i u rubrikama označi one dijelove koji spadaju na vjernike (čl. 31). Propisom čl. 28 riješena je neprilika koja je nastajala uslijed toga što je do sada bilo propisano da se poslanica i evanđelje čita i pjeva najprije latinski, onda na narodnom jeziku, gdje je to bilo dozvoljeno, kao na pr. kod nas. Čl. 28 određuje da u liturgijskim funkcijama svatko, i celebrans i vjernik, kad vrši liturgijsku službu, čini samo ono što na njega spada prema prirodi same stvari i prema liturgijskim propisima. To znači da ubuduće misnik ne će trebati recitirati one dijelove koji spadaju na vjernike, ni ono što vjernicima naviješta đakon i subđakon.

Direktive II Vatikanskog koncila o reviziji i što skorijem novom izdanju liturgijskih knjiga odnose se i na izdanja liturgijskih knjiga koja su nedavno izašla. Sve će to biti liturgijske knjige izdane *ex decreto Concilii Vaticani II.* Do sada izašla novija izdanja ne odgovaraju zahtjevima II Vatikanskog koncila o liturgiji. To su dobronamjerni pokušaji uskoga kruga rubricistâ i ponekog liturgičara da se nešto učini još prije koncila. Možda i zato da se svršenim činom spasi što je moguće više zastarjelih rubrika i obreda. Liturgijska konstitucija II Vatikanskog koncila uvodi svojim direktivama mnogo dublje promjene koje zahvaćaju čitav obredni tekst, obredne čine i obredni sustav liturgijskih knjiga.

Koje promjene zahtijeva liturgijska konstitucija u liturgijskim knjigama?

Do sada su redaktori liturgijskih knjiga uglavnom išli za tim da — koliko im je bilo moguće — prema starijim izdanjima i rukopisima sačuvaju što više tradicionalnih tekstova i obreda, uz dodatke novih svetkovina. Tako je nastao današnji *Breviarium i Missale Romanum,* Sv. Pijo V. ističe u svojoj konstituciji »Quod a Nobis« od 7. VII. 1568. kojom uvodi i propisuje Breviarium Romanum da se redaktori brevijara nisu udaljili »ab antiquis Breviariis nobilium Urbis Ecclesiarum, ac Nostrae Vaticanae Bibliothecae« i da su u svom poslu slijedili neke ozbiljne pisce iz ovog područja. Isto tako naglasuje sv. Pijo V. u konstituciji »Quo primum« od 14. VII. 1570. da su učeni muževi, uspoređujući stare rukopise koji se nalaze u Vatikanskoj biblioteci i drugdje, i oslanjajući se na stare pisce, svojom redakcijom »ad pristinam Missale ipsum sanctorum Patrum normam ac ritum restituerunt«. I liturgijska konstitucija želi, doduše, da se u sv. misi »ad pristinam sancto-

rum Patrum normam« opet urede neke stvari koje su vremenom ispale, ali dodaje: »prout opportuna vel necessaria videantur«. Ne prekida se s tradicijom. Nasuprot: želi se sačuvati zdrava predaja, ali tako, da bude otvoren put i opravdanom napretku. Zato reviziji liturgijskih knjiga koje će biti izdane *ex decreto Concilii Vaticani II*, treba prethoditi savjestan teološki, povjesni i pastoralni studij (čl. 23). Pastoralni aspekt nove redakcije liturgijskih knjiga nije samo novi momenat što ga je u obnovu liturgije unio II Vatikanski koncil, to je i polazna tačka odredaba i direktiva liturgijske konstitucije. Novo je i to da čl. 25, saglasno s § 2 čl. 22, redakciju liturgijskih knjiga ne pridržava isključivo Sv. Stolici, nego određuje da se redakcija novih liturgijskih knjiga., kako ih je zacrtao sam koncil, imade izvršiti »peritis adhibitis et Episcopis consultis ex diversis orbis regionibus«.

Revizija Rmskog misala treba ići za tim da sv. misa, i po svojim obredima, postigne pun pastoralni uspjeh (čl. 49). Red mise treba u svim svojim dijelovima biti jasniji i bolje povezan. Obredi treba da budu jednostavniji. Udvostručenja i kasnije suvišne dodatke valja odstraniti. Vjernicima treba omogućiti i olakšati djelatno sudjelovanje u sv. misi (čl. 50).[2]) U određenim

[2]) Pojednostavniti i riješiti udvostručenja treba prije svega Ordinarij mise. Uvođenjem t. zv. »malog kanona« (prikazanja) nastalo je udvostručenje koje znatno produžuje trajanje mise i ujedno otešćava pravilno razumijevanje. »Mali kanon« anticipira i udvostručuje prikazanje izraženo u Činu mise služeći se izrazima koji nisu uvijek lako razumljivi. A i njihovo tumačeinje nije tako jednostavno. Tropi u *Kyrie eleison* i *Ite missa est* nisu produžili trajanje pjevane mise (jer samo se o njoj radi): dugački je melismatički napjev naprosto pretvoren u monosilabički iste dužine. Tropi nisu otešćali ni razumijevanje misnog obreda. Samo su prikladnim tekstom ispunili sadržajnu prazninu dugačke glazbene melodije na jednom vokalu ili slogu. Tropi su strani elemenat u rimskom obredu i rimski ih misal ne pozna. Sekvencije, kako ih bilježi rimski misal, nisu neki štetan ili suvišan ukras koji bi zamračivao ono što je bitno u misi. Sekvencije u rimskom misalu ne ruše liturgijski stil i ne unose poteškoću u razumijevanje i preglednost svetog čina. Jedino sekvencija *Dies irae* kao da ne spada u okvir misnog obrasca za pokojne koji govori o pokoju duša preminulih i o božjoj blagosti, dok je *Dies irae* izraz straha i trepeta pred strašnim Sucem. Današnji završetak »pie Iesu Domine dona eis requiem« prekida viziju posljednjeg suda u Savonarolinu i Michelangelovu konceptu i nastoji, doduše samo verbalno, prilagoditi ovu sekvenciju misi za pokojne. Ni za čitanja Sv. Pisma u sv. misi i u liturgiji ne bi se moglo reći da su, uopće uzevši, svojim brojem otežali shvaćanje liturgijskih čina. Slučajevi odveć velikog broja,

slučajevima i prema procjeni mjesnog Ordinarija može se, izuzetno, primiti sv. pričest pod objema prilikama (čl. 55) i koncelebrirati prema novom obredu što ga valja uvrstiti u Rimski pontifikal i misal (čl. 57, 58).

U obredniku valja provesti reviziju obreda krštenja (čl. 64—70), potvrde (čl. 71), sakramenta pokore (čl. 72), bolesničke pomasti (čl. 73—75)), sakramenta ženidbe (čl. 77, 78), blagoslovinâ (čl. 79), sahrane odraslih i djece (čl. 81, 82). Blagoslov zaručnice ima ubuduće da naglasi jednaku dužnost vjernosti obaju zaručnika. Obred sahrane odraslih vjernika treba da jasnije izrazi uskrsni značaj kršćanske smrti. Misama za pokojne treba dodati misu za umrlu dječicu kao sastavni dio njihove sahrane.

I Pontifikal treba preurediti. Naročito se spominje revizija obreda ređenja (čl. 76), sv. potvrde (čl. 71) i posvete djevicâ (čl. 80).

Reformi Časoslova namijenjena je čitava IV glava konstitucije (čl. 83—101). Novi časoslov imade dvije stožerne molitve: *Laude* kao jutarnju i *vespere* kao večernju molitvu. Novo uređeni *matutin* moći će se moliti u svako doba dana. *Prima* otpada, a od ostalih malih hora može svatko, izvan kora, izabrati onu koja najbolje odgovara vremenu kada je moli (čl. 89). Psalmi ne će u novom časoslovu biti tako raspoređeni da bude čitav psalterij izmoljen u jednoj sedmici, nego u jednom većem razmaku vremena. Novi prijevod psalama treba usavršiti (čl. 91). Čitanja Sv. Pisma bit će opsežnija, čitanja sv. otaca bolje izabrana. Životopisi svetaca imadu se kritički obraditi (čl. 92). Himnima treba, koliko je to moguće, vratiti prvotni oblik i iz njih odstraniti sve što podsjeća na mitologiju (čl. 93). Za Časoslov ostaje u principu obvezatan latinski jezik, ali biskup radi veoma važnih razloga može kleriku dozvoliti

---

prevelike dužine i neoportunosti, nisu u rimskom misalu tipični, nego sasvim izuzetni. Danas se ide za tim da se, barem u nekim misama, prije poslanice ponovno uvede i čitanje iz st. zavjeta. I kod sakramenata i blagoslovina novi će se obred oslanjati na Sv. Pismo. Prekidanje s praksom udvostručenja i utrostručenja blagdana aktuelno je i poslije najnovijih mjera u tom pogledu. U preorijentaciji liturgijskih knjiga, kako je traži liturgijska konstitucija, nisu toliko važni i potrebni ni zornost ni skraćivanje obreda, koliko jasnoća i jednostavnost, djelimična primjena živog narodnog jezika i aktivno učestvovanje prisutnih vjernika u liturgijskim molitvama i činima.

da moli Časoslov preveden na narodni jezik (čl. 101 § 1). Prijevodom Časoslova, ako je odobren, mogu se služiti i redovnice u koru kad im to dozvoli nadležni starješina.

(Svršit će se)

Dr Dragutin Kniewald

JOŠ JEDNA AKTUALNA ZADAĆA KATOLIČKOG LAJIKATA

Nijedna, možda, shema sa II. vatikanskog koncila nije naišla na onako jednodušno odobravanje i saborskih otaca i čitava katoličkog svijeta, kao shema o mjestu, ulozi, zadatcima, pravima i dužnostima lajikata u suvremenoj Crkvi. Univerzalno iskustvo Crkve, u ova moderna vremena, katolički »sensus communis«, unaprijed je dokazao, »ad evidentiam«, njezinu opravdanost i aktualnost. Ne možemo, naprosto, dalje u crkvenom životu, bez šireg, aktivnijeg, odgovornijeg, učešća lajika.

Teorija je tu, u principu, zauvijek pročišćena. Puno je aktualnije, da je provedemo u praksu. A na to, izgleda, nijesmo baš puno pripremljeni došadašnjim našim tradicijama: barem onima posljednjih stoljeća. Nerado smo gledali, da se lajici miješaju u »naše poslove«: crkvene, svećeničke, pastoralne. Nijesmo im dali puno govoriti. A još smo ih manje slušali. Savjete, sugestije, kritike, s lajičke strane smatrali smo, ako već ne pobunom protiv našega zakonitoga auktoriteta, a ono barem nametljivom pretencioznošću.

Sada nam je red to revidirati. Pa bilo nam pravo, bilo krivo. Crkva nam je dala normativne načelne instrukcije i opće direktive. A sada treba za to potražiti i najbolji konkretni način i formu. Valja i vjernome puku, i svjetovnjacima — osobito svjetovnjačkoj inteligenciji — dati priliku da kažu što misle o praktičnim problemima crkvenog života na terenu. Da iznesu svoja osjećanja, zapažanja, želje, prijedloge. Valja ih konzultirati i pitati za mišljenje.

Poslije sabora bit će stvari i u tom pogledu jasnije. Sigurno će sabor koješta i konkretizirati, barem u općim crtama. A dotle se moramo snalaziti kako znamo.

Nama se čini da naši, barem inteligentniji, lajici — i muškarci i žene — ne bi trebali čekati da ih se na to formalno pozove i da ih se izrijekom pita; da ih najprije netko ponudi

da moli Časoslov preveden na narodni jezik (čl. 101 § 1). Prijevodom Časoslova, ako je odobren, mogu se služiti i redovnice u koru kad im to dozvoli nadležni starješina.

(Svršit će se)

Dr Dragutin Kniewald

JOŠ JEDNA AKTUALNA ZADAĆA KATOLIČKOG LAJIKATA

Nijedna, možda, shema sa II. vatikanskog koncila nije naišla na onako jednodušno odobravanje i saborskih otaca i čitava katoličkog svijeta, kao shema o mjestu, ulozi, zadatcima, pravima i dužnostima lajikata u suvremenoj Crkvi. Univerzalno iskustvo Crkve, u ova moderna vremena, katolički »sensus communis«, unaprijed je dokazao, »ad evidentiam«, njezinu opravdanost i aktualnost. Ne možemo, naprosto, dalje u crkvenom životu, bez šireg, aktivnijeg, odgovornijeg, učešća lajika.

Teorija je tu, u principu, zauvijek pročišćena. Puno je aktualnije, da je provedemo u praksu. A na to, izgleda, nijesmo baš puno pripremljeni došadašnjim našim tradicijama: barem onima posljednjih stoljeća. Nerado smo gledali, da se lajici miješaju u »naše poslove«: crkvene, svećeničke, pastoralne. Nijesmo im dali puno govoriti. A još smo ih manje slušali. Savjete, sugestije, kritike, s lajičke strane smatrali smo, ako već ne pobunom protiv našega zakonitoga auktoriteta, a ono barem nametljivom pretencioznošću.

Sada nam je red to revidirati. Pa bilo nam pravo, bilo krivo. Crkva nam je dala normativne načelne instrukcije i opće direktive. A sada treba za to potražiti i najbolji konkretni način i formu. Valja i vjernome puku, i svjetovnjacima — osobito svjetovnjačkoj inteligenciji — dati priliku da kažu što misle o praktičnim problemima crkvenog života na terenu. Da iznesu svoja osjećanja, zapažanja, želje, prijedloge. Valja ih konzultirati i pitati za mišljenje.

Poslije sabora bit će stvari i u tom pogledu jasnije. Sigurno će sabor koješta i konkretizirati, barem u općim crtama. A dotle se moramo snalaziti kako znamo.

Nama se čini da naši, barem inteligentniji, lajici — i muškarci i žene — ne bi trebali čekati da ih se na to formalno pozove i da ih se izrijekom pita; da ih najprije netko ponudi

da govore. Zašto? Dužnost im je, da već sada kažu što misle. Barem u onim stvarima koje im kopkaju po glavi i gdje već, možda i odavna, nose u duši svoje impresije. A pogotovu gdje im izgleda da to interesi vjersko-crkvenoga života imperativno traže.

Koješta se je spomenulo i na općem saboru o čemu i oni imaju svoje mišljenje i gdje su, možda, i kompetentniji od svećenika; pa neka to svoje mišljenje iznesu kao svoj votum — kolektivno ili pojedinačno — pred svoga Ordinarija ili pred Biskupske konferencije. Nije to nikakav diktat: to je votiranje. A ako je votirati i predlagati slobodno nižemu kleru — a slobodno je; i mnogi se svećenici tim pravom služe — slobodno je i njima. I ako jedini biskupi na saboru glasuju i odlučuju, predlagati može svatko.

Koješta je već i odlučeno na saboru i potvrđeno od Pape: liturgijske reforme; principi o uporabi modernih komunikacionih sredstava u crkveno-apostolskom životu i praksi. Trebat će to konkretno aplicirati i na naše prilike. Neka i lajici kažu svoje mišljenje: kako! Nešto od toga je njihov, specifično lajički, djelokrug. A u drugim stvarima poznaju, sa izvora, raspoloženje i reakciju masa: i onih vjerničkih. Dobro će biskupima doći njihove informacije i savjeti. Liturgijska reforma, na primjer, aplicirat će se na različne načine i različitim tempom u svakom kraju i naciji: liturgijsko zakonodavstvo sa sabora u mnogočemu je okvirno i fakultativno; u dosta stvari ostavljena je lokalnim biskupskim konferencijama inicijativa i odluka; problem ima i mnogo delikatnih implikacija, nekada i posve specifičnih (u nas, na primjer, glagoljica). Važno je znati, kako vjernici na to gledaju: šta žele, a šta ne žele. Ne smijemo riskirati perturbacija i potresa, kao nekada u doba kalendarske reforme u 16. stoljeću, ili, još u ovom vijeku, kod uzbuna sa glagoljicom i kod dokidanja svetkovina i promjena u posnoj disciplini.

Ima, međutim, ovaj problem lajičke aktivizacije u crkvenom životu, po našemu mišljenju, još jedan aktualan aspekat, koji neposredno tangira baš nas svećenike. Stvar je pomalo za našu svećeničku sujetu i odiozna. Iznijet ćemo je ipak pred našu svećeničku publiku.

Nema sumnje da nas ta, nazovimo je tako, revalorizacija lajičkih prava u Crkvi sili da se odsada, puno više nego dosada, obaziremo i na sud vjernika o svom svećeničkom nastupu i djelovanju: i društveno-moralnom i pastoralnom. Mi

se kojiput i odviše pouzdajemo u svoj vlastiti sud i uzimljemo svoje kriterije i svoj ukus za jedino i normativno mjerilo. Radimo, pastoriziramo onako kako se nama čini dobro. Vladamo se, nastupamo — u crkvi, u javnosti, pred svijetom, na ulici, u društvu — po šablonama koje smo mi sami sebi eformirali: dosta puta i vrlo pristrano, jednostrano, subjektivno. A ne mislimo, da smo i u tom pogledu prije svega pozvani, da služimo vjerničkim masama. Da njih edificiramo. Da ih ni u čemu ne sablaznimo: »Ut non scandalizemus eos!« (Mat. 17, 27.), »Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum!« (2. Kor. 6, 3.). Da osluškujemo bilo onih koji nas gledaju i slušaju; kojima propovijedamo; koje hoćemo da predobijemo i vodimo.

Budimo konkretni! Ljudi su nas, vjernici su nas, i dosada ocjenjivali i kritikovali. Samo, rijetko su nam to činili u lice. Previše su nas respektirali. Ili su nas se, možda, i bojali. Zamjerit će nam se. Možemo im se osvetiti: i sankcijama sa propovjedaonice i sa oltara. A mi se opet nijesmo puno brinuli da za te njihove kritike doznamo. A još smo ih manje pozivali da nam ih saopće. Za razliku od nekih drugih koji su kritiku i samokritiku prihvatili kao prvi socijalni zakon. Bili smo sretni, da ne čujemo što ljudi o nama govore.

To moramo promijeniti. Valja da se interesiramo šta svijet, a osobito onaj dobronamjerni — praktični vjernici — o nama misle i kažu. O našoj pobožnosti, o našemu propovijedanju, o našemu ispovijedanju, o našemu postupku i nastupu u kancelariji, o našemu svećeničkom karakteru, o našemu vladanju u društvu, o našim konvencionalnim manirama, o našemu odijevanju. Svi u gradu i u župi znadu za te kritike s našega konta; samo mi za njih ne znamo. Ili: nećemo da znamo.

Eno, baš neki dan, priča mi jedan župnik, kako mu je, na župi, nije to bilo davno, svećenički kolega sjeo da mu pomogne u ispovijedanju: u civilu, bez štole, na stolici, s nogom preko noge. Nitko mu skoro od seljaka i seljanki nije htio na ispovijed, i ako je bila navala. »Tko će pred njega kleknuti! Gledaj, kako je prebacio nogu preko noge!« odgovarali su župniku kad ih je kasnije zbog toga korio. — A jedna mi se opet žena tuži, šta sve u društvima ne pričaju o svećenicima, i zahvaljuje Bogu, što ona nije nikada imala prilike, da dolazi u uži kontakt sa svećenicima, pa nikada nije ni doživjela sličnih tuševa. I primjećuje: »Nikada se ja više ne bih mogla

pred jednim takvim ispovjediti!« A onda priča, kako je jednom čula, gdje svećenik svećenika, pred svijetom, dočekuje riječima: »Gdje si ti, crni đavle?« i kod toga se grohotom smije. Iznnenadilo ju je to. I sablaznilo. I deprimiralo. Ni danas joj to ne izlazi iz glave. A oba ta svećenika mislila su valjda da je njihova manira u stilu neposrednosti, jovijalnosti, suvremenog kršćanstva, modernizirane pastve. Samo njihovi vjernici nijesu, očito, tako mislili.

Poslušajmo odsele, i što vjernici o nama misle! Neka nam kažu! I u lice, ako smiju! A ako ne smiju, neka barem kažu našim kolegama ili, još bolje, našim starješinama, biskupima! Barem općenito: bez odioznog spominjanja imena. I ako, možda, ne ćemo u svemu poći za shvaćanjima i sentimentima vjernika, bit će nam to dobar putokaz za orijentaciju. I za — ispit savjesti!

A ako se radi o kolektivnim manama i propustima, može i intervencija biti kolektivna. Lajici i tada imaju riječ!

Dr Čedomil Čekada

MALO OPRAVILO LAIKOM V ROKE

Verniki zunaj naših meja imajo navadno zelo ugodno predstavo o verskem življenju pri nas. Pri vas so cerkve polne, pravijo, pri nas pa prazne. Toda varali bi se, če bi nasedli taki pohvali in mislili, da smo v verskem pogledu na boljšem kot drugod po svetu. Če cerkve drugod niso tako obiskane kot pri nas, to utegne biti tudi zato, ker so tam zgradili po vojni, zlasti v predmestjih, veliko novih cerkva in se verniki laže porazdele in tudi porazgube po njih kot pri nas, ko je število cerkva ostalo isto, če ne celo manjše kot pred vojno. Statistika kaže, da je procent udeležbe pri nedeljski maši v inozemstvu približno tak kot pri nas. Če pa opazujemo ljudi, kako se obnašjo pri bogoslužju, moramo priznati, da smo celo na slabšem kot drugod.

Večkrat sem že opazoval, kako ljudje v tujini in pri nas prihajajo v cerkev. Tam nasplošno vsi, tudi mladina, prihajajo v cerkev zbrani, v svetem spoštovanju. Pri vhodu se spoštljivo prekrižajo, večina poklekne do tal. Res, to še ni vse, je pa znak spoštovanja pred svetim prostorom in izraz zdrave pobožnosti. O takem bom prej verjel, da je dober vernik, kakor pa če pri pokleku samo malomarno klecne in se prekriža kot

pred jednim takvim ispovjediti!« A onda priča, kako je jednom čula, gdje svećenik svećenika, pred svijetom, dočekuje riječima: »Gdje si ti, crni đavle?« i kod toga se grohotom smije. Iznnenadilo ju je to. I sablaznilo. I deprimiralo. Ni danas joj to ne izlazi iz glave. A oba ta svećenika mislila su valjda da je njihova manira u stilu neposrednosti, jovijalnosti, suvremenog kršćanstva, modernizirane pastve. Samo njihovi vjernici nijesu, očito, tako mislili.

Poslušajmo odsele, i što vjernici o nama misle! Neka nam kažu! I u lice, ako smiju! A ako ne smiju, neka barem kažu našim kolegama ili, još bolje, našim starješinama, biskupima! Barem općenito: bez odioznog spominjanja imena. I ako, možda, ne ćemo u svemu poći za shvaćanjima i sentimentima vjernika, bit će nam to dobar putokaz za orijentaciju. I za — ispit savjesti!

A ako se radi o kolektivnim manama i propustima, može i intervencija biti kolektivna. Lajici i tada imaju riječ!

Dr Čedomil Čekada

MALO OPRAVILO LAIKOM V ROKE

Verniki zunaj naših meja imajo navadno zelo ugodno predstavo o verskem življenju pri nas. Pri vas so cerkve polne, pravijo, pri nas pa prazne. Toda varali bi se, če bi nasedli taki pohvali in mislili, da smo v verskem pogledu na boljšem kot drugod po svetu. Če cerkve drugod niso tako obiskane kot pri nas, to utegne biti tudi zato, ker so tam zgradili po vojni, zlasti v predmestjih, veliko novih cerkva in se verniki laže porazdele in tudi porazgube po njih kot pri nas, ko je število cerkva ostalo isto, če ne celo manjše kot pred vojno. Statistika kaže, da je procent udeležbe pri nedeljski maši v inozemstvu približno tak kot pri nas. Če pa opazujemo ljudi, kako se obnašjo pri bogoslužju, moramo priznati, da smo celo na slabšem kot drugod.

Večkrat sem že opazoval, kako ljudje v tujini in pri nas prihajajo v cerkev. Tam nasplošno vsi, tudi mladina, prihajajo v cerkev zbrani, v svetem spoštovanju. Pri vhodu se spoštljivo prekrižajo, večina poklekne do tal. Res, to še ni vse, je pa znak spoštovanja pred svetim prostorom in izraz zdrave pobožnosti. O takem bom prej verjel, da je dober vernik, kakor pa če pri pokleku samo malomarno klecne in se prekriža kot

bi natikal sneženemu možu oči. Mašo spremaljajo z molitvenikom v roki, mnogi celo z misalom. Knjižice dobe na mizi pri vhodu v cerkev; po maši jih spet tam odlože, ker so cerkvena last. Molitvenike si takorekoč samo izposojajo. Med mašo pristopi domala vsa cerkev k obhajilu; tudi pri mašah ki so ob pozni uri. Če verniki med mašo pristopijo tudi k obhajilu, se res na najbolj popoln način udeleže svete daritve. Premišljeno sodelovanje vernikov z duhovnikom pri maši pomeni zanje zavestno vključevanje v sveto opravilo, to pa je znamenje visoke verske zavesti in zdrave pobožnosti. Človek, ki se tako udeležuje maše, res živi iz vere in jo bo tudi v spremenjenih okoliščinah gotovo ohranil. K maši ne hodi zgolj iz navade, mladina ne staršem na ljubo, ampak iz verske potrebe. Takim vera ni nekaj zunanjega, gola tradicija, ampak bistveni usmerjevalec življenja. Koliko ljudi pa po naših farah spremlja mašo z misalom v roki? Kako prihaja mladina v cerkev? Kdaj pristopi vsa cerkev med mašo k obhajilu? Tukaj nas čaka še veliko dela. Zato ugotovitev, da so pri nas cerkve polne (to je hudo tvegana trditev!) v inozemstvu pa ne, ne daje realne podobe o verskem življenju posameznih krajev. Če je pri nas kdaj število večje, je tam kvaliteta boljša. Slabi so odpadli in ne hodijo več v cerkev, kar pa jih je še ostalo žive, saj večina, pristno versko življenje in se dejavno udeležujejo bogoslužja. Tudi mi čedalje bolj čutimo, kako se nam množice odtujujejo. Večina ne izpolnjuje več verskih dolžnosti. Ali bomo vsaj te, ki so še ostali obdržavali? Kako? Samo s poglobivijo verskega življenja. Prav je, da dušni pastir misli na izgubljene ovce, toda v skrbi zanje, ne sme prepustiti tistih, ki so v staji samim sebi. Tok razkristjanizacije bo zavrl samo z globokim verskim življenjem teh, ki so še v cerkvi. Tem mora biti vera srčika življenja, ga usmerjati in vplivati na življenske odločitve. Zato moramo vernikom nuditi več verske hrane kot nam jo nalaga stroga dušnopastirska dolžnost. Če bi veroučitelj absolviral samo predpisane ure verouka, bi sicer spolnil svoj dolžnost, ne bi pa naredil dovolj. Potrebne so še druge oblike delovanja z mladino, da bo versko življenje v fari razgibano in bo mladi rod navezal na Cerkev. To so vzgojne ure za ministrante, liturgične in pevske vaje, pastoralni obiski, veroučne ekskurzije itd. Tudi odraslim mora dušni pastir bolj postreči. Uvajati jih mora v bogastvo božje besede in jim odkrivati lepoto bogoslužnih opravil. Prav v tem je bistvo liturgične obnove. Liturgično gibanje gre za

tem, da ljudi prekvasi z verskim duhom prvih kristjanov, zato zanj niso bistvene zunanje forme, ampak evangeljski duh. Ne gre zato, kdaj bodo ljudje pri maši stali oziroma sedeli, ampak za pristno notranje sodelovanje z mašnikom. Kdor bi obvisel zgolj pri zunanjih oblikah liturgičnega gibanja, bi ga pojmoval bolj telesno zibanje kot duhovno gibanje. V tem, da ljudje pri maši vstajajo in sedajo, so pač malo odraža duh prvih kristjanov, ker vemo, da so oni celo mašo stali, tudi med spremenjenjem in obhajilo prejemali stoje s prekrižanimi rokami. Gre zato, da vernike uvedemo v daritveno skrivnost in jih obogatimo z evangeljskim duhom.

Prvi kristjani so pri bogoslužju dejavno sodelovali. Verski shod je bil pravi daritveno — molitveni zbor duhovnikov in vernikov. »Vsi so enodušno vztrajali v molitvi«« (Apd 1, 14), »in bili stanovitni v nauku apostolov in bratski skupnosti, v lomljenju kruha in molitvah« (Apd 2, 42). Pred prazniki so noč prebili v skupni molitvi. Molitev takrat ni bila monopol duhovnikov, ampak vse verske občine. Udeležba pri bogoslužju je bila za ljudi pravo duhovno prerojenje. Tam so se navžili božjega duha, načrpali moč, da so vztrajali pri delu čez teden in se seznanili z verskim naukom tako, da so lahko zavračali zmote krivovercev. Tako so prvi kristjani brez šol in univerz, brez časopisov, radia in televizije ohranili vero in jo izročili poznim rodovom. Posamezniki so tudi po domovih, sami zase, opravljali molitev duhovnih dnevnic kot poroča sv. Hipolit (ca 220 po Kr.) v Apostolskih izročilih. V zgodnjem srednjem veku je to idealno sodelovanje ljudstva z duhovščino prenehalo. Duhovščina je pri bogoslužju še naprej rabila latinski jezik, katerega ljudstvo ni več razumelo, zato tudi ni več sodelovalo. Namesto vse občine so opravljali molitveno dolžnost samo duhovniki in redovniki. Tako so tudi duhovne dnevnice postale monopol duhovnikov in kadar jih molimo se moramo zavedati, da jih opravljamo v imenu Cerkve za sebi podrejene vernike.

Cerkveni zbor hoče poživeti sodelovanje vernikov pri bogoslužju. Ne misli samo na sodelovanje pri maši, ampak tudi pri liturgični molitvi. Pri maši se že kažejo sadovi liturgične vzgoje, drugače pa je z molitvijo duhovnih dnevnic. Dokaz, kako globoka vrzel zija med duhovščino in verniki so prazne cerkve tam, kjer duhovniki pred prazniki ali na sveto trodnevje zjutraj pojo večernice oziroma jutranjice.

Duhovniki pojo v latinskem jeziku psalme in berila. Ljudstvo tega ne razume in ker nima prevoda v roki, se dolgočasi. Molitev tudi ni tako dramatična kot liturgija in ker ni petja konec, ljudje cerkev zapuščajo, duhovščina pa ostane sama in v imenu ljudstva časti Boga ...! Ljudi nihče ni vzgajal v liturgičnem duhu, nihče jih ni uvajal v bogastvo in lepoto liturgične molitve, čeprav si jo dobri laiki, posebno inteligenca, želi.

Sodelovanje vernikov pri liturgični molitvi Cerkev priporoča, izid Malega opravila pa delno omogoča. »Kadar verniki skupaj z duhovnikom molijo na odobren način, pravilno molijo ta čudovit hvalospev, je to glas neveste same, ki odgovarja Ženina, da, je celo molitev Kristusa in vsega njegovega telesa k Očetu« (čl. 84). Cerkev razširja krog uradnih molivcev. Prejšnje pravo je priznalo status javnih molivcev samo duhovnikom in redovnikom. Papež Pij XII. ga je v generalnih statutih za redovnice (1950/51) razširil na nune, koncil pa na vse, ki pripadajo kakršni koli instituciji, ki teži po krščanski popolnosti. Sem spadajo tudi tretjeredniki. Vsi ti opravljajo javno molitev Cerkve, »kadar po določbah pravil molijo kakršen koli mali oficij, če je le sestavljen v obliki duhovnih dnevnic in pravilno potrjen« (čl. 98).

Za poživitev popoldanske pobožnosti je Malo opravilo zelo primeren molitvenik. Cerkev naroča, naj popoldanske pobožnosti ne opustimo na račun večernih maš, ampak želi, naj se »glavne ure, zlasti večernice, ob nedeljah in slovesnejših godovih opravijo skupno v cerkvi« (čl. 100). Naše ljudstvo liturgičnih večernic skoraj ne pozna, in vendar bo treba misliti tudi na to obliko pobožnosti. Duhovnik naj bi molil večernice skupaj z verniki. Višek bi dosegle v Marijinem hvalospevu Magnificat, katerega bi pela vsa cerkev, duhovnik pa bi medtem z ministranti kadil veliki oltar. S primerno razlago in pevsko vajo, se bo takšno sodelovanje kmalu doseglo. Ljudje radi pojo, zlasti potem ko premagajo začetni strah. Sam sem slišal, kako je množica v Rimu in Lurdu brezhibno pela v dveh zborih slavo in vero iz maše »de angelis«, seveda z besedilom v roki. Najhitreje pa bi se tako sodelovanje doseglo preko otrok. Ob takem molitvenem sodelovanju vernikov z duhovnikom, bi tudi verniki hvalili Gospoda in ga prosili za zveličanje vsega sveta, zakaj »vsi, ki sodelujejo pri dnevnicah, izpolnjujejo poslanstvo Cerkve in se

udeležujejo najvišje časti Kristusove neveste, ker hvaleč Boga stojijo pred božjim prestolom v imenu matere Cerkve« (čl. 85).

Brez knjig ni liturgične obnove. Verniki morajo imeti v roki liturgične knjige, misal in duhovne dnevnice. Misala najbrž ne bomo kmalu dobili, pač pa smo dobili lepo molitveno knjigo, malo opravilo, primerno za gojitev liturgičnega duha. Izdala ga je Zadruga katoliških duhovnikov v Ljubljani julija 1963 v 2000 izvodih. Od teh je tretinja še nerazprodanih, kar priča, da ni preveč zanimanja zanj. Tisti, katerim je knjižica prvenstveno namenjena, usmiljenkam, šolskim sestram ...., je sploh niso kupili. Največ izvodov skupaj so kupile nekatere redovne hiše kapucinov in frančiškanov za brate laike in osamljene župnije za tretjerednike. Namen tega članka ni delati reklamo za nakup knjige, ampak pokazati, kako se da ob tej knjigi oresničiti to, kar naroča koncil: »Priporoča se vernikom da molijo duhovne dnevnice ali skupaj z duhovnikom ali skupaj sami ali celo vsak zase« (čl. 100).

Malo opravilo res ni pravi duhovniški brevir, ampak samo po rimskem brevirju povzet dnevni oficij za vse leto in vse praznike cerkvenega leta. Vsebuje enako število ur kot duhovniški brevir, samo število psalmov je manjše in berila so krajša. Ta knjiga najbolj približa molitev laikov duhovnikovi molitvi, tako da se laiki z duhovnikom združujejo v eno veliko družino uradnih cerkvenih molivcev. (Glej člen 98 liturgične konstitucije!). S to molitvijo se tudi laik pridružuje hvalospevu kerubov in serafov, ki se »na veke razlega v nebeških dvorih in jo je naš Gospod prinesel na zemljo, da se sedaj Cerkev v izgnanstvu tolaži, ko posnema hvalnico, katero pojo nebeščani pred božjim prestolom« (čl. 83). Kadar laik moli duhovne dnevnice, pa čeprav sam, se pridruži armadi cerkvenih molivcev, »katere združuje okoli sebe Kristus, da z njimi prepeva te svete hvalnice« (čl. 83). Zato laik ni v molitvi osamljen ,ampak je Kristus ob njem skrivnostno navzoč. »Kjer sta dva ali so trije zbrani v mojem imenu, tam sem jaz sredi med njimi« (Mt 18, 20).

Z molitvijo duhovnih dnevnic se utrjuje vez skupnosti. Moja molitev postane socialna. Ne mislim samo nase, ampak vanjo vključujem tudi potrebe svojega bližnjega. Brevir je najprej občestvena molitev, ne samo zato, ker ga moli skupnost, ampak ker ga molimo za druge, tudi za nečlane verske občine. Kako bi bilo lepo, če bi vsaka fara imela nekaj takih molivcev, ki bi vsako jutro in večer opravili molitev za svoje

bližnje! Ljudje bi duhovno ozdraveli, kot jamči pismo: »Molite drug za drugega, da ozdravite. Veliko pripomore goreča molitev pravičnega« (Jak 5, 16).

Ta molitev se odlikuje pred drugo tudi po tem, ker je prožeta s svetopisemskim duhom. Psalmi in berila so navdihnjene besede Gospodove in te »so čiste besede, preskušeno srebro, očiščeno zemlje, prečiščeno sedem krat« (Ps 11, 7). Res je najbolj popolna molitev tista, ko se človeški duh oprosti molitvenih formul in se prosto dviga v duhovne višave ter pogreza v Boga. Toda zanjo mora nekje dobiti pobudo. Ali ni najboljša pobuda prav navdihnjena božja beseda?

Kdor moli duhovne dnevnice opravlja najlepše jutranjo in večerno molitev. Namesto sladkobnih jutarnjih molitvic, primernih za otroke, zmolimo molitev iz katere diha prava gorečnost in zdrava pobožnost. Hvalnice so v svojem jedru radosten hvalospev Bogu. S prebujeno naravo po nočnem spanju se radujemo v Bogu in ga hvalimo za milost stvarjenja, odrešenja in posvečenja. Radost doseže višek v Benediktusu. Večernice so tipična zahvalna molitev. Zahvalo navdihujejo stopniški psalmi (119 — 131), katere so peli romarji na poti v jeruzalemski tempelj in psalmi Hallel skupine (112 — 117), ki aludirajo na večerjo v nebeških dvorih. Hvalnice in večernice sta »kot dva tečaja dnevnih moltev« (čl. 88 a) in najlepše posvečujeta začetek in konec dneva. P. Pius Parsch svétuje, naj bi laiki poleg jutranjic molili samo hvalnice in večernice. Ti dve uri so ljudje na začetku res tudi molili, vse ostale ure pa so nastale v samostanih. Laik bo opravil lepo jutranjo in večerno molitev, ki ne traja več kot 10 minut. Za daljšo molitev laik nasplošno nima časa, če bi jo mu vsilili, utegne zaradi strahu pred bremenom vseskupaj opustiti. Molitev je zanj primerna tudi zato, ker je vsak dan drugačna. Sprememba prinaša radost. Molitev se sklada z duhom časa in s praznično skrivnostjo. Prav zato je veliko družbo že opustilo svoje dnevnice ali očenaše in se oklenilo Malega opravila. Če tretjerednik moli duhovne dnevnice, mu ni treba več moliti zaobljubljenih očenašev.

Molitev duhovnih dnevnic pa ni tako preprosta. Obstoja nevarnost, da bo kdo Malo opravilo prehitro odložil, ker ga ne zna prav uporabljati. K meni je prišla gospa kmalu potem ko je molitvenik kupila s prošnjo, naj ga ji prodam naprej, ker je že vsega prebrala. Malo opravilo ni roman, katerega odložiš ga prebereš, ampak moltvena knjiga s katero vernik

»posvečuje tek dneva in noči« (čl. 84). Zato mora dušni pastir ljudi uvesti v to knjigo. Ljudi, ki stremijo po krščanski popolnosti, mora dušni pastir spretno voditi. Najprej mora nazorno razložiti značaj in način liturgične molitve. Potrebne so praktične vaje in sproti opozarjati na napake. Navaditi joh je treba na lepo in pravilno izgovorjavo, posebno še, če molijo v zboru.

Škoda, da je knjižica tako nepregledna. Tisk je sicer lep in papir dober, toda za lažjo orientacijo bi bila potrebna oznaka dnevov, kakor v rimskem brevirju. Ker vsebuje samo 123 psalmov so razdeljeni v dve skupine tako, da en teden molimo prvo, drugi teden pa drugo skupino psalmov. Napis PRVI TEDEN, DRUGI TEDEN je preveč izrazit v primeri z oznako dneva in posameznih ur, tako da to začetnika zelo moti. Zadostovalo bi, da bi bile skupine psalmov ločene samo z rahlo čvrto, ne pa z debelim napisom, kakor da je to v opravilu najvažnejše. Če je antifona uvod v psalm je napoved vsebine psalma v molitvenik odveč. To sodi bolj v eksegezo psalmov kakor v molitvenik. Te tiskarske nerodnosti pa ne zmanjšujejo vrednost molitvenika. Dobili smo knjižico za katero smo res lahko hvaležni prirediteljem in izdajatelju. Dobili smo jo v času liturgične obnove. Dajmo jo laikom v roke kot naroča koncil, pa bomo izpolnili tudi Pavlov opomin: »Neprenehoma molite« (1 Tes 5, 17).

dr Françé Rozman

PSALAM 23 (24)

U naslovu ovoga Psalma nalazimo samo povjesnu bilješku, koja nam označuje aktora Psalma, Davida; i liturgičnu bilješku, koja kaže, da su Psalam imali pjevati izabrani hramski pjevači uz udaranje u žice. Zato i povjesnu prigodu i sami sadržaj možemo saznati jedino iz analize.

Analiza nam kaže, da je Psalam morao biti spjevan po svoj prilici istom prigodom, kojom su spjevani Ps. 67 (68) i 46 (47). Dočim se po sadržaju razlikuje od ovih dvaju. U ovom Psalmu nadahnuti pisac pjeva o sreći naroda, koga je zapala čast, da ima Boga za svoga kralja; i o zavidnoj povlastici brda Siona, koji je mogao pružiti boravište Bogu-Kralju.

Ako je izraelski narod postao časniji od svih naroda na zemlji zato što štuje pravoga Boga; ako se može tvrditi za brdo

»posvečuje tek dneva in noči« (čl. 84). Zato mora dušni pastir ljudi uvesti v to knjigo. Ljudi, ki stremijo po krščanski popolnosti, mora dušni pastir spretno voditi. Najprej mora nazorno razložiti značaj in način liturgične molitve. Potrebne so praktične vaje in sproti opozarjati na napake. Navaditi joh je treba na lepo in pravilno izgovorjavo, posebno še, če molijo v zboru.

Škoda, da je knjižica tako nepregledna. Tisk je sicer lep in papir dober, toda za lažjo orientacijo bi bila potrebna oznaka dnevov, kakor v rimskem brevirju. Ker vsebuje samo 128 psalmov so razdeljeni v dve skupine tako, da en teden molimo prvo, drugi teden pa drugo skupino psalmov. Napis PRVI TEDEN, DRUGI TEDEN je preveč izrazit v primeri z oznako dneva in posameznih ur, tako da to začetnika zelo moti. Zadostovalo bi, da bi bile skupine psalmov ločene samo z rahlo čvrto, ne pa z debelim napisom, kakor da je to v opravilu najvažnejše. Če je antifona uvod v psalm je napoved vsebine psalma v molitvenik odveč. To sodi bolj v eksegezo psalmov kakor v molitvenik. Te tiskarske nerodnosti pa ne zmanjšujejo vrednost molitvenika. Dobili smo knjižico za katero smo res lahko hvaležni prirediteljem in izdajatelju. Dobili smo jo v času liturgične obnove. Dajmo jo laikom v roke kot naroča koncil, pa bomo izpolnili tudi Pavlov opomin: »Neprenehoma molite« (1 Tes 5, 17).

dr Francé Rozman

PSALAM 23 (24)

U naslovu ovoga Psalma nalazimo samo povjesnu bilješku, koja nam označuje aktora Psalma, Davida; i liturgičnu bilješku, koja kaže, da su Psalam imali pjevati izabrani hramski pjevači uz udaranje u žice. Zato i povjesnu prigodu i sami sadržaj možemo saznati jedino iz analize.

Analiza nam kaže, da je Psalam morao biti spjevan po svoj prilici istom prigodom, kojom su spjevani Ps. 67 (68) i 46 (47). Dočim se po sadržaju razlikuje od ovih dvaju. U ovom Psalmu nadahnuti pisac pjeva o sreći naroda, koga je zapala čast, da ima Boga za svoga kralja; i o zavidnoj povlastici brda Siona, koji je mogao pružiti boravište Bogu-Kralju.

Ako je izraelski narod postao časniji od svih naroda na zemlji zato što štuje pravoga Boga; ako se može tvrditi za brdo

Sion da je najsvetije od svih brda na svijetu radi jedinoga i pravoga Boga, koje Mu se iskazuje na brdu Sionu u znak njegovog priznanja za vrhovnog Gospodara nad Izraelom i nad svim ostalim narodima. Ovo isto značenje su pridavali i poganski narodi štovanju svojih krivih bogova.

St. 1-6.

1. »Yahweh-ova je zemlja i njezino mnoštvo, krug zemaljski i njegovi stanovnici.«

2. »Jer mu je On postavio temelje na morima, i na njihovim ga je vodama učvrstio.«

3. »Tko će se popeti na goru Yahwehovu, tko će se pojaviti u njegovu svetištu?«

4. »Onaj, čije su ruke nedužne a nakana čista, koji se nije glupo uzoholio niti se je zakleo za prevaru,«

5. »primit će blagoslov Yahweha, i pravednu nagradu Boga, svoga Izbavitelja.«

6. »A to je rod onih, koji prianjaju uza Nj, koji žele prisutnost tvoju, rod Jakovljev.«

1. »Yahweh-ova zemlja i njezino mnoštvo, krug zemaljski i njegovi stanovnici.« Zemlja ovdje označuje Palestinu, jer se ima uzeti u užem smislu kao zemlja Israelova. Ona sa svojim narodnom pripada Yahwehu, kome pripadaju i svi ostali narodi kruga zemaljskoga sa svojim zemljama, jer je On sve to stvorio.

2. »Jer mu je On postavio temelje na morima.« Psalmista se poziva na tradicionalno shvaćanje Israelskog naroda o postanku zemlje, zabilježeno u I. Moj. 1, 9., prema kojemu je zemlja u početku svoga opstanka izbila iz voda.

»I na njihovim ga je vodama učvrstio.« Redovito se prevodi: »I na rijekama ga je osnovao.« No bila hebr. riječ nehârôt bilo latiska *flumina* (od fluere) označuju na prvom mjestu sve što je tekuće, a na drugom sve što teče, tj. rijeke itd. — Misao je Psalmiste jasna: Bog je svojom moći i na vodi, koja radi svog tekućeg stanja ne pruža nikakve čvrste podloge, mogao podignuti zemlju.

3. »Tko će se popeti na goru Yahweh-ovu, tko će se pojaviti u njegovu svetištu?« Svi narodi pripadaju Bogu, ali samo Israel je njegov odabrani narod, koji jedini štuje pravoga Boga, i koji se jedini može Njemu približiti. »U njegovu svetištu.« Doslovno: u mjestu, koje je On sebi posvetio.

4. »Onaj, čije su ruke nedužne a nakana čista.« Ruke su nedužne, jer ne prikazuju žrtve krivim bogovima; a nakana je čista jer dotičnik nije niti pomislio da okrene leđa svome Bogu

»Koji se nije glupo uzoholio«, nadajući se pomoći od krivih bogova. »Niti se je zakleo za prevaru,« naime nije se zakleo krivim bogovima, jer takova zakletva ne nosi sobom nikakve obaveze.

5. »Primit će blagoslov Yahwe-a«, tj. sve potrebito za život, i da se utječe krivim bogovima.
naročito pak blagoslov u plodovima zemlje.

»I pravednu nagradu Boga, svoga Izbavitelja.« Doslovno: i pravdu, hebr. sedaqâ (h). No pravda može označiti bilo što pravedno; ovdje označuje pravednu nagradu ili zasluženu plaću, jer će svojim vjernim štovateljima Bog pružiti zaštitu i obranu.

6. »A to je rod onih, koji prianjaju uza Nj, koji žele prisutnost tvoju, rod Jakovljev.« Psalmsita je u 3. st. postavio pitanje: tko je iskreni štovatelj pravoga Boga, koga će Bog na osobiti način štititi? I sada odgovara: tko je Israelski narod, koji želi iskreno štovati Boga; traži njegovu prisutnost na gori Sionu, jer Mu je tu podigao šator; to je Jakovljevo pokoljenje.[2]) Israelci su imali cijeniti visoko ovu svoju povlasticu među svim ostalim narodima.

U ovom prvom dijelu Psalma (1-6) Psalmista je nastojao predočiti Israelcima njihovu povlasticu jer su među svim ostalim narodima štovali pravoga Boga i zato bili pod njegovom naročitom zaštitom. Time je on također nastojao potaknuti njih na to štovanje i učvrstiti ih u njemu.

St. 7-10.

7. »Podignite, vrata, svoje glave, unesite se vi, vječite vratnice, nek uđe Kralj slave!«

8. «Tko je taj Kralj slave? To je moćni i silni Yahweh, Yahweh silni u boju!«

9. Podignite, vrata svoje glave, unesite se vi, vječite vratnice! nek uđe Kralj slave!«

10. »Tko je taj Kralj slave? Yahweh nebrojenih vojska On je Kralj slave!«

7. »Podignite, vrata, svoje glave, unesite se vi, vječite vratnice, nek uđe Kralj slave!« U stihovima 7-10 Psalmista ima pred očima svečani ulaz kovčega zavjeta u šator na Sionu. Gospodin, koji se je pokazao silnim i jakim u mnogim borbama za svoj narod, sada ulazi u svoje sjedište na Sionu, iz kojeg ga više

nitko neće moći nikada potjerati. Zato se i vratnice šatora nazivlju vječitim.[3]) Tu će On i dalje ostati onaj isti moćni i silni Yahweh, koji neće dozvoliti neprijateljima Israelskog naroda da se dignu protiv njega.

8. Yahweh nebrojenih vojska.« Doslovno: »Yahweh vojska«. Ali kako vojska, *sebaôt,* nema člana kao neodređeni plural može označiti neodređenu množinu.

U drugom dijelu (7-10) Psalmista predočuje Israelcima svečani ulaz Gospodinov u svetište na Sionu i pozivlje ih da tim činom priznaju svečano svoje štovanje pred svim narodima, budući da je ustoličenje i priznanje Boga za Kralja označivalo kod svih naroda najveći vrhunac štovanja prema Bogu.

Jasno je da se i ovaj Psalam slaže s povjesnim događajem, kad je kovčeg zavjeta unešen u šator na Sionu, i uprav imajući ovu okolnost u vidu Psalam poprima svoj izvrsni smisao.

Sinonimni paralelizam ovog Psalma je jasan u svim stihovima prvog dijela. U drugom dijelu se taj paralelizam sastoji od izmjeničnih, ponovljenih stihova.

Psalam će nam se pojaviti u jednom divnom pjesničkom obliku ako si npr. predočimo da su ga pjevala dva kora na ovaj način:

I. Kor: »»Yahweh-ova je zemlja i njezino mnoštvo, krug zemaljski i njegovi stanovnici. — Jer mu je On postavio temelje na morima, i na njihovim ga je vodama učvrstio.«

II. Kor: »Tko će se popeti na goru Yahweh-ovu, tko će se pojaviti u njegovu svetištu?«

I. Kor.: »Onaj čije su ruke nedužne a nakana čista, koji se nije glupo uzoholio, niti se je zakleo za prevaru, — primit će blagoslov Yahweh-,a i pravednu nagradu Boga, svoga Izbavitelja.«

Oba kora zajedno: »A to je rod onih, koji prianjaju uza Nj, koji žele tvoju prisutnost, rod Jakovljev.«

I. Kor: »Podignite, vrata, svoje glave, unesite se vi, vječite vratnice, nek uđe kralj slave!«

II. Kor: »Tko je taj Kralj slave?«

Oba kora zajedno: »Tko je moćni i silni Yahweh, Yahweh silni u boju!« A onda ponove opet istu stvar.

o. IVAN ŠTAMBUK

BILJEŠKE

1. Sv. Jeronim prevodi: »Qui non exaltavit frustra animam suam.« Smisao je njegovog prevoda jasan: koji se nije uzoholio uzalud. *Exaltare animam suam* prema značenju hebr. riječi *nefaš* znači *exaltare semetipsum*, tj. uzoholiti se. LXX prevode: »Qui non accepit in vano animam suam.« Mnogi misle da se ovdje radi o lažnom zaklinjanju dušom. Ali i u njihovom prevodu moramo imati pred očima znčenje hebr. riječi *nefaš*. Prema tom značenju prevod bi imao glasiti: *Qui non accepit in vanum semeptisum,* što bi se jasnijim riječima dalo izraziti: koji ne zavarava sebe (oslanjajući se na štovanje krivih bogova).

2. Današnji tumačitelji prihvaćaju općenito prevod LXX: Quaerentium faciem Dei Jacob.« Prema ovom prevodu stih bi izgledao naravniji i dosljedniji. No nije stalno da li su LXX tako čitali u svom izvorniku, ili su pak nastojali učiniti izvornik malo lakšim. Nije također jasno da li se u njihovom prevodu mora čitati ovako: *Quaerentium faciem Dei, Jacob.* Meni se čini da bi najprije moglo biti da su oni zamijenili zamjenicu *tvoj* s imenicom Bog, na koju se ona odnosi. — U današnjem M. T. kao i u prevodu sv. Jeronima valja pretpostaviti da se riječ *dôr,* rod, ima ponoviti u misli i pred: *onih, koji traže tvoju prisutnost,* i pred: *Jakov.*

3. LXX prevode: »Attollite portas, principes, vestras, et elevamini portae aetornales.« Ovdje se ne radi o nekoj razlici u samom hebr. tekstu. LXX su nastojali da ne sablazne pogane dajući život i razum neživim stvarima, pa su u tom smislu malo ublažili lijepi izraz Psalmiste. — Mnogi današnji tumačitelji misle da Psalmista pozivlje vrata šatora na Sionu da se raširе i da postanu viša kako bi što dostojnije mogao ući Gospodin u svoje sjedište. Ali nije stalno da riječ *râšîm,* glava, može označiti i gornje pragove. S druge strane izraz: *podignuti glavu* u svim jezicima znači uznijeti se, uzoholiti se. Njemu odgovara riječ *hinnaseû,* uznesite se, kako čitaju M. T. i svi stari prevodi. A i naravnije je reći da se vrata šatora imaju ponositi što će primiti Boga na stan, nego reći da se imaju proširiti kako bi On mogao ući.

PRIDIGARSKI OSNUTKI

Pridigarski osnutki so skozi leta postali za nas sestavni del dušnopastirskega prizadevanja. Vsi radi priznamo, da nam osnutki že vnaprej rešijo marsikatero vprašanje, pustijo pa seveda še celo kopico nerešenih problemov s katerimi se moramo še sami vbadati potem, ko imamo osnutek že v rokah. Osnutki so nam v veliko pomoč, čeprav puščajo ob sebi še precej neizpolnjenih želja. Vsako človeško delo je mogoče kritizirati, vprašajmo pa se, če smo v kritiki tudi vsestransko pravični? Večkrat vemo povedati česa osnutku manjka, zlepa pa se ne pripravimo, da bi take pomanjkljivosti sami dodali osnutku v pisani obliki in tako to »izboljšano« obliko posredovali tudi drugim. Če se zavedamo pomanjkljivosti osnutkov,

jih bomo tudi popravili, zato ne bo odveč, če pridigarskim osnutkom posvetimo nekaj pozornosti.

Kaj je osnutek? Osnutek je najprej zasnova, zamisel nečesa. To je kal, iz katere mora nekaj pognati. Pognalo pa bo samo po načelih organske rasti. V osnutku je že vse vsebovano, toda nejasno, samo v obrisih in v osnovnih potezah. V osnutku je skrita vsa dinamika, ki jo terja izvedba nekega načrta ali dela, čeprav jo večkrat odkrijemo samo v oblike pobude. Ogledajmo si skice umetnikov za kak portal, stavbo, sliko ali oltar. To so osnutki bodočih umetnih. V glavnih obrisih v njih že zaslutimo celotno delo. Porojena zamisel je ujeta na papir, postala pa bo stvarnost na platnu, v kamnu ali lesu, v ustreznem materialu. V vsakem osnutku se skriva nek namen, ki človeku določa uporabo, razvrstitev in oblikovanje materije. Umetnina bo nastala samo, če bo mogoče za vsako sestavno enoto reči, da res sodi samo sem. Umetnik mora že pri zasnovi vedeti, kakšno snov bo uporabil zdaj tu, zdaj tam. Pozneje bo mogoče še marsikaj določiti ali spremeniti, bolj smortno uporabiti ali razvrstiti, toda vse samo v okviru prvotne zamisli. Če bodo spremembe prestopile ta okvir, realizacija ne bo projekcija načrta, ampak se bo več ali manj oddaljila od zamisli osnutka.

Vsak umetniški osnutek mora razodevati osnovne zakone statike in dinamike, estetike in proporcionalnosti, duhovne prefinjenosti ... Gre za stvaritev človeškega duha v razpoložljivi materiji.

Tudi pri pridigi gre za stvaritev. Toda to ni zgolj stvaritev človeškega duha, ampak božje — človeško delo, inkarnacija božje misli v človeški besedi. Gre torej za svojevrstno stvarjenje. Če je človek pri zgolj človeških stvaritvah sorazmerno avtonomen, gre pri oznanilu božje besede bolj za neko vrsto heteronomije. Človek mora svojo avtonomnost podrediti posebni nalogi. Gre za diakonio Bogu, pa tudi človeku zaradi Boga in za Boga. Človek je pri oznamilu božje besede orodje v božjih rokah. Vpoštevati mora običajne zakone psihologije in drugih stvarnosti zemaljskega življenja in nato vse postaviti v službo Bogu. Pridigar se mora prepustiti navdihnjenju odzgoraj, da bi mogel isti Duh po njegovi besedi voditi njemu zaupane vernike. Ovire takemu navdihnjenju odstranimo z branjem svetega pisma, s študijem teologije in z zbrano molitvijo. Molitev mora vtisniti pridigi božji pečat. Samo tista pridiga, ki bo prežeta s svetopisemskim duhom in bo orošena z molitvijo, bo segla v duše.

Za ostvaritev osnutkov so važna naslednja načela. Prvo načelo je: sprejema se po načinu sprejemnika. S pridigarskim načrtom dobimo najprej v roke pregled vsega načrta za celo cerkveno leto. Načrt prinese razporeditev snovi pod določenim vidikom za daljše obdobje. Upoštevati mora liturgično leto z liturgičnimi teksti in vendar izčrpno obdelati snov. Sestavljalec mora imeti pred seboj določen cilj, da v njegovi moči razvrsti snov in jo izrazi z določeno temo. Teme se dele v točke, ki še bolj razstavijo tvarino. U ozadju tega načrta se skriva oblika pridige. Sestavljalec je to nalogo sprejel na sebi lastni način. Njegov način sprejemanja sprejmemo spet mi na sebi lastni način. Kakšen je naš način spremanja pa dobro vemo. Občutek prijetnosti ali neprijateosti, navdušenja ali razočaranja, prenagljena kritika ali trezna presoja... Kdor neusmiljeno kritizira osnutke pridig, v prvi vrsti razodeva, kako je sam sprejel osnutke pridig, kaj je ob njih čutil, s čim se ni zadovoljil itd. Kadar se meni to godi, vzamem v roke pregled celotnih tem, da ugotovim, kakšen miselni tok je vgrajena tema določene nedelje. Kaj moram sedaj iz tega narediti? Navadno se izkaže, da ni brez pomena, ako vsaj preberem tudi osnutek sam. Nudi mi vsaj nekaj snovi in da pobudo za stvaritev pridige. Težav v zvezi z osnutki se ne bomo znebili, ker so povezane z nami, z našim načinom mišljenja in doživljanja. Odločilen pri teh težavah je naš način sprejemanja. Včasih z najboljšim osnutkom ne vemo kaj početi, in vendar tega ni kriv osnutek!

Drugo načelo se glasi: o okusu ni razprave. Vsi, brez izmjene, smo v nekem oziru sladokusci. Enemu je všeč to, drugemu drugo. Zato se v presojanju vrednosti osnutkov ne bomo nikoli ujemali. Vedno bodo med nami razlike, ki so ugodna prilika za razpravljanje, samo da se razpravljanje ne zavleče v dlakocepstvo.

Izdelane pridige nimajo pesebne prednosti pred osnutki, je tretje načelo.

Kaj potrebujmo za sestavo pridige, osnutke ali izdelane pridige? To vprašanje si moramo resno zastaviti, ker nas večkrat muči. Kdor ima na voljo precej kvalitetnih pridig ve, da še zdaleč niso tako uporabne kakor se nam dozdeva. Prvič, drugič, morda celo tretjič bomo zelo zadovoljni z izdelano pridigo, kasneje se bomo pa gotovo prepričali, da izdelane pridige nimajo velike prednosti pred osnutki. Zakaj ne? Preprosto zato, ker niso naše. Pridiga mora organsko rasti iz nas, mora biti v pravem pomenu besede naša.

Vsaka izdelana pridiga je nastajala v posebnih okoliščinah, namenjenja je določenim poslušalcem in razmeram. Pridiga ima konkretnim potrebam kraja, slovesnosti, poslušalstva prikrojeno formo. Konkretni cilj je idejno in oblikovno vplival na nastanek pridige. Pod tem vidikom je predigar zbiral snov za pridigo. Uporabljal je približno iste vire kot vsak pridigar, to je sveto pismo, govore cerkvenih očetov in pisateljev, toda pod določenim vidikom. Kaj je v taki izdelani pridigi uporabnega zame, ko bom govoril v čisto drugih okoliščinah in drugim ljudem? Posamezni drobci mi bodo že služili, pa še te bo treba temeljito obrusiti in jih vgraditi v svojo pridigo. To bom storil pod vidikom njenega cilja.

Če pa bom hotel uporabiti pridigo, ki je bila samo natisnjena, pa nikoli govorjena, bo težav še več. Taka pridiga navadno nima pred seboj konkretnih potreb, zato se zgublja v splošnosti. V njej je vse preveč izumetničeno in prisiljeno. Če bom po daljšem iskanju res našel kaj uporabnega, bom moral vselej še sam dati splošnim izrekom, trditvam in nalogam konkretno vsebino. To pa je ravno najteže. Zato izdelane pridige nimajo nobenih izrednih prednosti pred osnutki in vestnemu pridigarju le redko nudijo kakšno korist.

Za pripravo pridige zadoščajo porabni drobci (četrto načelo). Iz gornjega moremo zaključiti, da nam za pripravo pridige morajo slednjič zadoščati porabni drobci. Te pa nam vedno nudi pridigarski osnutek, čeprav ne vselej v enako posrečeni obliki. Poglejmo enkrat, ali je osnutek sam bogatejši kot gola tema s točkami na začetku. Priznali bomo, da vsak osnutek pripravi začetnim kostem vsaj nekaj mesa. Gnesti bomo morali to snov seveda sami, da bo iz nje nastala užitna hrana. Če bi komu izdelane pridige prihranile osebni napor, potem bi prižnica postala ropotarnica, mehanično ponavljanje povedanih reči. Tako pa se ne bi hotel ponižati nihče.

Peto načelo se glasi: vse, kar se zgodi, se zgodi zaradi nekaga smotra. Kaj je temeljna naloga moje pridige? Kaj naj povem? Vprašanje si zastavim zato, da se pridige sploh lotim in začnem razmišljati o vsebini pridige. Izbor teme nam prihranijo osnutki.

Ko preberem osnutek, pogledam še mašni obrazec za tisto nedeljo. Brati ga moram pod vidikom teme, katero mi narekuje osnutek. Zatem spet preberem osnutek pod vidikom

misli, ki jih nudi mašni obrazec. Nato začnem s premišljavanjem, ki naj traja od nedelje popoldne do srede tedna. To premišljevanje mora najprej izkristalizirati cilj pridige. Kaj hočem doseči s pridigo? Zakaj bom govoril prav o tem predmetu. Najvažnejše vprašanje pri pripravi pridige je torej, čemu vse to?

Kako naj pridigam mi pove cilj pridige, ki sem si ga zastavil. Če pridigam brez cilja, bo pridiga slaba, če imam nejasen cilj, bo pridiga še slabša, če ga sploh nimam, bo pridiga brez uspeha. Kadar pa imam pred seboj konkreten cilj, takrat spodbujam, bogatim srca in spreobračam.

Kako naj dosežem cilj? Moremo reči, da sta cilj in pot do njega dva tečaja, ki oblikujeta pridigo. Cilj ima prvenstveno vlogo, pot do njega je odvisna od cilja. Cilj zahteva, da izbiram učinkovita sredstva s katerimi bi ga mogel doseči. Način pa mi narekuje, kako naj ta sredstva uporabim. Vse mora biti usmerjeno v konkretno situacijo v življenju, toda premišljeno, načrtno, preudarno. Pridiga mora spreobračati, to pomeni, da mora v konkretni življenski obliki vtisniti ljudem krščanskega duha. Cilj pridigi narekuje, kako naj se razvrste motivi, razlage, dokazi, zgledi; kako naj oblikujem podobe in primere. Cilj daje pridigi obliko, v njej pa je skrita tudi dinamika pridige.

Kakšno vrednost imajo torej pridigarski osnutki za nas? Odvzamejo nam veliko skrb, kako naj v določenem obdobju obdelamo vse resnice dogmatičnega in moralnega bogoslovja. Osnutki so dober pripomoček pri pripravi pridige, ker nudijo zanjo nekaj misli in pobud za nastanek pridige. V njih so samo drobci, iz katerih moramo sami sestaviti govor. Osnutki so samo pripomoček; več nočejo biti in tudi ne smejo. Ako bi bili več, bi omejevali pridigarsko samostojnost. Ker so samo pripomoček puščajo vsakemu še vedno dovolj svobode, da zadosti pridigar potrebam svojih vernikov. Pridigo pripravljamo za svoje župljane, ne pa za imaginarne poslušalce. Osnutki so velika dobrota, pa tudi težka naloga v duhovniškem delovanju. Za dobroto bodimo hvaležni, nalogi pa se ne izmikajmo, da bo delo za božje kraljestvo prinašalo blagoslov. Osnutki so »zaklad na njivi« in tudi naše naravne sposobnosti so tak zaklad. Trgujmo z obojim, če smo »dobri in zvesti služabniki« (Mt 25, 21).

Rafael Lešnik

SAVREMENA KATEHETSKA PROBLEMATIKA

Uvod

Netko bi možda očekivao da ću se u ovom članku upustiti u teoretiziranje i uvjeravanje o potrebi katehizacije u našem vremenu. Drugi bi možda željeli da se napiše nešto o preduvjetima dobrog katehetskog rada uopće a danas napose: o obilju personala i katehetskim salama. Ali o tome je suvišno trošiti riječi jer sve nam je to svima dobro poznato. Možda bi bilo najzgodnije kukati nad objetivnim poteškoćama i žaliti se da nemamo ni udžbenika, ni dovoljno osoblja, ni efikasne kontrole i inicijative odozgo.

Možda bi netko želio da se piše o izgrađenoj ličnosti katehete, o njegovoj najprikladnijoj metodi predavanja. Priznajem da bi trebalo naglasiti da bi kateheta morao biti cjelovita i izgrađena ličnost dubokog uvjerenja i ozbiljne pobožnosti. Ali ni to ne će biti predmet ovog članka. Moglo bi se sa više aspekata pisati o složenom problemu današnje katehizacije, ali ja ću se ovoga puta ograničiti samo na dva momenta suvremene katehetske problematike, i to:

1) Uspješno okupljanje djece na vjeronauk.

2) Katehetska kooperacija među raznim župama.

Nemam pretenzija nikome dijeliti lekcije, nego želim samo iznijeti ono što sam iskusio i do čega sam razmišljanjem došao. Nema tu dogmatiziranih kalupa ni shema. Život i praksa su svakome najbolji učitelji. Svaki pojedini kateheta će prema svojim prilikama i mogućnostima tražiti najbolji i najsigurniji način rješavanja katehetskih problema.

1) Okupljanje djece

Ovo pitanje okupljanja djece na vjeronauk nekada nije bilo ni rješavano jer nije bilo aktuelno. Njega je donijelo naše vrijeme pa treba tražiti novo rješenje, naše, savremeno rješenje. Vjeroučitelj je nekada imao glavnu zadaću: dobro pripremiti lekciju. A mi danas mnogo energije ulažemo u to da djecu k sebi dozovemo i kod sebe ih zadržimo. Dakako da će kateheta lošim i nepripremljenim predavanjima i sakupljenu djecu rastjerati. A ako dobro predavanje bude samo zidovima održano, ono je neuspjelo. Važna je stvar i sakupljenu djecu zadržati, ali to nije tema ovoga članka. Ostajem ovdje na samom početku katehetskog posla. Ovdje, ako igdje,

vrijedi ona stara poslovica: »Dimidium operis habet qui bene incipit.«

Kako praktično provesti akciju okupljanja djece? Šta će raditi župnik koji stigne u župu u kojoj djeca ne idu nikako ili idu tek slabo na vjeronauk?

Dijete po svojoj prirodi bježi od obaveza. A nisu od toga daleko ni odrasli. I nama svećenicima dužnost teško sjeda u dušu. Ne bi dijete ni u školu išlo kad ga roditelji ne bi slali i na taj mu način upravo nametnuli i u dušu usadili obavezu. Svećenik će najprije pokušati da u roditeljima pobudi osjećaj dužnosti koji će oni auktoritativno prenositi na svoju djecu. Početi, dakle, s roditeljima i njih uvjeravati, da se radi o vječnoj sreći njih i njihove djece. Tu misao promicati svugdje gdje se stigne: u ispovjedaonici, na propovjedaonici, u privatnom razgovoru. Sa oltara svojski i ustrajno govoriti o teškoj roditeljskoj dužnosti odgoja djece i pošiljanja na vjeronauk. Roditelji sami nikada nisu bili u stanju, a danas pogotovu, da djeci pruže nužnu vjersku pouku. Radi toga smo tu mi svećenici, radi toga je i nama stavljena u dužnost kao »gravissimum officium« katehizacija. A kako ćemo katehizirati ako nam roditelji djecu ne pošalju? U ispovjedaonici će svećenik inomissive svraćati pozornost na to i uvijek će pitati oca ili majku šalju li dijete na vjeronauk, a dijete da li ide na vjeronauk. Neki Biskupi su dali područnom svećenstvu direktivu da se roditeljima u ispovjedaonici zaprijeti uskratom odriješenja ako zanemare dužnost pošiljanja djece na vjeronauk. Pa i kod one djece koja već pohađaju vjeronauk svećenik će posvetiti u ispovjedaonici nešto vremena. Pitat će ih koliko su puta neopravdano izostali s vjeronauka, kako uče itd.

Pokazalo se vrlo uspješnim u svakom pogledu držanje staleških konferencija: posebno za muževe, posebno za žene. Na tim intimnim sastancima obrađivati temu vjeronauka i produbljivati je. Gdje postoji već organiziran Treći Red sv. Franje, svratiti pažnju članovima na katehetsko područje. Na mjesečnim skupštinama i u nagovorima iznijeti pred sve zajednički cilj, a to je, kako bi se to savremeno reklo, »omasovljenje vjeronauka«. Tražiti od majki trećarica velikodušno obećanje da će one bezuvjetno slati svoju djecu na vjeronauk te da će djelovati i na druge kao što su susjedi i rodbina.

U svrhu postizanja toga cilja vršiti pastoralne posjete. Posebno iskoristiti blagoslov kuća da se popišu oni koji ne

dolaz, odnosno tom prigodom roditelje opomenuti a djecu pozvati blago i očinski.

Tako će sa svih strana biti skoncentrirana vatra na jednu zaleđenu točku koja će se morati da počne krabiti.

(Svršit će se)

Fra Ferdo Vlašić

NOVO POGLAVLJE PRAKTIČNE LITURGIKE I PASTORALKE

(K tehnici javnih molitava)

Ne smije naše liturgijsko oduševljenje biti naivno. A naivno je ako tko u liturgijskoj obnovi gleda čarobni štapić koji će najednom preporoditi i obratiti svijet, a naše crkve napuniti ljudima žive vjere i produbljenog praktičnog kršćanstva.

I za narodni jezik u liturgiji to vrijedi. Ne će njegovo šire uvođenje u obrede, što ga je nedavno uzakonio II. vatikanski sabor, ni u čemu bitnom izmijeniti situciju Crkve i kršćanstva u modernom svijetu. Ljudi koji su se razišli s vjerom posve su indiferentni prema problemu obrednog jezika u našim crkvama. Njima je religija iluzija i praznovjerje u kojemu se god konkretnom obliku ona manifestirala. Iluzija im je i praznovjerje i sve ono što mi vršimo pod bogoslužnim činima. Njima je to prazno blebetanje i jedna vrst sugestivne magije: vršila se ta magija na latinskom ili na hrvatskom, svejedno. Liturgija pretpostavlja religiozni interes, a ne stvara ga, barem ne direktno. Ni onda kada ljudi jezično razumiju njezine tekstove. U protestantskim se i anglikanskim crkvama već stoljećima obavlja bogoslužje na narodnom jeziku — često klasično elegantnom i kultiviranom — pa su im ipak crkve i bogomolje prazne. A naše su katoličke — u krajevima žive vjere, pa i kod nas — bile stoljećima pune, i ako smo, kroz sve te stotine godina u prošlosti, vršili glavno bogoslužje na mrtvom, latinskom, jeziku.

Misija je liturgijskog pokreta okrenuta prvotno prema nutrinji Crkve. Liturgiju doživljuju vjernici. Na njih ona djeluje; njih povlači, ako je razumiju, shvaćaju, doživljuju. Njihov vjerski život ona profinuje, oplemenjuje, podiže, produbljuje. Tek preko vjernika izlazi liturgija van u svijet: kao elemenat vanjskog religioznog dinamizma i akcije. Putem stvaranja elite; putem obnovljene religiozne svijesti; putem apostolata.

dolaz, odnosno tom prigodom roditelje opomenuti a djecu pozvati blago i očinski.

Tako će sa svih strana biti skoncentrirana vatra na jednu zaleđenu točku koja će se morati da počne krabiti.

(Svršit će se)

Fra Ferdo Vlašić

NOVO POGLAVLJE PRAKTIČNE LITURGIKE I PASTORALKE

(K tehnici javnih molitava)

Ne smije naše liturgijsko oduševljenje biti naivno. A naivno je ako tko u liturgijskoj obnovi gleda čarobni štapić koji će najednom preporoditi i obratiti svijet, a naše crkve napuniti ljudima žive vjere i produbljenog praktičnog kršćanstva.

I za narodni jezik u liturgiji to vrijedi. Ne će njegovo šire uvođenje u obrede, što ga je nedavno uzakonio II. vatikanski sabor, ni u čemu bitnom izmijeniti situciju Crkve i kršćanstva u modernom svijetu. Ljudi koji su se razišli s vjerom posve su indiferentni prema problemu obrednog jezika u našim crkvama. Njima je religija iluzija i praznovjerje u kojemu se god konkretnom obliku ona manifestirala. Iluzija im je i praznovjerje i sve ono što mi vršimo pod bogoslužnim činima. Njima je to prazno blebetanje i jedna vrst sugestivne magije: vršila se ta magija na latinskom ili na hrvatskom, svejedno. Liturgija pretpostavlja religiozni interes, a ne stvara ga, barem ne direktno. Ni onda kada ljudi jezično razumiju njezine tekstove. U protestantskim se i anglikanskim crkvama već stoljećima obavlja bogoslužje na narodnom jeziku — često klasično elegantnom i kultiviranom — pa su im ipak crkve i bogomolje prazne. A naše su katoličke — u krajevima žive vjere, pa i kod nas — bile stoljećima pune, i ako smo, kroz sve te stotine godina u prošlosti, vršili glavno bogoslužje na mrtvom, latinskom, jeziku.

Misija je liturgijskog pokreta okrenuta prvotno prema nutrinji Crkve. Liturgiju doživljuju vjernici. Na njih ona djeluje; njih povlači, ako je razumiju, shvaćaju, doživljuju. Njihov vjerski život ona profinuje, oplemenjuje, podiže, produbljuje. Tek preko vjernika izlazi liturgija van u svijet: kao elemenat vanjskog religioznog dinamizma i akcije. Putem stvaranja elite; putem obnovljene religiozne svijesti; putem apostolata.

Nego i to — nazovimo ga tako — nutarnje djelovanje liturgije ima svoje pretpostavke. I ukoliko se veže uz liturgijski jezik koji bi bio živ, razumljiv, narodan. Pretpostavke koje treba istom stvoriti.

Jedna je od njih — doduše tehnička, ali ipak bitna — da recitacija, čitanje, pjevanje liturgijskih tekstova bude i po načinu izvođenja takvo da ga vjernici mogu pratiti. Budu li se ti tekstovi gutali, mrmljali, izvodili prebrzo i bez pobožnosti, dostojanstva, ukusa, nitko od njih ne će imati koristi. Pretvore li se oni u praksi u mrmor, šum, šuštanje, sasvim je onda svejedno na kojemu će jeziku to biti. Može slobodno biti ne samo na latinskom nego i na kineskom.

Na to treba unaprijed misliti. Za to treba odgajati: najprije svećenike a onda i sve one duhovne i lajičke osobe koji će u liturgiji sudjelovati u vodstvenoj i direktivnoj funkciji.

A problem je to vrlo delikatan i težak. Možda nijesmo ni svijesni sve njegove težine i ozbiljnosti.

Ostanimo samo kod svećenika!

Ne moli se ni danas — mislimo: glasno — i ne pjeva, po našim crkvama, u većini latinski. Latinska je jedino pjevana ili svečana misa, gdje se ona izvodi po propisima rubrika: latinski u svim svojim dijelovima, osim, pjevane, poslanice i evanđelja, a onda korski oficij i ono malo specijalnih obreda u Velikom tjednu i inače pod crkvenom godinom. Samo, budimo iskreni: tako se radi — barem u centralnim i istočnim krajevima zemlje — jedino u katedralama i u pokojoj samostanskoj crkvi, pod konventualnom misom i korskim funkcijama. U tolikim drugim crkvama ne čuje se čitave godine nijedna latnska riječ: osim, možda, kad je negdje na župi mlada misa. Pjevanih, liturgijski pjevanih, misa ni nema: »pjevane« su nam mise, i u koliko ih ima, sve neliturgijske: na koru pjevači pjevaju »svete pjesme« na hrvatskom, isto kao i pod tihom misom; sva je razlika što svećenik pod njima latinski otpjeva oracije, preferaciju, »Pater noster«, »Ite, missa est« i nekoliko puta »Dominus vobiscum« i što mu kor odgovara latinskim responzorijima. Jedina je iznimka, napola pjevani, koralni »Requiem«: u pokojem gradiću gdje ima časnih sestara, ili kad se nađe na okupu svećenika u većem broju, radi svečanog sprovoda. Izvanmisne pobožnosti — da i ne govorimo o propovijedanju i poukama — uvijek su samo na hrvatskom, odnosno na slovenskom. I pod pučkim misama, ako se što glasno moli ili pjeva, moli se i pjeva hrvatski. Imali smo, dakle, i dosada obilno prilike, da s razumijevanjem i dostojno

pratimo, ako već ne misu, a ono mnoge druge javne crkvene obrede i molitve.

Samo: je li te obrede i molitve masa vjerka mogla razumjeti i pratiti? Ja jako o tom dvojim. Razumio ih je i mogao pratiti samo onaj koji ih je od drugdje, znao napamet — litanije na primjer — ili ih je pratio iz molitvenika. Drugi nitko. U velikim crkvama bilo je to — i danas je — i fizički nemoguće: prevelika je udaljenost od oltara a svećenik ih moli okrenut glavom od puka. Isto to vrijedi i za mnoge manje, ali neakustične crkve. U ostalim crkvama, manjima i akustičnima, bilo bi to po sebi moguće. Ali u tima se opet, ponajčešće, zanemaruje drugi preduvjet. Svećenici predmole pretiho, prebrzo, nerazgovijetno, služe sa svim mogućim i nemogućim kadencama i »ćurlicima«, gutaju riječi, »trtose«: od čitave molitve jasno čuješ samo ono »Amen« na koncu. Ima ih pa u posljednje vrijeme, i teoretski brane svoje originalne kadence i »ćurlike«: kao liturgijsku prinovu. To je ton intimne, prirodne, »obiteljske molitve«. A hvala im na toj prinovi! Ni propovijedi, ni pjevanje s kora, ne prolaze, često, puno bolje. Ljudi se po crkvi premještaju smjesta na mjesto, iz kuta u kut, ne bi li nešto čuli. I razvrstavaju propovjednike po kategorijama: ovoga mogu dobro čuti, onoga slabije, onoga nikako.

A, dok je tako, i odviše je očito da prave liturgijske komunikacije s vjernicima ne će biti ni ako se sve što se u crkvi glasno moli i pjeva bude molilo i pjevalo na narodnom jeziku. Sve će to i dalje, u praksi, biti »orationes secretae«.

Problem je, eto, da se najprije naučimo — u prvom redu mi svećenici — moliti i pjevati tako da nas ljudi čuju i razumiju. Bez toga nam ne će ni megafoni — a u veće bi ih crkve trebalo odmah instalirati — puno pomoći.

Moramo se i tu odučiti od svoje komocije i nonšalantnosti. Ako nam je samo do toga da funkcija što prije svrši i da se mi što manje naprežemo i discipliniramo, onda uopće nemamo ni najelementarnije kvalifikacije za j a v n u molitvu i službu Božju. Prestajemo biti predstavnici, predmolitelji, sluge vjerničke općine. Nema nikakva smisla rezonirati kako neki rezoniraju: »Ne mogu drukčije. To je moj stil. Ne volim afektacije ni razvlačenja. Ne volim teatralnosti!« Volio je, ne volio, crkveni si liturg: reprezentacija ti je u crkvi elementarna dužnost.

Moramo iz temelja revidirati tehniku moljenja i pjevanja u crkvi. Moramo se naučiti da govorimo i pjevamo ceremoniozno, dostojanstveno, svečano, iz puna grla, riječ po riječ.

otvorenih usta, sa stankama. Kolikogod to izgledalo za pojedinca nenaravno i usiljeno, za javnu molitvu i javna čitanja to je naprosto — zakon. Primitivna nas logika činjenica na to sili.

Nije samo slučaj da je u svim crkvama i religioznim zajednicama gdje se molitve obavljaju savjesno i na edifikaciju tempo molitve i čitanja relativno vrlo spor. Mora biti.

Ja se još dobro sjećam kako me je kad sam u innsbruškom »Canisianum«-u prvi put prisustvovao čitanju pod ručkom — u velikoj blagovaoni za trista bogoslova, sa visokim stropom — iznenadilo kako čitači sa galerije otežu, posebno naglašuju svaku riječ, prave duge stanke. Kasnije sam to shvatio. Vidio sam da drukčije ne može ni biti. Dresirali su ih tako. Ali smo zato i čuli svaku riječ. I mi stranci koji još nijesmo dobro znali njemački i koji ne bismo bili, da su se čitači žurili, razumjeli ni jedne riječi. A tako čitaju i mole i beuronci, i časne sestre, i teolozi u dobro vođenim bogoslovskim zavodima. To je diktat liturgijskog osjećaja i diktat zajednice. Možda su ga i u Innsbruck donijeli najviše alumni monaških, abacijalnih redova, u kojima su korski oficij i liturgija jedna od glavnih zadaća reda: benediktinci, cisterciti, premonstratenzi; — bilo ih je u Innsbrucku dosta.

Izgleda mi da će se liturgijski pokret i kod nas morati svijesno konfrontirati s ovim problemom i sustavno se pozabaviti njegovim rješenjem. Morat ćemo provoditi radikalan preodgoj svojih dosadašnjih navika i manira. A prvoborci i uzori kod toga moraju nam postati oni koji se najviše angažuju i oduševljavaju za liturgijski duh i reforme u savremenom crkvenom životu. Bez toga bi bilo bolje da i dalje po crkvama mumljamo »latinski«. Lakše bismo pred vjernicima sakrili, barem u crkvi, svoju pastoralnu golotinju i površnost. Ostala bi i dalje presvučen komotnim kostimom »sakralnosti«.

Mlada svećenička generacija koja će iz bogoslovskih škola izaći u nove, izmijenjene, liturgijske uvjete, mora biti toga najviše svijesna. I oni koji je uče i odgajaju. To mora danas postati novo, posebno, poglavlje i u liturgici, i u pastoralci. Valja klerike i učiti, i vježbati, i siliti da govore, mole i pjevaju razgovijetno i — polagano. Što polaganije! Liturgije nema bez patosa i bez formi!

A pomirimo se i s tim, računajmo s tim, da će nam obredi i funkcije odsada — trajati dulje!

Dr Čedomil Čekada

Jedan od ponajvažnijih ciljeva koji se putem liturgijskog odgoja mogu i moraju postići, a koji doprinose duhovnom ujedinjenju suvremenoga razrovanog svijeta, jest odgoj **svijesti zajedništva.** Ta je svijest za kršćansku religiju bitna, temeljna, središnja, ali je u posljednja stoljeća bila veoma zanemarena. Pokušavali smo se zadovoljavati sviješću takvoga zajedništva koje je, dobrim dijelom, bilo više sociološko i naravno (nacionalnost, seoska zajednica i slično), nego religiozno i nadnaravno. Sada, kad se mnoga sociološka zajedništva drobe i mrve, čovjek se pretvara u izgubljenu prašinu u masi. Crkvi je zato neodložan zadatak oživjeti i odgojiti svijest zajedništva naroda Božjega, sviju spasenih i ujedinjenih u Kristu Isusu, onih koji su privedeni pod jednu Glavu (anakephalaiosis!). A to se ne može drukčije nego putem i snagom liturgije, jer je liturgija sredstvo što ga je Krist odabrao, i kojim on zajedništvo otkupljenih sa sobom izvodi i ostvaruje.

Na toj liniji ostvarivanja svijesti i života zajednice uloga mjesne, lokalne religiozne zajednice (župe) i njezina liturgijskoga života jest temeljna i ishodišna. Svijet neće postati **drukčiji,** ako ne postane **bolji.** A neće postati bolji osim putem zajedničkog, jednodušnog nastojanja u Kristu Isusu i po Kristu Isusu in unitate Spiritus. Župe i njihov liturgijski život jesu žarišta **novoga svijeta.**

U liturgiji Krist ljudima govori, daje sama sebe i svoju silu. Zato će **iz** liturgije izaći novi ljudi koji će znati, htjeti i moći da snagom Duha Gospodina Isusa budu kvasac novoga čovječanstva. Koliko imamo vjernika koji redovito »prisustvuju« liturgiji i koji su životno nošeni sviješću osvjedočenja i odgovornosti da moraju biti, tj. da ne mogu ne biti kvasac svijeta u kojemu žive?

Odgoj i stvaran život župske zajednice kao mjesne, lokalne manifestacije i mjesnog ostvarenja univerzalne, sveopće Crkve nužno je sredstvo da se u suvremenih kršćana stvori **eklezijalni** mentalitet i eklezijalno znanje kao i efektivno proživljavanje **eklezijalnosti** kao spasilačke misije; a samo odatle može proizaći novi svijet.

»Spasenja nema ni u jednom drugom jer pod nebom nije drugo ime dano ljudima u kojem nas se treba spasiti!« osim imena Isusa Krista (Dap. 4, 12).

Dr o. Tomislav Šagi Bunić

TEME NA REDU

(Uz naše liturgijsko-pastoralne tečajeve)

Liturgijski svećenički tečajevi, što ih je zadnje tri godine organizovao ILO u Zagrebu, sa neočekivanim, iz godine u godinu sve brojnijim učešćem klera iz svih naših krajeva, dijeceza, redova s učešćem koje se već počinje brojiti četverocifrenim brojkama; svaki im je već treći, četvrti naš svećenik prisustvovao — teško da su samo rezultat liturgijskog oduševljenja u svećenstvu. Još više su oni, čini nam se, simptom probuđene pastoralne svijesti, traženja, očekivanja. Svi osjećamo, da živimo na jednoj histo-

rijskoj prekretnici u crkvenom životu — II vatikanski koncil samo je još više u nama učvrstio i potencirao taj osjećaj — pa je svećenstvo postalo duhovno radoznalo za sve pastoralne probleme što su ih prilike i vrijeme aktualizirali. Svećenici traže orijentaciju, a svakako uporedo s tim pokazuju i dobru volju da se pastoralno aktiviraju, da upotpune svoja iskustva, da eventualno i preorijentiraju metode i puteve duhovne pastve.

Ti tečajevi znače u isto vrijeme i uspjeh i perspektivu. Pokazuju nam u kojemu bismo se smjeru morali pokrenuti. Ljudi su očito za sistem kolektivne, koordinirane, solidarne, zajedničke akcije. I za sistem konzultiranja, savjetovanja, anketiranja, sustavnog i proučavanja i rješavanja problema.

Grjehota bi bilo, čini nam se, ne iskoristiti ta povoljna raspoloženja, tu pastoralnu »konjunkturu«. Ne smijemo dopustiti da naš elan malakše, da se s tim tendencijama ne produži i da ih se ne realizira. Ne smijemo razočarati toliku masu dobronamjernih i mladih u kleru.

Ako liturgijski Odbor uspijeva u svome radu, zašto ne bi uspijevale i eventualne analogne inicijative na drugim poljima crkvenoga života? Ako svećenici pokazuju toliko interesa za liturgijsku problematiku, pokazivali bi ga, sigurno, i za druga pastoralna pitanja. I tu bi nam dobro došli tečajevi, savjetovanja, vijećanja.

Hoće li se to, u punijem opsegu, i ostvariti, teško je unaprijed reći. Ovisi to o mnogo faktora.

Jedno smo ipak veliko ostvarenje, u svakom slučaju, već i dosada postigli. To je to sâmo svećeničko zborovanje: makar i samo jedamput na godinu — češće, uostalom, u ovom stilu, ne bi bilo ni moguće. Treba ga i realno iskoristiti. Ako već ne možemo, zasada, organizovati zborovanja i za druga pitanja, i za druga pastorala područja, možemo barem one najvažnije probleme iz pastve prisloniti uz ovaj, već ostvareni i uvedeni, svećenički skup.

Realan pastoralni instinkt organizatora liturgijskog pokreta već je inaugurirao takvu orijentaciju. Na lanjskom tečaju tretiran je bio, ambiciozno i na široko, toliko važni pastoralni problem propovijedanja. I nije akcija ostala bez rezultata, i ako, možda, u zaključcima nije u svemu bio pogođen najbolji način. Za dogodišnji tečaj planira se opet, čujemo, da bude posvećen, možda još važnijem, pastoralnom problemu katehizacije, vjerske pouke. A onda će doći na red nešto treće.

Što? I na to valja već unaprijed misliti.

Nešto od onoga, što nas najviše tare.

A ima takvih tema. Nekoliko bismo ih željeli, kratko nabaciti u ovom članču.

Problem lajičkog, s v j e t o v n j a č k o g a p o s t o l a t a. Njegovi izgledi. Njegove konkretne metode i zadaci. Njegova šira problematika. Njegova pravna kodifikacija.

Pastoralni problem o m l a d i n e. Praktično ga još nijesmo ni načeli. A gori nam pod nogama. Protestativno viče za rješenjem.

B r a č n o - o b i t e l j s k i - s e k s u a l n i problem. Svaki je dan flagrantniji. Poprima već beznadne i anarhične forme. Nosi nas struja, a da ne znamo, ni kamo ni dokle. Niti smo mu ispisali dijagnozu niti prognozu.

Pitanje duhovnih zvanja. Pitanje sjemeništa. U mnogim stranama katoličkog svijeta izaziva alarm. Kod nas još ne. Puno smo, zasada, sretniji od drugih. Samo, dokle će to tako i kod nas? Valja se spremati i na osjeku iza plime. Da ništa, imamo obveze prema onima koji zovu u pomoć. Da ništa, pred nama je reorganizacija svećeničkog odgoja i školovanja.

Ženske redovničke družbe i njihov novi djelokrug. Pun je otvorenih pitanja. I organizacijskih, i tehničkih, i prije svega duhovno-odgojnih. Neposredno nas se sviju tiče. Susrećemo se s njim na terenu, u župama, kao ispovjednici i duhovnici sestara. Ozbiljno nije kod nas nikada još bio ni postavljen na tapet.

Katolička knjiga i štampa. Unišla je, zadnje dvije, tri godine, u bitno drugu, i višu, fazu Tiskaju se knjige. Izdaju se časopisi. Moramo to dovesti u sistem. Ne smijemo, kaošto je to bilo često u prošlosti, sve ostaviti slučaju i improvizaciji.

Ekumenizam. Odnos prema drugim religijama, kršćanskim i nekršćanskim. Kod nas. U našemu domaćem okviru. S našim specifičnim prednostima i poteškoćama. Nemamo još ni ideja. Nemamo još ni početne orijentacije. A klasična smo zemlja vjerskog »pluralizma«, kako to danas govore. Potrebna nam je »koeksistencija«, potrebna suradnja, potrebna dobro definirana sloboda vjere i savjesti. Potrebne su nam i konkretne institucije, forumi, organi. I u prošlosti smo bili zemlja unijskih i pokušaja i uspjeha (ili neuspjeha).

Ispovijed. Dokle smo god katolici, bit će nam to uvijek jedna od centralnih pastoralnih tema. U vezi je sa svima drugima.

Grad i selo. Ramifikacija i paralelizacija dviju pastvi, dviju pastoralnih grana i područja, dviju pastoralnih problematika.

Eto tema na redu! A bit će ih još. Unaprijed na njih mislimo! I stavljajmo ih, sustavno i brižljivo, na dnevni red naših liturgijskih — ili pastoralnih svejedno — tečajeva!

Možda će nam koji od tih tečajeva donijeti i posve konkretna, organizovana, rješenja. Ali, da ništa, sugerirat će nam pokoju plodnu ideju. Osvijetlit će problematiku s više strana. Dat će nam kakve takve direktive.

A i opće su direktive nešto! I — pametne rezolucije!

Dr. Č. Č.

Pridiga pri maši za rajne

Kdor je pazljivo pregledal letošnji direktorij, je našel na strani XXX. opozorilo na določbo (Ritus servandus in celebratione missae XIII/3), da mora biti pri maši za rajne govor (pridiga) po maši: »Si habendus est sermo, hebeeaur finita missa ante absolutivnem.« Direktorij dodaja še razlago: »Id est non post Evangelium sicut in aliis missis«. To naročilo je znano in je bilo že večkrat pojasnjeno. Tudi v novi izdaji misala (1962) je določba ostala nespremenjena.

Znano je, kako je II. vatikanski koncil poudaril biblični in katehetični pomen prvega dela evharistične skrivnosti, ko je v členu 52 liturgične konstitucije določil: »Močno se priporoča kot

Pitanje duhovnih zvanja. Pitanje sjemeništa. U mnogim stranama katoličkog svijeta izaziva alarm. Kod nas još ne. Puno smo, zasada, sretniji od drugih. Samo, dokle će to tako i kod nas? Valja se spremati i na osjeku iza plime. Da ništa, imamo obveze prema onima koji zovu u pomoć. Da ništa, pred nama je reorganizacija svećeničkog odgoja i školovanja.

Ženske redovničke družbe i njihov novi djelokrug. Pun je otvorenih pitanja. I organizacijskih, i tehničkih, i prije svega duhovno-odgojnih. Neposredno nas se sviju tiče. Susrećemo se s njim na terenu, u župama, kao ispovjednici i duhovnici sestara. Ozbiljno nije kod nas nikada još bio ni postavljen na tapet.

Katolička knjiga i štampa. Unišla je, zadnje dvije, tri godine, u bitno drugu, i višu, fazu Tiskaju se knjige. Izdaju se časopisi. Moramo to dovesti u sistem. Ne smijemo, kaošto je to bilo često u prošlosti, sve ostaviti slučaju i improvizaciji.

Ekumenizam. Odnos prema drugim religijama, kršćanskim i nekršćanskim. Kod nas. U našemu domaćem okviru. S našim specifičnim prednostima i poteškoćama. Nemamo još ni ideja. Nemamo još ni početne orijentacije. A klasična smo zemlja vjerskog »pluralizma«, kako to danas govore. Potrebna nam je »koeksistencija«, potrebna suradnja, potrebna dobro definirana sloboda vjer i savjesti. Potrebne su nam i konkretne institucije, forumi, organi. I u prošlosti smo bili zemlja unijskih i pokušaja i uspjeha (ili neuspjeha).

Ispovijed. Dokle smo god katolici, bit će nam to uvijek jedna od centralnih pastoralnih tema. U vezi je sa svima drugima.

Grad i selo. Ramifikacija i paralelizacija dviju pastvi, dviju pastoralnih grana i područja, dviju pastoralnih problematika.

Eto tema na redu! A bit će ih još. Unaprijed na njih mislimo! I stavljajmo ih, sustavno i brižljivo, na dnevni red naših liturgijskih — ili pastoralnih svejedno — tečajeva!

Možda će nam koji od tih tečajeva donijeti i posve konkretna, organizovana, rješenja. Ali, da ništa, sugerirat će nam pokoju plodnu ideju. Osvijetlit će problematiku s više strana. Dat će nam kakve takve direktive.

A i opće su direktive nešto! I — pametne rezolucije!

Dr. Č. Č.

Pridiga pri maši za rajne

Kdor je pazljivo pregledal letošnji direktorij, je našel na strani XXX. opozorilo na določbo (Ritus servandus in celebratione missae XIII/3), da mora biti pri maši za rajne govor (pridiga) po maši: »Si habendus est sermo, hebeeaur finita missa ante absolutivnem.« Direktorij dodaja še razlago: »Id est non post Evangelium sicut in aliis missis«. To naročilo je znano in je bilo že večkrat pojasnjeno. Tudi v novi izdaji misala (1962) je določba ostala nespremenjena.

Znano je, kako je II. vatikanski koncil poudaril biblični in katehetični pomen prvega dela evharistične skrivnosti, ko je v členu 52 liturgične konstitucije določil: »Močno se priporoča kot

sestavni del bogoslužja homilija, v kateri se... na podlagi svetega besedila razlagajo verske skrivnosti in načela krščanskega življenja.« Papež Pavel VI. je z apostolskim pismom Sacram liturgiam (člen 3) ukazal izvajati prav ta člen, »da ne bodo srca vernikov dalje pogrešala tistih milostnih sadov, ki jih od tod pričakujemo«.

Navedeni člen res ukazuje homilija predvsem ob nedeljah in zapovedanih praznikih, vendar je treba poudariti, da to nikakor ni bil edini namen koncilskih očetov, ko so 20. novembra 1963 izglasovali poglavje o maši. Vernikom in tudi duhovnikom so hoteli koncilski očetje približati pomembnost božje besede pri maši, saj so v času po tridentinskem koncilu ob poudarjanju njenega daritvenega značaja mnogi pozabljali na njeno poučno vlogo in vrednost.

V začetku članka navedeno določbo mašnega obreda bo zato treba razlagati kot ostanek pojmovanja prejšnih stoletij, ko mašni obred sploh ni omenjal pridige in jo zaradi te dediščine še sedaj le kot možnost dopušča pri peti maši: »si autem sit praedicandum« (VI/6), nekoliko določneje pa v popisovanju darovanja: »dicto symbolo, vel, si non sit dicendum, post Evangelium vel homiliam« (VII/1).

U razlagi mašnega obreda, katero je napisal Pierre Jounel za priročno izdajo pariškega Centra za liturgično pastoralo (Les rites de la messe, 1963, 122. 123), najdemo še drug vzrok navedene določbe. Z njo je bil mišljen predvsem pogrebni govor tiste vrste, »kakor so si ga zamišljali v 16. in 18 stoletju (nekak hvalospev pokojniku), ne pa homilija na podlagi berila ali evangelija. Homilija ima pravo mesto samo v prvem delu maše.

Tako homilija, ki morda zaradi dosedanjih določb ni bila v navadi, bo gotovo primerna saj pri nekaterih za rajne, nedvomno pa pri mašah na dan vernih duš (zlasti, če je župnik tretjo mašo prestavil na popoldanski ali večerni čas, ko ljudje laže pridejo k maši). Takrat homilija ne bo poveličevala zaslug določenaga pokojnega, ampak bo lahko »razlagala verske skrivnosti in načela krščanskega življenja«, kakor se je izrazil cerkveni zbor

Kratka homilija bo potrebna tudi ob drugih priložnostih (morda ob pogrebu), zlasti v cerkvah, kjer mašnik bere berilo in evangelij v domačem jeziku. Ne pozabimo na dejstvo, da so verniki prav ob misli na smrt bolj kot sicer dojemljivi za božjo besedo. Ne izgovarajmo se, da ta pridiga še ni ukazana, ampak pomagajmo vernikom, da bodo božjo besedo slišali, jo zaradi naše razlage prav razumeli in tudi po njej živeli ,dokler jih Bog še pusti pri življenju.

Marijan Smolik

Jesmo li za zastavicu?

Današnje vrijeme donijelo je mnogo noviteta. Tako se i u pastorizaciji traže i pronalaze nove forme i metode. To je potrebno i opravdano.

Među novitete ažurne pastorizacije možemo ubrojiti i svećeničku motorizaciju. Počevši od unazad desetak godina pa ovamo, mnogi svećenici, a naročito mladi, imaju velike motore ili male (mopede). Kad se desi u župi bolesnik ili koja druga pastoralna potreba, pa to bilo udaljeno i preko deset ili više kilometara,

sestavni del bogoslužja homilija, v kateri se . . . na podlagi svetega besedila razlagajo verske skrivnosti in načela krščanskega življenja.« Papež Pavel VI. je z apostolskim pismom Sacram liturgiam (člen 3) ukazal izvajati prav ta člen, »da ne bodo srca vernikov dalje pogrešala tistih milostnih sadov, ki jih od tod pričakujemo«.

Navedeni člen res ukazuje homilija predvsem ob nedeljah in zapovedanih praznikih, vendar je treba poudariti, da to nikakor ni bil edini namen koncilskih očetov, ko so 20. novembra 1963 izglasovali poglavje o maši. Vernikom in tudi duhovnikom so hoteli koncilski očetje približati pomembnost božje besede pri maši, saj so v času po tridentinskem koncilu ob poudarjanju njenega daritvenega značaja mnogi pozabljali na njeno poučno vlogo in vrednost.

V začetku članka navedeno določbo mašnega obreda bo zato treba razlagati kot ostanek pojmovanja prejšnih stoletij, ko mašni obred sploh ni omenjal pridige in jo zaradi te dediščine še sedaj le kot možnost dopušča pri peti maši: »si autem sit praedicandum« (VI/6), nekoliko določneje pa v popisovanju darovanja: »dicto symbolo, vel, si non sit dicendum, post Evangelium vel homiliam« (VII/1).

U razlagi mašnega obreda, katero je napisal Pierre Jounel za priročno izdajo pariškega Centra za liturgično pastoralo (Les rites de la messe, 1963, 122. 123), najdemo še drug vzrok navedene določbe. Z njo je bil mišljen predvsem pogrebni govor tiste vrste, »kakor so si ga zamišljali v 16. in 18 stoletju (nekak hvalospev pokojniku), ne pa homilija na podlagi berila ali evangelija. Homilija ima pravo mesto samo v prvem delu maše.

Tako homilija, ki morda zaradi dosedanjih določb ni bila v navadi, bo gotovo primerna saj pri nekaterih za rajne, nedvomno pa pri mašah na dan vernih duš (zlasti, če je župnik tretjo mašo prestavil na popoldanski ali večerni čas, ko ljudje laže pridejo k maši). Takrat homilija ne bo poveličevala zaslug določenaga pokojnega, ampak bo lahko »razlagala verske skrivnosti in načela krščanskega življenja«, kakor se je izrazil cerkveni zbor

Kratka homilija bo potrebna tudi ob drugih priložnostih (morda ob pogrebu), zlasti v cerkvah, kjer mašnik bere berilo in evangelij v domačem jeziku. Ne pozabimo na dejstvo, da so verniki prav ob misli na smrt bolj kot sicer dojemljivi za božjo besedo. Ne izgovarajmo se, da ta pridiga še ni ukazana, ampak pomagajmo vernikom, da bodo božjo besedo slišali, jo zaradi naše razlage prav razumeli in tudi po njej živeli ,dokler jih Bog še pusti pri življenju.

Marijan Smolik

Jesmo li za zastavicu?

Današnje vrijeme donijelo je mnogo noviteta. Tako se i u pastorizaciji traže i pronalaze nove forme i metode. To je potrebno i opravdano.

Među novitete ažurne pastorizacije možemo ubrojiti i svećeničku motorizaciju. Počevši od unazad desetak godina pa ovamo, mnogi svećenici, a naročito mladi, imaju velike motore ili male (mopede). Kad se desi u župi bolesnik ili koja druga pastoralna potreba, pa to bilo udaljeno i preko deset ili više kilometara,

svećenik sjeda na motor i brzo dolazi na potrebno mjesto. Veliko olakšanje, bez sumnje, za svećenika je takvo vozilo. Nakon obavljenog posla brzo se povraća u župski stan i opet je na polaznom startu, ako bude sličan i drugi slučaj, pa to bilo i na suprotnom kraju župe.

Dakle: motorizacija nam produljuje dragocjeno vrijeme za rad, a ujedno i čuva našu fizičku sposobnost, koja se ne da lako odijeliti od psihičkog raspoloženja

Ali bih htio ovdje iznijeti jednu stvar na razmišljanje, koja se odnosi na našu motorizaciju.

Motorima idemo da providiramo bolesnike i redovno tajno nosimo Presv. Oltarski Sakramenat. Drugog izlaza nema. Susretamo na putu vjernike svake dobi, a oni ne znaju, da nosimo Svetotajstvo. Bilo bi dobro da ipak ima neki znak po kojem to oni mogu znati. Za takva putovanja mogla bi se izraditi i staviti sprijeda na vozilo mala zastavica. Zastavica bi se samo montirala na vozilo dok nosimo Presveto, a čim ga podijelimo bolesniku, zastavica se skine s vozila i stavi u tašnu s ostalim stvarima za opremanje bolesnika. Po gradovima, gdje nije razborito stavljati takvu zastavicu, svećenik se njome tamo ne će ni služiti.

Takva zastavica bi mogla biti od platna ili bolje od emajliranog pleha: trouglastog oblika, boje bijele, pričvršćena na kratkom čeličnomoršku, a svakako bi trebala imati na sebi s jedne strane naslikanu hostiju, a s druge križ ili koji drugi nabožni emblem. Razumije se, da bi morala biti ista u cijeloj našoj zemlji.

Tako bi vjernici na putu mogli znati, da svećenik nosi Presveto nekom bolesniku ili umirućem Oni bi mogli pozdraviti Spasitelja na taj način, da trenutak stanu, otkriju glavu i naklone se u momentu dok takav svećenik-motorista prolazi sa Presvetim. A koliki bi se dobri vjernici pomolili za bolesnika, kojemu svećenih žuri!

Svećenici-motoristi! Jesmo li za zastavicu?

O. Umberto Lončar, župnik

Prvi komentari Liturgijske uredbe

Kako je bilo očekivati, počeli su naveliko nicati komentari koncilske Uredbe o svetom bogoslužju. Jedan je od prvih napisao naš suradnik Dr Marijan Smolik pod skromnim naslovom »*Pripombe k liturgični konstituciji*« (izd. Nadškofijski ordinarijat u Ljubljani tiskom). Nalazeći se na Liturgijskom institutu u Parizu mogao je, osobito iz predavanja svojih profesora P. Jounela i p. Gya, doznati što francuski stručnjaci misle o Konstituciji i o njezinim pojedinim članovima. Osim toga mu je bio na raspolaganju komentar p. Maertensa, izašao u belgijskoj reviji »Paroisse et liturgije (1964, 81-102), što ga je i naš p. Šagi preveo u Vjesniku oo. Kapucina. A već je bio objelodanjen i komentar u talijanskoj reviji »Rivista di pastorale liturgica«, napisan od stručnjaka koji su sudjelovali u predkoncilskoj komisiji za liturgiju. Dr. Smolik je

svećenik sjeda na motor i brzo dolazi na potrebno mjesto. Veliko olakšanje, bez sumnje, za svećenika je takvo vozilo. Nakon obavljenog posla brzo se povraća u župski stan i opet je na polaznom startu, ako bude sličan i drugi slučaj, pa to bilo i na suprotnom kraju župe.

Dakle: motorizacija nam produljuje dragocjeno vrijeme za rad, a ujedno i čuva našu fizičku sposobnost, koja se ne da lako odijeliti od psihičkog raspoloženja

Ali bih htio ovdje iznijeti jednu stvar na razmišljanje, koja se odnosi na našu motorizaciju.

Motorima idemo da providiramo bolesnike i redovno tajno nosimo Presv. Oltarski Sakramenat. Drugog izlaza nema. Susretamo na putu vjernike svake dobi, a oni ne znaju, da nosimo Svetotajstvo. Bilo bi dobro da ipak ima neki znak po kojem to oni mogu znati. Za takva putovanja mogla bi se izraditi i staviti sprijeda na vozilo mala zastavica. Zastavica bi se samo montirala na vozilo dok nosimo Presveto, a čim ga podijelimo bolesniku, zastavica se skine s vozila i stavi u tašnu s ostalim stvarima za opremanje bolesnika. Po gradovima, gdje nije razborito stavljati takvu zastavicu, svećenik se njome tamo ne će ni služiti.

Takva zastavica bi mogla biti od platna ili bolje od emajliranog pleha: trouglastog oblika, boje bijele, pričvršćena na kratkom čeličnom dršku, a svakako bi trebala imati na sebi s jedne strane naslikanu hostiju, a s druge križ ili koji drugi nabožni emblem. Razumije se, da bi morala biti ista u cijeloj našoj zemlji.

Tako bi vjernici na putu mogli znati, da svećenik nosi Presveto nekom bolesniku ili umirućem Oni bi mogli pozdraviti Spasitelja na taj način, da trenutak stanu, otkriju glavu i naklone se u momentu dok takav svećenik-motorista prolazi sa Presvetim. A koliki bi se dobri vjernici pomolili za bolesnika, kojemu svećenih žuri!

Svećenici-motoristi! Jesmo li za zastavicu?

O. Umberto Lončar, župnik

Prvi komentari Liturgijske uredbe

Kako je bilo očekivati, počeli su naveliko nicati komentari koncilske Uredbe o svetom bogoslužju. Jedan je od prvih napisao naš suradnik Dr Marijan Smolik pod skromnim naslovom *»Pripombe k liturgični konstituciji«* (izd. Nadškofijski ordinarijat u Ljubljani tiskom). Nalazeći se na Liturgijskom institutu u Parizu mogao je, osobito iz predavanja svojih profesora P. Jounela i p. Gya, doznati što francuski stručnjaci misle o Konstituciji i o njezinim pojedinim članovima. Osim toga mu je bio na raspolaganju komentar p. Maertensa, izašao u belgijskoj reviji »Paroisse et liturgie (1964, 81-102), što ga je i naš p. Šagi preveo u Vjesniku oo. Kapucina. A već je bio objelodanjen i komentar u talijanskoj reviji »Rivista di pastorale liturgica«, napisan od stručnjaka koji su sudjelovali u predkoncilskoj komisiji za liturgiju. Dr. Smolik je

svoje opaske zabilježio prevađajući Uredbu na slovenski, a vrlo su stvarne i pobudne.

Isti navodi da su dva spomenuta profesora spremila komentar Uredbe za poznatu reviju *»La Maison-Dieu«*. I doista je taj izišao u 1. ovogodišnjem broju te revije kao njezin 77. svezak. To je ne samo stvaran i vrlo dobar nego i opširan (skoro 220 stranica) komentar, a osim navedenih dali su svoje dragocjene priloge poznati p. Roguet i koralista p. Gèlinau. I oni koji nisu pretplaćeni na ovu vodeću reviju (a trebalo bi je i kod nas imati barem svaki DLO i davati je na čitanje svima koji se zanimaju), neka se nađe na stolu svakog liturgijskog radnika, jer će teško moći govoriti ili pisati o Uredbi bez tog magistralnog komentara. Donošenjem koncilske Uredbe o svetom bogoslužju nastojanja su revije »La Maison-Dieu« postigla svoj prvi veliki plod koji njezini suradnici smatraju sjemenom novog rasta liturgijske obnove, pa će oni sigurno i naprijed najviše pratiti i potpomagati razvoj tog bujnog i spasonosnog stabla.

Ništa manji nije opsegom i važnošću komentar što ga je izdala milanska Opera della regalità di N. S. Gesù Cristo (ustanovljena od p. Gemelli-a, a sada je još više upravljena u liturgijskom duhu od p. Antonelli-a). Čitav joj je naslov *Costituzione conciliare sulla sacra litugia. Introduzione, testo latino-italiano, commento«*. Izdanja su uredili p. Antonelli i p. Falsini uz suradnju prominentnih stručnjaka koje je dosta spomenuti po imenu: Bugnini, Braga, Frutaz, Franco, Gagnebet, Jungmann, Martimort, Morganti, Salmon, Vagaggini. Osim teksta Uredbe donesen je latinski i talijanski autentičan tekst apostolskog pisma »Sacram liturgiam« od 25-I-1964. Najviše su dijelova tog komentara napisali lazarista Braga, tajnik talijanskog »Centro di azione liturgica (CAL)« i član predkoncilske liturgijske komisije, te franjevac Falsini koji je cijelom komentaru dao jedinstvenost, pa nema protuslovljenja ni mnogih ponavljanja. Sve su primjedbe vrlo trijezne i posve stvarne, bez nepotrebnog oduševljenja, jer zaista Uredbu treba samo pravo shvatiti pa da svatko uvidi njezino epohalno značenje za slijedeće decenije liturgijske i crkvene obnove. Urednici sami pišu u predgovoru: »Komentar je prije svega pripremljen u praktičnu svrhu: da se pomogne svećenicima i naobraženim laicima ući u duh Uredbe koliko je moguće tačnim i sigurnim izlaganjem sadržaja same Uredbe. Nije se htjelo pisati znanstveno djelo, nego lak i doličan način učiniti Uredbu pristupačnom. Nastao je tako vrijedan svezak, dobro odmjeren usprkos raznolikosti suradnika, bogat informacijama i smjernicama, sa širokim pogledima na sve liturgijske probleme, malena ali prava liturgijska enciklopedija«. Posebno su zanimiva i korisna dva dodatka o hagiografskim lekcijama i o stanovništvu Crkve prema reformi kalendara (o kojoj je kod nas pisano kao o gotovoj skoro stvari i ne posve tačno) iz pera stručnjaka Kongregacije za obrede, Frutaza. Knjiga ima uz svako poglavlje Uredbe i popis literature o tom predmetu, a na koncu su vrlo korisni indeksi stvari, imena i dokumenata. Stoji 1300 lira, pa je može nabaviti svaki svećenik koji se malo više zanima za liturgiju i zna talijanski. Osobito se preporuča svima koji u bogoslovijama, klerikatima i novicijatima predavaju i slušaju liturgiku.

Na kraju treba istaknuti, da je nama pružen jedan od prvih komentara saborske Uredbe o sv. bogoslužju. I to živom i toplom riječju naših biskupa na tečaju u Zagrebu. Nije poznato da su to doživjeli tako brzo i tako potpuno svećenici drugih naroda. Sada smo taj njihov tumač dobili i u lijepo opremljenoj knjizi *»Liturgijska obnova zajednice«*. Ne bi smjele biti svećeničke ni redovničke zajednice (muške i ženske), koja neće naručiti tu knjigu i često je imati pred očima. Samo tako ćemo moći, pod vodstvom Sv. Stolice i naših biskupa, pružiti svojim vjernicima što oni od nas očekuju i Bog po Crkvi naređuje.

o. M. Kirigin

Dr o. J. Šetka: Hrv. kršć. terminologija

Često je u imenu najbolje označen pojam svake stvari. Samo se neki put uporabom ime toliko izmijeni da mu se zamete postanak ili izgubi smisao. Pogotovo to vrijedi kad se upotrebljavaju termini iz stranih jezika. Proučavanje je dakle terminologije vrlo potrebito i korisno. Stoga smo vrlo zahvalni prof. makarske bogoslovije, Dr o. J. Šetki, koji je mnogo vremena posvetio istraživanju te vrsti. Ovo je njegovo djelo plod toga marljivog i stručnog nastojanja. Prije je rata izišao I dio: »Hrvatski kršćanski termini, a sada imamo evo II dio: »Hrvatski kršćanski termini latinskoga porijekla«. Naručuje se kod autora u Makarskoj za 850 dinara, gdje se može još dobiti i I dio za 350 Din.

Pravo je da se naš list osvrne na ovo djelo i da ga preporuči, jer je dobar dio ovih termina nastao u vezi s liturgijskim životom našega naroda. A kako graničimo s Istokom i Zadom, poprimili smo mnogo naziva iz grčkog i latinskog jezika. Bit će znak komotnosti i pomanjkanja invencije, ali je činjenica da su i naši stari često ostavljali tuđe izraze nepromjenjenima. Grčki se i latinski sve manje uče i znaju, pa ako je neukusno upotrebljavati u običnom životu strane izraze koje ne shvaćamo još manje se to smije u sakralnom govoru. Potrebito je dakle da svećnici razumiju sve te termine i da ih tumače vjernicima. Sada oni kod pričesti imaju reći »Amen« što ima smisla samo ako znaju i misle što time kažu. Ili npr. otkuda izraz korizma.

U opširnom Uvodu ove knjige govori se vrlo iscrpljivo o vezama našeg naroda s latinskim svijetom, o njegovom utjecaju na naš narod, posebno na stvaranje naše kršćanske terminologije. Zatim se navodi obilna literatura i izvori, pa slijede, alfabetskim redom pojedini latinski termini što smo ih primili iz latinskog jezika od najstarijih vremena do danas. Kad svakog se termina tumači ukratko njegovo značenje, kaže se od koje latinske riječi potječe, kako je i kada kod nas usvojen. Zajedno s terminima koje smo primili iz talijanskog jezika, a u dodatku su termini što smo ih primili iz njemačkoga, mađarskoga i turskoga.

Pisac se je djela zaista mnogo trudio da nam otkrije porijeklo i značenje svih termina, a redovito ih je i označio vrlo sažeto i tačno. Neka je ipak dopušteno spomenuti neke izraze s liturgijskog

područja za koje podpisani misli da nisu najsretnije opisani. Advenat je vrlo bogat liturgijski ciklus i označuje trostruki Isusov dolazak, a nije samo »vrijeme kad se vjernici pripravljaju za Božić«. Liturgijska se godina ne može dijeliti na božićno, uskrsno i duhovsko doba, kako se spominje kod brevijara. Pacifikal se mnogo više, sve donedavna, upotrebljavao za »cjelov mira« u Misi i otuda mu naziv (na Braču i skraćeno: pace) ,a ne od blogoslova kuća. Tko nosi soli Deo, na Misi ga skida na početku prefacije. Kod translacije je valjda štamparska pogreška obreda mjesto reda, a tako i na str. 9 biskupijama mjesto nadbiskupijama ili metropolijama.

Ove primjedbe ne žele da umanje vrijednost djela, već su naprotiv dokaz kako ih je malo i kako su malene u opsežnom i solidnom djelu koje će dobro doći i za poznavanje i za proučavanje liturgike.

o. M. Kirigin

VIJESTI

Liturgijski radni sastanci u krčkoj dijecezi

Očito je da neće niti Uredba o svetom bogoslužju niti sve najljepše odredbe svete Crkve postići cilja ako se za liturgiju ne zagriju najprije svećeničke duše. Jedva tada, kad žar pastira zahvati i vjerni puk, mogu se očekivati veliki plodovi što ih Majka Crkva želi.

U tom je smislu dala primjer drugima malena krčka biskupija. Njezin je naime pomoćni biskup preuzvišeni gospodin dr Karmelo Zazinović organizirao ljetos liturgijske radne sastanke za sav kler, raspršen na deset otoka i otočića svoje biskupije. Sretna je zamisao bila da se za održavanje spomenutih sastanaka pozove mnogopoštovani o. dr Tomislav Šagi - Bunić OFMCap koji na zagrebačkom bogoslovskom fakultetu predaje dogmatiku i patrologiju te je, kao takav, bio doista pozvan da osvijetli izvore novih zanosa i buđenja u samoj Crkvi, izvore kojima su temelji dubine Božjeg bivstva i ljubavi prema dušama.

Budući da je bilo nemoguće okupiti svekolike svećenike krčke biskupije u jedno mjesto, to je zborovanje bilo zamišljeno da se održi u tri središta: Malom Lošinju, Rabu i Krku.

Najprije je održan sastanak u Malom Lošinju, za dva veća i pet manjih otoka, gdje postoji najveća župa u dijecezi, koju je reorganizirao sam preuzvišeni pomoćni biskup, do nedavna župnik dekan u tom kraju, a sada se vodi dekan mons. Antun Toljanić, koji je ujedno imenovan dijecezanskim predsjednikom Savjeta za promicanje svete liturgije, umjetnosti i glazbe.

Na dvodnevnom se sastanku, dne 27 i 28. srpnja, našlo na okupu devetnaest svećenika, redovnika i jedan bogoslov.

Sličan se sastanak, odmah nakon toga, održao dne 30. i 31. srpnja u Rabu za rapski provikarijat (otok Rab i sjeverni dio Paga) na kojem je uzelo dijela sedamnaest svećenika, redovnika i klerika; koji su se našli na ljetovanju u kamporskom samostanu.

područja za koje podpisani misli da nisu najsretnije opisani. Advenat je vrlo bogat liturgijski ciklus i označuje trostruki Isusov dolazak, a nije samo »vrijeme kad se vjernici pripravljaju za Božić«. Liturgijska se godina ne može dijeliti na božićno, uskrsno i duhovsko doba, kako se spominje kod brevijara. Pacifikal se mnogo više, sve donedavna, upotrebljavao za »cjelov mira« u Misi i otuda mu naziv (na Braču i skraćeno: pace) ,a ne od blogoslova kuća. Tko nosi soli Deo, na Misi ga skida na početku prefacije. Kod translacije je valjda štamparska pogreška obreda mjesto reda, a tako i na str. 9 biskupijama mjesto nadbiskupijama ili metropolijama.

Ove primjedbe ne žele da umanje vrijednost djela, već su naprotiv dokaz kako ih je malo i kako su malene u opsežnom i solidnom djelu koje će dobro doći i za poznavanje i za proučavanje liturgike.

o. M. Kirigin

VIJESTI

Liturgijski radni sastanci u krčkoj dijecezi

Očito je da neće niti Uredba o svetom bogoslužju niti sve najljepše odredbe svete Crkve postići cilja ako se za liturgiju ne zagriju najprije svećeničke duše. Jedva tada, kad žar pastira zahvati i vjerni puk, mogu se očekivati veliki plodovi što ih Majka Crkva želi.

U tom je smislu dala primjer drugima malena krčka biskupija. Njezin je naime pomoćni biskup preuzvišeni gospodin dr Karmelo Zazinović organizirao ljetos liturgijske radne sastanke za sav kler, raspršen na deset otoka i otočića svoje biskupije. Sretna je zamisao bila da se za održavanje spomenutih sastanaka pozove mnogopoštovani o. dr Tomislav Šagi - Bunić OFMCap koji na zagrebačkom bogoslovskom fakultetu predaje dogmatiku i patrologiju te je, kao takav, bio doista pozvan da osvijetli izvore novih zanosa i buđenja u samoj Crkvi, izvore kojima su temelji dubline Božjeg bivstva i ljubavi prema dušama.

Budući da je bilo nemoguće okupiti svekolike svećenike krčke biskupije u jedno mjesto, to je zborovanje bilo zamišljeno da se održi u tri središta: Malom Lošinju, Rabu i Krku.

Najprije je održan sastanak u Malom Lošinju, za dva veća i pet manjih otoka, gdje postoji najveća župa u dijecezi, koju je reorganizirao sam preuzvišeni pomoćni biskup, do nedavna župnik dekan u tom kraju, a sada se vodi dekan mons. Antun Toljanić, koji je ujedno imenovan dijecezanskim predsjednikom Savjeta za promicanje svete liturgije, umjetnosti i glazbe.

Na dvodnevnom se sastanku, dne 27 i 28. srpnja, našlo na okupu devetnaest svećenika, redovnika i jedan bogoslov.

Sličan se sastanak, odmah nakon toga, održao dne 30. i 31. srpnja u Rabu za rapski provikarijat (otok Rab i sjeverni dio Paga) na kojem je uzelo dijela sedamnaest svećenika, redovnika i klerika; koji su se našli na ljetovanju u kamporskom samostanu.

Konačno je, dne 4. i 5. kolovoza, posljednji sastanak održan u biskupskom gradu Krku za svećenike otoka. Tu se okupilo oko četrdeset svećenika, redovnika, bogoslova i klerika.

Na sva su tri mjesta obrađivane teme o svetoj liturgiji. Naslovi su im bili ovi:

I Pojam i uloga liturgije u životu i djelovanju Crkve,
II Putevi liturgijskog odgoja,
III Liturgija i suvremeni svijet (Očekivanja svijeta od koncilske Crkve).

Nacrti su ovih predavanja bili za vremena dostavljeni svećenicima u ime pripreme, posebice pripreme na debatu koja je bila jedan od ponajglavnijih ciljeva sastanaka i koja je od momenta do momenta postajala vrlo živa. Zacijelo je donijela mnogo ploda.

Sveopća je želja svećenstva da se i u budućim godinama nastavi s ovakvim radnim sastancima kojima je ovogodišnje zborovanje dobar temelj i sretan početak.

Savjet za promicanje liturgije u krčkoj biskupiji

Rad DLO-a krčke biskupije

Početkom sam se rujna našao u Krku i na želju sam preuzv pom. biskupa Dr K. Zazinovića prisustvovao sjednici njihovog DLO-a. U odboru je prema čl. 46. Uredbe i referent za crkvenu umjetnost i glazbu, pa je tako sav rad koordiniran. Ugodno me je iznenadilo čitanje zapisnika 29. sjednice. Sa 30 dosadanjih radnih sjednica može krčki odbor stati uz bok zagrebačkog DLO-a. Odmah je onda uzeo u ruke zapisnik sam preuzvišeni i tačku po tačku kontrolirao što se je od zadnje sjednice provelo, a što se i kako se još ima provesti. Kod toga je on zaista vodio sjednicu, tj. tražio da svi članovi sudjeluju u raspravljanju. Najviše se govorilo o tiskanju psalama za nedjeljne i blagdanske večernje koje su se dosad pjevale staroslavenski. Na terenu se javljaju poteškoće u provađanju čl. 32. Uredbe, osobito prigodom pogreba, ali je sve razlike u tom pogledu preuzv. Zazinović uklonio još kao župnik u M. Lošinju, pa će sigurno pomalo i u cijeloj biskupiji. Osobito je pohvalno, što je krčki DLO preuzeo dužnost da surađuje u obnovljenom listu »Molite, braćo« koji moramo ne samo spasiti nego podići i proširiti.

o. M. K

Dva tečaja talijanskog CAL-a. Na plenarnoj je sjednici talijanskog episkopata u travnju ov. god. zaključeno, da se dosadašnji »Centro di azione liturgica (CAL)« potvrđuje kao službeni organ za liturgijski apostolat u Italiji. CAL se je pokazao dostojan tog povjerenja, kad je ovog ljeta organizirao dva važna tečaja. Prvi je bio u milanskom sjemeništu Saronno kroz puna tri tjedna za profesore liturgike u dijecezanskim i redovničkim bogoslovijama, učilištima i novicijatima. Prisustvovalo mu je 12 odličnih predavača i 60 revnih slušača. Svakog su dana zajedno molili Treći čas i Večernju, koju su u nedjelju pjevali. Sva su tri tjedna imali po jednu koncelebraciju. Program je bio opsežan: Saborska je Uredba o sv. bogoslužju obrađena u 56 »lekcija« (3 dnevno) od 13. VII do 2. VIII. Usprkos vrućini i naporu svi su bili oduševljeni koliko predmetom i načinom raspravljanja toliko i bratskom ljubavlju koja je vladala

među njima. — Drugi je tečaj održan malo kasnije (od 31. VIII do 3. IX) u Pisi i to kao XIV talijanski liturgijski »studijski tjedan«. Prisustvovalo mu je oko 600 svećenika, a započeo je koncelebracijom koju je vodio predsjednik CAL-a Mons. Rossi, biskup u Bielli, i govorom kard. Lercara. Govori su bili vrlo praktični i učesnicima su nastojali pokazati što sa svoje strane trebaju učiniti da saborska Uredba o sv. bogoslužju s vremenom donese što više ploda.

(»Rivista di pastorale liturgica II« 572—576)

Treće zasjedanje sabora. Ovo treće zasjedanje svetog sabora započelo je papinskom Misom na kojoj su se u djelo provele neke odredbe koncilske liturgijske uredbe. Na ovom zasjedanju donesene su mnoge vrlo važne odluke: o kolegijalnosti biskupa ,o sakramentalnosti svetog reda episkopata, o svetom redu đakonata kao samostalnom redu i staležu

Sastanak radnog odbora ILO-a. Koncem kolovoza sastao se u Banjoj Luci radni odbor ILO-a. Među ostalim zaključcima donesena je odluka da administracija i uredništvo pučkog liturgijskog časopisa »Molite braćo« prelazi u Zagreb. Na ovom sastanku su također izabrani predavači za pastoralno-liturgijski tečaj u veljači slijedeće godine koji će obrađivati temu »Liturgija i kateheza«.

Narodni jezik u Misi. Biskupske konferencije mnogih naroda uvele su gdje više gdje manje jezik u obrede sv. Mise. Među prvim bile su konferencije Australije, USA, Brazila, Francuske i Njemačke.

Prvorazredni ekumenski događaj. Na kvatrenu subotu, 28. IX papinska delegacija pod vodstvom kardinala Bea povratila je glavu sv. Andrije apostola u grčki grad Patras gdje je sveti apostol bio mučen. Ova dragocjena relikvija primljena je od pretstavnika grčke Crkve i države i od pravoslavnog puka s najvećim počastima. Vrlo je značajno što je tom prigodom rekao kardinal Bea: »Vjekovima smo živjeli kao da smo jedni drugima strani, iako nas je jedno isto krštenje učinilo djecom Božjom i braćom u Kristu Isusu. Kroz vjekove smo prečesto dolazili u sukob, premda smo po daru jednog istog svećeništva svetkovali istu Euharistiju, pričešćivali se presvetim tijelom jedinoga Gospodina koji je tu da nam dade život, da sjedini razasutu djecu Božju. Bratstvo Andrije i Petra, koji su tako blisko sjedinjeni u Kristovoj ljubavi i službi, neka svima nama bude uzor.«.

Prva enciklika Sv. Oca. Na blagdan Kristova preobraženja izdao je Sv. Otac Pavao VI svoju prvu encikliku »Ecclesiam suam«. Enciklika je podijeljena na tri dijela: 1. Crkva postaje sve više svijesna sebe, 2. Crkva treba da se obnovi, 3. Crkva stupa u kontakt sa svijetom. Ova je enciklika sigurno jedan od najznačenijih papinskih dokumenata našeg stoljeća, te je pobudila veliko zanimanje kršćana i nekršćana.

Euharistijski kongres u Bombayu. Prigodom međunarodnog euharistijskog kongresa u Bombayu katolici cijelog svijeta pokazali su međusobnu povezanost. Vatikan se pobrinuo za 500 stola i roketa, Njemačka je pribavila 84 ciborija, 400 misala i dragocjenosti korpus za križ kongresnog oltara, Italija kaleže, patene i oltarne križeve, Australija veliku dragocjenu monstrancu, Francuska se pobrinula za 456 flaša misnog vina, Argentina za 2,000.000 malih i velikih hostija, USA za živežne namirnice i fotomaterijal (Der Sonntag 1964, 40, 28).

SV. BENEDIKT — PATRON EVROPE

GOVOR SV. OCA PAVLA VI NA MONTEKASINU 24. X 1964.

Gospodo kardinali! Poštovana braćo nadbiskupi i biskupi! Časni opate ovog vrlo slavnog samostana! Svijetlo gospodo predstavnici odličnih civilnih i vojnih vlasti! I svi ovdje prisutni svećenici, monasi i redovnici! Pitomci, gosti ove kuće! Vjernici i hodočasnici, koji ste amo došli za ovu prigodu!

Koji pozdrav da vam Mi upravimo, ako ne onaj što ga običava kršćanska pobožnost, onaj koji ovdje ima izgled svog najistinitijeg i najsrdačnijeg smisla: Mir kući ovoj i svima koji prebivaju u njoj!

Ovdje nalazimo mir kao dragocjeno blago u njegovoj najsigurnijoj pohrani. Amo donosimo mir kao najbolji dar naše apostolske službe koja upravljajući božanskim otajstvima ljubezno i obilno pruža puninu života, to jest milost, a to je prvi izvor mira i radosti. Ovdje slavimo mir kao opet uskrslo svjetlo poslije nego je ratni vihor bio ugasio njegov blag i blagotvoran plamen.

Mir vama, sinovi sv. Benedikta, koji tako uzvišenu i ljupku riječ uzimate za znak svojih samostana, upisujete je na zidove svojih ćelija i duž hodnika svojih klaustara, a još je jače utiskujete u svoje duše kao ugodan i jak zakon, pa mir odsijeva uzvišenim i duhovnim načinom s otmjene ozbiljnosti vaših radova i vaših osoba.

Mir vama, pitomci ove škole božanske službe i prave mudrosti, koji ovdje udišete mir kao atmosferu što daje ton svakoj dobroj misli i svakoj dobroj volji, pa se iskustvom uvjeravate da je Kristov mir početak i kraj djelokupne ljudske djelatnosti, odraz Božje misli na sve naše stvari.

Mir vama, građani zemaljskog društva, koji imate shvaćanja i odvažnosti (zaista su te kreposti potrebne da se čovjek uspne amo gore!), da u ovoj kući, kao na svježem i sakrivenom vrelu, tražite onu duhovnu snagu, koja je toliko potrebitija vašim vremenitim poslovima koliko im više izgleda tuđa. To je moralna snaga i nada koja nadilazi sve poslove te ih oslobađa njihove sudbonosne isprazosti, to je dobrota u koju bi se htio prevoriti svaki ljudski napor, a koju posjeduje i na kraju u se sjedinjuje razgovor s Bogom u psalmima.

Mir i vama, braćo svete Crkve, koji ste danas došli s Nama na ovu svetu goru! Duše su vam ovdje pune obilnih davnih sjećanja, stoljetnih predaja, spomenika kulture i umjetnosti, ličnosti pastira, opata, monaha i svetaca. Poput potoka smirena u veličajnu rijeku ovdje slušate zanosan i tajanstven glas povijesti koja prolazi, civilizacije koja nastaje i ostavlja svoje tragove, kršćanstva koje se trudi i pušta korijenje. Ovdje osjećate živ dah katoličke Crkve. Možda se i vaše duše sjećaju i u sebi šapću riječi što ih je Bossuet upravio velikom benediktincu Mabillonu: »U povijesti vašeg svetog reda nalazim ono što je u Crkvi najljepše« (Djela XI, 107).

Krepost rađa mir

Među tolikim utiscima, koje ova kuća mira pobuđuje sada u našim dušama, jedan se ističe iznad drugih, a to je: krepost koja rađa mir. Često se ideji mira pripisuje mirnoća, prestanak protivnosti i njihovo otapanje u redu i harmoniji. Na taj smo način skloni da mir zamišljamo kao besposlenost, odmaranje, spavanje, smrt. Postoji čitavo jedno duševno raspoloženje, s obilnom odnosnom literaturom, koje miroljubiv život optužuje kao nepokretan, lijen, nesposoban i sebeljubiv, dok naprotiv slavi borbu, uzbuđenje, nered, pa čak i grijeh kao izvor djelovanja snage i napretka.

Ovdje nam se pak mir ukazuje istinski i živ, djelatan i plodan. Ovdje se on vrlo zanimivo otkriva, pa se vidi koliko je sposoban da ponovno gradi, obnavlja i preporađa.

Neka govore ovi zidovi! Mir ih je opet obnovio. Još nam se uvijek čini nevjerojatnim da je rat izveo jedan od najdivljijih i najzaslijepljenijih čina svoga bijesa upravo protiv ove opatije, spomenika vjere, kulture, umjetnosti i civilizacije, kojemu nema para. Isto nam tako izgleda nemogućim da danas gledamo obnovljenu ovu veličanstvenu zgradu. Ona bi nas htjela skoro zavesti kao da se nije ništa dogodilo, da je njezino razorenje bilo samo san i da možemo zaboraviti tragediju koja je ovdje donijela gomilu ruševina. Braćo, pustite da plačemo od uzbuđenja i zahvalnosti. Po dužnosti našeg službovanja kod pape časne uspomene Pija XII, Mi smo dobro obaviješteni svjedoci koliko je Apostolska stolica učinila da ovoj kuli duha, ne oružja, prištedi tešku nepravdu njenog razorenja. Nije se poslušalo onaj moleći i vladarski glas nenaoružanog branitelja vjere i civilizacije. Montekasino je bio bombardiran i porušen. Tako je izvršena jedna od najžalosnijih epizoda rata. Sad nećemo da budemo suci onima koji su to prouzročili. Ali ne možemo a da još uvijek ne oplakujemo, što su se civilizirani ljudi usudili da grob sv. Benedikta uzmu za nišan nesmiljenog nasilja. I ne možemo suzdržati svoje veselje gledajući danas kako je nestalo ruševina, kako su opet podignuti sveti zidovi ove bazilike, kako je ozbiljna i golema građevina starodrevnog samostana dobila iznova svoj lik. Blagoslivajmo Gospodina!

Mir je izveo to divno djelo. Izveli su ga ljudi mira koji su se pokazali kao sjajni i zauzetni radnici. Njima moramo kao nagradu za njihov trud pripisati blaženstvo koje označuje Božju djecu. »Blago mirotvorcima — kaže Krist Gospodin (Mt 5, 9) — jer će se zvati sinovi Božji«.

Blaženi radnici mira. Svoju pohvalu hoćemo da izrečemo svima koji su zaslužni za ovo ogromno djelo obnove. Naša se misao upravlja opatu ovog samostana, njegovim suradnicima, dobročiniteljima, tehničarima, majstorima i radnicima. Posebno se priznanje duguje talijanskim vlastima koje su pružile obilno napora i sredstava koliko je bilo potrebno, da ovdje djelo mira slavi pobjedu nad djelom rata. Na taj je način Montekasino postao pobjednim znakom cjelokupnog silnog truda što ga je talijanski narod izveo za obnovu ove ljubljene zemlje, koja je bila strašno oštećena s jednog svog kraja na drugi, ali se Božjom pomoću i snagom svojih sinova skoro opet uzdigla ljepša i mlađa.

Tako slavimo mir. Kao simbolički hoćemo da ovdje označimo kraj rata, dao Bog: svih ratova! Ovdje hoćemo da prekujemo »mačeve u plugove i koplja u srpove« (Iz 2, 4). A to znači: ogromne snage uložene u oružja za ubijanje i rušenje pretvoriti u sredstva za oživljavanje i izgrađivanje. Da dođemo do toga, ovdje hoćemo da u praštanju obnovimo bratstvo među ljudima; ovdje da se odrečemo mišljenja koje u mržnji, oholosti i zavisti priprema rat; ovdje hoćemo slobodu i ljubav združiti s kršćanskim mirom. Neka svjetiljka bratstva na Montekasinu uvijek gori svojim blagim i jakim svjetlom!

A zar Montekasino samo svojom ponovnom materijalnom izgradnjom potiče ove želje, u kojima kao da je uključen smisao naše savremene i buduće povijesti? Sigurno ne. Za to ga osposobljava njegova duhovna uloga koja u zgradi od kamena nalazi svoje sjedište i svoj simbol. Njegova sposobnost da privlači i duhovno ižaruje, ta napunja njegovu samoću snagama koje su potrebne za mir svijeta.

Monaški život i moderni svijet

Ovdje bi se, braćo i sinovi, naš govor trebao pretvoriti u obranu benediktinskog ideala. Ali pretpostavljamo da su oni koji nas okružuju već upućeni u mudrost koja nadahnjuje benediktinski život, a oni koji ga žive da poznaju njegovo nutarnje bogatstvo i time u sebi hrane stroge i plemenite kreposti. O tom smo predmetu Mi sami dugo razmišljali. Čini nam se suvišnim i skoro preuzetnim sada o tome govoriti. Neka drugi o tome raspravljaju i otkriju poneku čarobnu tajnu ovog načina života koji ovdje još uvijek postoji i cvjeta.

Nama se sada pruža prigoda da damo jedno drugo svjedočanstvo osim o naravi monaškog života. Izražavamo to svjedočanstvo jednostavnom izrekom: Crkva i dandanas još ima potrebu ovog oblika redovničkog života, a tu potrebu ima i svijet još u naše dane. Ne smatramo nužnim da za to donosimo dokaze, koje uostalom svatko vidi kako proizlaze iz same naše tvrdnje: dà, Crkva i svijet, s raznih razloga koji smjeraju na isto, imaju potrebu da sv. Benedikt iziđe iz crkvene i društvene zajednice te da se okruži svojom ogradom samoće i šutnje. Odanle neka učini da možemo slušati čarobne zvukove njegove smirene i sabrane molitve; odanle neka nas kao zavodi i poziva na pragove svojih klaustara, da nam stavi pred oči sliku radionicu »božanske službe«, one malene idealne zajednice gdje napokn kraljuje ljubav, poslušnost, nevinost, sloboda od stvari i umjeće pravo ih upotrebljavati, nadmoćnost duha, mir, u jednu riječ, evanđelje. Neka se povrati sv. Benedikt da nam pomogne opet pronaći svoj osobni život za kojim danas težimo i čeznemo. Razvoj savremenog života, kojemu uprav dugujemo tu ogorčenu želju da budemo što jesmo, tu istu čežnju u nama pobuđuje i ujedno guši, čini je svjesnom i ujedno nas njom vara.

Ova žeđa za istinskim osobnim životom još uvijek daje monaškom životu njegovu aktuelnost. Tako neka ga shvati društvo našeg vremena, pa i ista naša zemlja koja je u drugim razdobljima bila tako sklona benediktinskom obliku ljudske i vjerske savršenosti, a sada možda manje od drugih obiluje monaškim zvanji-

ma. Nekada je u davna vremena čovjek bježao u tišinu klaustra, kako je pohitio Benedikt iz Nursije, da nađe sam sebe. Spominje nam to sv. Grgur Veliki, životopisac sv. Benedikta: »Prebivao je sam sa sobom pod okom višnjeg Gledaoca«. Onda su na taj bijeg navađali: rasulo društva, moralna i kulturna klonulost svijeta koji više nije pružao mogućnosti duhu da živi svjesno, da u miru napreduje. Čovjeku je bilo potrebno neko zaklonište, da opet nađe sigurnost, smirenost, nauku, molitvu, rad, prijateljstvo povjerenje.

Opet pronađen čovjek

Danas u isto sklonište ne gura čovjeka pomanjkanje zajedničkog života, nego njegova bujnost. Nutarnji je čovjekov život ugrožen od uzbuđenosti, od buke, od grozničavosti, od mnoštva. Čovjeku manjka šutnja i prisna nutarnja riječ koja se čuje u šutnji; manjka mu red, manjka mu molitva, manjka mu mir, manjka čovjek sam sebi. Da opet zadobije duhovno gospodstvo nad sobom i uživanje samog sebe, čovjek treba da se iznova ogleda u benediktinskom klaustru.

A kad čovjek pronađe sam sebe u monaškoj stezi, onda je dobiven i za Crkvu. Monah ima u otajstvenom Kristovu tijelu odlično mjesto, ulogu koja je kao nikada potrebna i žurna. Kažemo vam to iz iskustva i iz želje, da u plemenitoj i svetoj benediktinskoj obitelji imamo uvijek vjernog i ljubomornog čuvara bogatstva katoličke tradicije, radionicu najstrpljivijih i najstrožih crkvenih nauka, vježbaonicu redovničkih kreposti, a nadasve školu i primjer liturgijske molitve. Želimo da vi, benediktinci svega svijeta, liturgijsku molitvu uvijek najviše cijenite. Nadamo se, da ćete je kao takvu, kako se vama pristoji, uvijek obavljati u njezinom najčišćem obliku, s njezinim iskonskim i svetim pjevanjem a vaš božanski oficij njegovim tradicijonalnim, plemenitim latinskim jezikom, u posebnom liričnom i mističnom duhu. Nedavna saborska Uredba o svetom bogoslužju očekuje od vas, da uz nju savršeno prionete i apostolski je branite i provedete. Pred sobom imate veliku i uzvišenu zadaću: Crkva vas iznova diže na svijećnjak, da možete rasvijetliti čitavu »kuću Božju« svjetlom nove vjerske pedagogije koju ta Odredba namjerava obnoviti u kršćanskom puku. Vjerni najčasnsijim i najistinskijim tradicijama, osjetljivi za vjerske potrebe našeg vremena još ćete jedanput postati zaslužni, ako u duhovni život Crkve unesete životvornu struju vašeg velikog učitelja.

Sada nećemo ništa kazati o ulozi monaha, dakle čovjeka koji je našao sam sebe, što je on imao ne samo prema Crkvi nego, kako smo rekili, i prema svijetu. Prema onom svijetu, što ga je ostavio, a uz koji ostaje vezan novim odnosima koje među njih uspostavlja njihova udaljenost jednog od drugoga: odnosi protivnosti, čuđenja, primjera, mogućeg povjerenja i skrovitog saobraćaja, bratskog popunjavanja. Reći ćemo samo, da ovo potpunjavanje postoji i da postaje tim veće što je veća potreba koju svijet osjeća za vrednotama čuvanima u samostanu. Tada će i svijet uvidjeti da mu ta dobra nisu odnesena nego da su mu sačuvana, da mu se pružaju i daju.

Vjera i jedinstvo

Vi benediktinci to znate posebno iz vaše povijesti, a to zna i svijet kadgod hoće da se sjeća što vama duguje i što može od vas i dandanas imati. Ta je činjenica tako velika i važna da zadire u samo postojanje i trajanje ove naše stare i uvijek žive ljudske zajednice. Ovoj je danas tako potrebno da crpi sok iz korijena odakle je primila svoju snagu i svoj sjaj, što joj ga je sv. Benedikt dao i uzdržao svojim duhom. Ta je činjenica tako lijepa da zaslužuje spominjati je, poštivati i položiti u nju nadu. Ne zato jer bi trebalo misliti na jedan novi srednji vijek, označen pretežnom djelatnošću benediktinskih opatija. Dandanas našem društvu daju posve drugo lice njegovi kulturni, industrijski, socijalni i sportski centri. Ali je još uvijek među nama poželjna stroga i ugodna prisutnost sv. Benedikta s dva razloga: zbog vjere i zbog jedinstva. Zbog one vjere koju je on i njegov red propovijedao obitelji naroda, naročito onoj koja se zove Evropa; zbog one vjere koja je religija naše civilizacije, svete Crkve, majke i učiteljice naroda. Zbog jedinstva za koje nas je veliki monah, samotar i društven, odgojio u bratstvu, a to je bratstvo za Evropu bilo kršćanstvo. Vjera i jedinstvo: što bolje možemo željeti i zazivati za čitav svijet, a na poseban način za njegov odličan i izabran dio koji se, ponavljamo, zove Evropa? Što je od toga savremenije i nužnije? Što je teže i više osporavano? Što je potrebnije i korisnije za mir?

Da sadanjim ljudima, bilo onima koji mogu raditi bilo onima koji mogu samo željeti, bude već sada nepovrediv i svet taj ideal duhovnog jedinstva Evrope, te kako im ne bi manjkala pomoć s neba da taj ideal ostvare praktičnim i skrbnim ustanovama, hoćemo da sv. Benedikta proglasimo patronom i pokroviteljem Evrope.

Papin breve, kojim je sv. Benedikta proglašen patronom Evrope, pročitan je nakon papina govora.

PAPA PAVAO VI
na trajan spomen

Glasnik mira, tvorac jedinstva, učitelj civilizacije, a nadasve vjesnik kršćanske vjere i ustanovitelj monaškog života na zapadu: ti naslovi pravom pripadaju sv. Benediktu opatu.

Dok su neke evropske zemlje padale u tamu zbog propadanja rimskog carstva, istrošenog starošću, a druge još nisu znale za višu civilizaciju ni za duhovna dobra, on je svojim odvažnim i vrlo ustrajnim nastojanjem uspio, da je na ovom našem kontinentu zasjala kao nova zora. Osobito je on, sam i sa svojim sinovima, donio kršćansku kulturu križem, knjigom i plugom narodima nastanjenima po prostranim zemljama od Sredozemnog mora do Skandinavije, od Irske do Poljske (usp. AAS 1947, 453).

Križem, tj. Kristovim je zakonom učvrstio i umnožio uređaje privatnog i javnog života. A treba spomenuti i »djelo Božje« ili službenu i trajnu molitvu, kojom se ljudska zajednica poučava da je bogoslužje od najviše važnosti. Time je povezao i učvrstio

duhovno jedinstvo Evrope, u kojemu su se narodi, po sebi različni govorom, porijeklom i kulturom, osjećali da su jedan puk Božji. Nastojanjem monaha koji su vjerno slijedili nauk tolikog oca, to je jedinstvo postalo oznakom srednjega vijeka. To jedinstvo, što ga sv. Augustin naziva »oblikom svake ljepote« (Ep. 18, 2; PL 33, 85), razbijeno žalosnim razvojem događaja, u naše doba skrbno nastoje opet uspostaviti svi koji su dobre volje.

Knjigom je ili kulturom isti časni patrijarha, od koga su toliki samostani primili ime i snagu, marljivo sačuvao klasične spise starih, kad su znanosti i umjetnosti padale u maglu, te ih je prenio potomcima i gajio svaku nauku.

Plugom je napokon, ili obrađivanjem polja i sličnim sredstvima, mijenjao divlje i puste krajeve u plodne njive i ugodne vrtove, te je sjedinjujući molitvu i ručni rad, prema onoj »moli i radi«, oplemenio i uzdigao ljudski trud.

Pravom je dakle papa Pijo XII nazvao sv. Benedikta »ocem Evrope« (usp. AAS nav. mj.), jer je on narode ovog kontinenta prožeo ljubavlju i nastojanjem oko pravog reda, na kojemu se je temeljio njihov društveni život. Stoga je taj naš predšasnik želio, da molitvom ovog slavnog sveca Bog pomogne namisli onih koji se trude da te narode povežu vezama pravog bratstva.

Isto je svom ljubavlju svoje žarke duže želio i papa Ivan XXIII.

I mi posve odobravamo namjere koje idu za tim da se promiče jedinstvo evropskih naroda. Stoga smo rado udovoljili molbama koje su nam iz raznih zemalja upravili mnogi kardinali, nadbiskupi, biskupi, poglavari redova i redovničkih družbi, rektori univerza i drugi ugledni vjernici, da sv. Benedikta proglasimo patronom Evrope. Pruža nam se za to sjajna prilika kad danas na Montekasinu opet posvećujemo Bogu, u čast Bl. Dj. Marije i sv. Benedikta, crkvu porušenu god. 1944. u bijesu svjetskog rata, a sada opet sagrađenu kršćanskom predanošću koja se ne da nadmašiti. To rado činimo nasljedujući neke naše predšasnike koji su kroz stoljeća posvetili ovo središte vjere i monaškog života koje je vrlo slavno zbog groba sv. Benedikta.

Neka dakle ovaj odlični nebesnik usliši naše želje, da sada bude na čelu svemu životu Evrope i da ga milostivo unapređuje kao što je nekada kršćanskim svjetlom raspršio tamu i donio darove mira.

Stoga na prijedlog Svetog zbora za obrede, dobro shvativši i zrelo promislivši, puninom naše apostolske vlasti, snagom ovog pisma određujemo i proglašujemo sv. Benedikta prvim kod Boga patronom cijele Evrope dajući mu sve počasti i liturgijske povlastice *) što po pravu pripada poglavitim patronima mjesta.

Ne smeta bilo što da se protivi . . .

Dano u Rimu kod sv. Petra, ribarskim pečatom, dana 24. listopada, godine 1964, druge našega pontifikata.

PAPA PAVAO VI

---

*) *Prema tome će se odsada sv. Benedikt u Evropi svetkovati kao blagdan I reda (op. prev.)*